

Zavod
Republike
Slovenije
za šolstvo

ISSN 1408-7820
9 771408 782003

Poštнина plačana pri pošti 1102 Ljubljana

RAZREDNI POUK

STROKOVNA REVIIJA ZA RAZISKOVANJE IN RAZVOJ PODROČJA RAZREDNEGA POUKA | LETNIK XXIV | 2022 | ŠTEVILKA 1

STROKOVNA IZHODIŠČA

POUČEVANJE MATEMATIKE Z VKLJUČEVANJEM KULTURNIH ZNAČILNOSTI:

PRIPRAVA ZA SUŠENJE BUČNIH SEMEN IN OBSEG/PLOŠČINA V 5. RAZREDU OSNOVNE ŠOLE

IDEJE IZ RAZREDA

Medpredmetno
povezovanje v sklopu
projekta SKUM

IDEJE IZ RAZREDA

Spodbujanje čustvenega,
socialnega in gibalnega
razvoja z glasbo in
gibanjem

AKTUALNO

Povabilo na spletno
stran konference
razredni pouk

RAZREDNI POUK
LETNIK XXIV
2022 | ŠTEVILKA 1

Vseбина

Razredni pouk letnik 24 (2022), številka 1

ISSN 1408-7820

Izdajatelj in založnik: Zavod RS za šolstvo

Predstavniki: dr. Vinko Logaj

Uredništvo: Vesna Vršič, Zavod RS za šolstvo (odgovorna urednica), mag. Katarina Dolgan, Zavod RS za šolstvo; Mojca Dolinar, Zavod RS za šolstvo; dr. Nikolaja Golob, Univerza v Mariboru, Pedagoška fakulteta; dr. Dragica Haramija, Univerza v Mariboru, Pedagoška fakulteta in Filozofska fakulteta; mag. Silva Karim, Ajdovščina; Barbara Meglič, Osnovna šola I Murska Sobota; mag. Nada Nedeljko, Zavod RS za šolstvo; dr. Nina Novak, Zavod RS za šolstvo; Brigita Pinter, Zavod RS za šolstvo; Neža Ritlop, Osnovna šola Turnišče; dr. Katica Semec Pevec, Zavod RS za šolstvo

Naslov uredništva: Zavod RS za šolstvo, Zavod RS za šolstvo, Območna enota Murska Sobota (za revijo Razredni pouk), Slomškova ulica 33, 9000 Murska Sobota, tel. 02/53 91 175, faks 02/53 91 171, e-naslov: vesna.vrsic@zrss.si

Urednica založbe: Simona Vozelj

Jezikovni pregled: Jezična, Katja Križnik Jeraj s. p.

Prevod povzetkov v angleščino: Bumblebee, jezikovno svetovanje, Polonca Luznik s. p.

Oblikovanje: Kofein dizajn d. o. o.

Računalniški prelom: Design Demšar d. o. o.

Tisk: Para tiskarna d. o. o.

Naklada: 550 izvodov

Letna naročnina (3 številke): 33,00 € za šole in druge ustanove; 24,75 € za individualne naročnike; 12,50 € za dijake, študente, upokojence; cena posamezne enojne številke v prosti prodaji je 13,00 €. V cenah je vključen DDV.

Naročila: Zavod Republike Slovenije za šolstvo – Založba, Poljanska cesta 28, 1000 Ljubljana, e-naslov: zalozba@zrss.si, faks: 01/300 51 99

Revija Razredni pouk je vpisana v razvid medijev, ki ga vodi Ministrstvo za kulturo, pod zaporedno številko 573.

Priznanje avtorstva-Nekomercialno-Brez predelav

Poština plačana pri pošti 1102 Ljubljana.

UVODNIK

02 **Spletna usposabljanja učiteljev**

Vesna Vršič

VPRAŠALI STE

03 **Kako zagotoviti učinkovito poučevanje in učenje učencev na razredni stopnji, ki se izobražujejo na daljavo?**

Ureja in piše: dr. Nina Novak

KOTIČEK ZA BRANJE

27 **Avtorske slikanice Andreje Peklar**

Ureja in piše: dr. Dragica Haramija

VIRTUALNI KOTIČEK

29 **Mag. Irena Gole, Biti (ne)varen na spletu?**

Ureja: Mojca Dolinar

RAZSTAVA

32 **Ureja: mag. Silva Karim**

AKTUALNO

63 **Priročnik Pouk na prostem**

64 **Povabilo na spletno stran konference razredni pouk**

Ureja in piše: Vesna Vršič

STROKOVNA IZHODIŠČA

- 07 Poučevanje matematike z vključevanjem kulturnih značilnosti: Priprava za sušenje bučnih semen in obseg/ploščina v 5. razredu osnovne šole**
Alenka Pevec, Alenka Lipovec
- 14 Je za dobre bralne dosežke pomembna le notranja motivacija?**
Katja Cegnar
- 21 Vloga ravnatelja pri uspešnem vpeljevanju novosti in projektov na šoli**
Katarina Podbornik

IDEJE IZ RAZREDA

- 33 Pešbus in Bicivlak v Črni na Koroškem**
Andrejka Fajmut
- 40 Medpredmetno povezovanje v sklopu projekta SKUM**
Nataša Bodlaj
- 47 Spodbujanje čustvenega, socialnega in gibalnega razvoja z glasbo in gibanjem**
Nataša Babič
- 53 Medpredmetno povezovanje pri pouku na daljavo**
Vesna Burjak
- 59 Jutranji krog med prvošolci**
Tatjana Diaci

Vesna Vršič,
odgovorna urednica

Spletna usposabljanja učiteljev

Čas koronavirusa je tudi na področju profesionalnega usposabljanja učiteljev prinesel spremembe. Spletne platforme so polne ponudb najrazličnejših izobraževanj – od konferenc, seminarjev, webinarjev, e-uric do tečajev. V naboru usposabljanj za učitelje so različni ponudniki, ki bi želeli pedagoškim delavcem predstaviti vsebine (aktualne za njihovo strokovno področje) in tako vplivati na prakso ter zagovarjati pomembnost teh vsebin za kognitivni, afektivni in psihomotorični razvoj učencev.

Situacija pandemije SARS-CoV-2 nas je potisnila v svet digitalnih naprav, kjer se informacije širijo »s svetlobno hitrostjo«, dostop do najrazličnejših znanj, spoznanj, rezultatov raziskav je na dosegu roke. Predvsem so vrata na stežaj odprta vsem tistim, ki imajo dobro razvite digitalne veščine. Pred učitelji je torej nov izziv – spletno (samo)učenje.

Evropska komisija je v teh razmerah pripravila nov akcijski načrt za digitalno izobraževanje (<https://education.ec.europa.eu/sl/akcijski-nacrt-za-digitalno-izobrazevanje-2021-2027>), s čimer je dodatno podprla razvoj spletnega učenja na različnih ravneh izobraževanja v Evropi. Njihov namen je tudi zgraditi spletno platformo za učitelje, ki jim bo ponudila aktualne vsebine za delo z učenci (npr. Kotiček za učenje od 5 do 18 let, https://learning-corner.learning.europa.eu/learning-corner_sl).

Ponudba je pestra, prav tako pa ne manjka pasti.

Konkurenca med ponudniki je vse večja. Nekateri vabijo k prijavi na seminarje tudi tako, da za »spodobne kotizacije« zagotavljajo potrdila za napredovanje v nazive.

Pomembno je, da si učitelji jasno zastavijo svoj cilj profesionalnega razvoja, izbirajo med ponudniki izobraževanj, ki imajo strokovno korektne vsebine (predavatelji s kompetencami na področju vzgoje in izobraževanja) in pridobijo informacije o njihovi kakovosti.

V prihodnosti se bodo pogledi na izobraževanja in njihovi trendi spreminjali, vsekakor pa je prav, da smo v koraku s časom, znamo pridobiti »prave informacije« ob pravem času in si na tak način olajšati vse bolj zahtevno delo.

Tudi na Zavodu RS za šolstvo vam ponujamo različna spletna izobraževanja. Najbolj aktualna v tem obdobju je vsekakor konferenca razrednega pouka z naslovom Soustvarjamo razredni pouk. Konferenca je prinesla bogato zakladnico različnih vsebin.

Vabimo vas, da si ogledate gradiva in posnetke predavanj na spletni strani konference <https://rp2022.zrss.si/>.

Vljudno vabljeni.

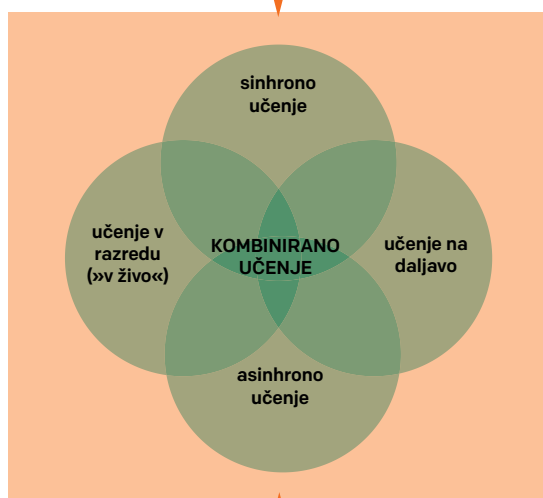
Vesna Vršič

Kako zagotoviti učinkovito poučevanje in učenje učencev na razredni stopnji, ki se izobražujejo na daljavo?

Epidemija je posegla tudi v spreminjanje in prilaganje izobraževanja, v katerem je t. i. kombinirano učenje postalo vsakodnevna realnost.

Sinhrono učenje je interakcija učitelja in učencev, ki poteka v realnem času, dejavnosti so usklajene po času in temah, potekajo po vnaprej dogovorjenem načrtu in se izvajajo na vnaprej dogovorjenih mestih.

Kombinirano poučevanje/učenje je kombinacija klasičnega poučevanja v razredu in poučevanja s pomočjo tehnologij, ki omogočajo izobraževanje na daljavo. Združuje prednosti tradicionalnega učenja v razredu/učilnici in učenja na daljavo. Prav ta kombinacija tradicionalnega učenja in učenja na daljavo lahko učencem omogoči učinkovit učni proces. Brez digitalne tehnologije je sodoben didaktični odnos nepredstavljen. Učno okolje, ki je osredotočeno na dinamiko in odnose med učencem **(kdo?)**, učiteljem **(s kom?)** in učni cilji/vsebino **(kaj se učijo?)**, lahko umestimo v klasični didaktični trikotnik, a je za uresničitev sodobnega koncepta poučevanja nujen še en dejavnik, to je sodobna digitalna tehnologija **(kje?, s čim?)**, ki didaktični trikotnik neizogibno spremeni v didaktični štirikotnik (prirejeno po Dumont, H. in Istance, D., 2013).

Asinhrono poučevanje/učenje je interakcija med učitelji in učenci, ki se pojavlja občasno oz. je interakcija med učiteljem in učenci, ki so neposredno v razredu ter učenci na daljavo. V asinhronem učenju dejavnosti učitelja in učenca niso časovno omejene, doseganje učnih ciljev je mogoče kjerkoli in kadarkoli, učenje poteka v učenčevem tempu.

skozi načrtovanje, izvajanje in vrednotenje spodbujajo **pozornost in motivacijo učencev, presonalizacijo in socializacijo ter razvijanje znanj in veščin**. Če na ta proces pogledamo skozi didaktični štirikotnik, postanejo digitalne veščine ključne za učenje, delo in aktivno sodelovanje v družbi.

Pri načrtovanju kombiniranega učenja z učenci razredne stopnje mora učitelj razmisliti o:

- a) **vključenosti vseh učencev**, v vseh fazah učenja,
- b) **komunikaciji z vsemi učenci**, pri čemer ima učitelj več možnosti:
 - Jutranji krog z navodili, ki lahko poteka samo z učenci v učilnici ali sinhrono z učenci na daljavo, učitelj lahko pošlje videonavodila učencem na daljavo ali jih

Vsako poučevanje, organizirano v razredu ali na daljavo, je vedno proces in izobraževalna dejavnost s ciljem učiteljev, da

naloži v spletno učilnico. Jutranji krog ali jutranji videoposnetek naj ima namen spodbuditi učence k učenju, podati navodla za način dela ter pomagati učencem pri načrtovanju lastnega učenja.

- Pomembno je, da so učenci z učiteljem v stiku (najmanj enkrat tedensko). Učitelj naj učence seznanj s tem, kje lahko postavljajo vprašanja, kje lahko stopijo v stik z njim, kam naj odlagajo opravljene naloge ipd. Za mlajše učence je dobro uporabiti okolja, v katerih lahko delujejo sami in samostojno.
- Kadar učitelj načrtuje usvajanje zahtevnejših ciljev (zahtevnejših v smislu kompleksnosti koncepta – npr. pošteevanka, pisno deljenje do 1000), lahko organizira sinhrono

poučevanje in učenje ali v razredu posname učni proces in posnetek posreduje učencem, ki se učijo na daljavo.

- c) **komunikaciji s starši**, ki naj bo vzpostavljena na znan oz. ustaljen način; jasno naj bo razmejen čas, ki je namenjen delu z učenci in delu s starši; učitelj naj preko pogovornih ur starše obvešča o učenju in napredku učencev, ki se učijo na daljavo in v razredu, seveda pa so starši stalno obveščeni o delu učencev tudi preko povratnih informacij, ki jih učitelj podaja učencem;
- d) **sodelovanju med učenci**, ki lahko poteka preko spletne učilnice, izmenjave primerov in predstavitev; priporočljivo je, da se vsaj enkrat tedensko za eno uro (po potrebi pa tudi vsak dan) vzpostavi pouk, ki poteka sinhrono – t. j. videokonferenčno srečanje

učencev iz razreda in učencev na daljavo.

- e) **načinu podajanja povratne informacije**, ki je ključnega pomena za spremljanje napredka učencev in podpiranje učencev v nadaljnjem učenju. Povratne informacije so lahko pisne, ustne (zvočne), slikovne, potekajo pa od učitelja k učencu, od učenca k učencu in od učenca k učitelju.
- f) **enakovrednosti dokazov učenja**, kar naj bo vodilo pri načrtovanju poteka učnega procesa in vsebine učenja. Dokazi, ki nastanejo v procesu učenja v učilnici in na daljavo, naj bodo v obsegu in zahtevnosti enaki.

V nadaljevanju je predstavljen primer načrtovanja kombiniranega učenja na razredni stopnji ter nekaj idej, ki jih lahko učitelj nadgradi in prilagodi za izvedbo kombiniranega učenja.

PRIMER NAČRTOVANJA UČNEGA SKLOPA: ŽIVA BITJA – RASTLINE, 3. RAZRED

KAJ BODO UČENCI ZNALI, DOSEGLI, ZMOGLI NAREEDITI?

Učenci bodo:

- spoznali zelišča z opazovanjem z več čutili;
- prepoznali skupne značilnosti zelišč;
- raziskali možnosti uporabe zelišč **s pomočjo virov**;
- gojili sadike zelišč, spremljali rast in zbirali podatke;
- **predstavili zbrane podatke** na različne načine (govorno, slikovno, pisno).

S ČIM BODO UČENCI DOKAZALI NAUČENO, DOSEŽENO?

- Ustni opisi zelišč - besedišče.
- Ustreznost podatkov zbranih s pomočjo virov.
- Primerjanje zelišč in iskanje kriterijev za podskupine.
- Navajanje virov.
- Predstavitve zelišč (govorno in slikovno).
- Sodelovanje v igri vlog.
- Načrt, izvedba zbiranja podatkov o rasti zelišče ter poročanje.

KAKO BODO UČENCI TO DOSEGLI?

V UČILNICI bodo

- **sodelovali** v pogovoru o pomenu rastlin za družbo (skozi čas);
- **opazovali** živa zelišča in s pomočjo virov poiskali njihovo ime ter zelišče opisali in ustrezno predstavili;
- **izdelali** osebne izkaznice zelišč;
- **primerjali** zelišča glede na zunanje pojavnosti;
- s pomočjo virov **iskali** podatke o uporabnosti zelišča v določenih situacijah: pik komarja, pik ose, ureznine itd.;
- z igro vlog **predstavili** uporabnost rastline;
- **posejali** zelišča in jih opazovali ter spremljali v določenem času, zbirali podatke in o njih poročali.

Trajanje: 1 teden
Vsaki fazi sledi učiteljeva povratna informacija.

NA DALJAVO bodo

- **zapisali** v zvezek razmišljanja o pomenu rastlin za človeka;
- **opazovali** fotografije zelišč in s pomočjo virov poiskali njihovo ime ter zelišče opisali in ustrezno predstavili;

Trajanje: 1 teden
Oddaja izdelkov na določeno mesto in povzemalna povratna informacija učitelja učencu.

PRIMER NAVODILA V SKLOPU ČLOVEK, 1. RAZRED**KAJ BODO UČENCI ZNALI, DOSEGLI, ZMOGLI NAREEDITI?**

Učenci bodo:

- prepoznavali razlike v zunanjih značilnostih med ljudmi;
- spoznavali prenašanje nekaterih značilnosti s staršev na potomce,
- izvedli preprosto raziskovanje.

S ČIM BODO UČENCI DOKAZALI NAUČENO, DOSEŽENO?

- Predstavitev opažanj.
- Sklepi učencev.
- Narisana slika.
- Ustna predstavitev.

Zvočno posneto navodilo učencem na daljavo pred izvedbo sklopa:

V tem tednu bomo ugotavljali, komu smo podobni.

- a) Do konca tedna izvedi raziskavo. S svojimi starši se postavite pred ogledalo in primerjajte vaš zunanji videz.
- b) Natančno opazuj. Opiši, katere podobnosti si opazil. V čem ste si različni? Ali lahko ugotoviš, po katerem staršu si podedoval katero od značilnosti (dodamo lahko slike): pritrjene/ločene ušesne mečice, zvijanje jezika, pisanje z desno ali levo roko, premikanje palca.
- c) Nariši sliko, ob kateri boš učiteljici in sošolcem predstavil podobnosti in razlike med tabo in tvojimi starši.

PRIMER NAVODILA V MEDPREDMETNEM SKLOPU PREHRANA IN BRANJE Z RAZUMEVANJEM, 5. RAZRED**KAJ BODO UČENCI ZNALI, DOSEGLI, ZMOGLI NAREEDITI?**

Učenci bodo:

- prebrali besedilo;
- vrednotili besedilo;
- primerjali besedila in primerjali vsebino, presojali verodostojnost informacij v besedilu;
- z raziskovanjem odkrili nove podatke o obravnavani temi (mleku v prehrani).

S ČIM BODO UČENCI DOKAZALI NAUČENO, DOSEŽENO?

- Branje besedila in dokazovanje razumevanja
- Branje zapisov na embalaži in uvrstitev
- Primerjave zapisov.

Navodilo učencem na daljavo pred izvedbo sklopa:

V šoli bomo raziskovali embalažo mleka in proučevali, katera vrsta je priporočena, katera manj in katera bolj.

- a) Načrtuj, kako bi lahko to raziskavo naredil sam doma.
- b) V prilogi imaš fotografije napisov na embalaži različnih vrst mleka.
 - Razmišljaj o ...
 - Razmišljaj še o vprašanih ...
 Svoj zapis pošlji na e-naslov do konca tedna.
- c) Predlagaj, kaj bi lahko predstavil sošolcem v razredu.

Primer naloge: V mapi imaš lističe z napisi različnih vrst mleka in mlečnih izdelkov. Uvrsti jih v skupino glede na mesto shranjevanja (npr. pri sobni temperaturi, v hladilniku, v zamrzovniku). Ali so enako shranjeni tudi v trgovini, kjer ti/vi kupujete mleko? Zapiši ugotovitve (svoja razmišljanja).

PRIMER NAVODIL V MEDPREDMETNEM SKLOPU PRAZNIKI (TVORJENJE BESEDIL IN PRAVOPISNA ZMOŽNOST), 4. RAZRED**KAJ BODO UČENCI ZNALI, DOSEGLI, ZMOGLI NAREEDITI?**

Učenci bodo:

- razumeli prebrano besedilo, ga ovrednotili na osnovi prepoznanih pravil, zapisali povratno informacijo in predstavili nova spoznanja.

Primeri navodil učencem na daljavo pred izvedbo sklopa:**V tem tednu:**

- a) Preberi besedilo avtorice Ane Rotovnik Omerzu z naslovom *Velika in mala začetnica*. Najdeš ga na spletni strani RTV Slovenija na naslovu: <https://www.rtvlo.si/kultura/jezikovni-spletovalec/pet-preprostih-pravil-velika-in-mala-zacetnica/574894>
- b) Izdelaj plakat/zloženko s pravili, ki si se jih na novo naučil. Kaj boš sedaj bolj dosledno upošteval?
- c) Pošiljam ti besedilo, ki ga je zapisal tvoj sošolec. Popravi ga in svetuj avtorju. Upoštevaj pravila, ki si jih spoznal v besedilu *Velika in mala začetnica*, iz JEZIKOVNEGA SPLETOVALCA.

Izvajanje kombiniranega učenja je postalo realnost v šolskem prostoru, poseben izziv na razredni stopnji predstavlja usvojenost temeljnih digitalnih veščin učencev, socializacija in uvajanja v šolsko rutino. Za premostitev teh okoliščin je ob uvajanju in vzpostavljanju kombiniranega učenja smiselno slediti štirim izhodiščem:

1. Usmerjenost na **dobro počutje in odnose** med vsemi vključenimi, tudi počutje učitelja.
2. Kombiniranje različnih dejavnosti in strategij, ki jih **učenci poznajo**, in načrtno ter postopno uvajanje novih, pri čemer je vodilo odgovor na **vprišanje Kdo so moji učenci in kaj potrebujejo?**

DEJAVNOSTI ZA UČENCE V UČILNICI:

- Neposredni razgovor in praktično delo (vaje), eksperimentalno delo, ki potrebuje prisotnost odraslega.
- Individualni čas za učence, ki potrebujejo dodatno podporo, prilagoditve.
- Neposredno spremljanje dobrega fizičnega in psihičnega počutja (tudi gibanje, odmori).
- Povratna informacija učitelja in vrstnika.

DEJAVNOSTI ZA UČENJE NA DALJAVO:

- Ogled gradiva v pisni obliki, v dogovorjenem okolju, kjer se učenci lahko učijo v lastnem tempu.
- Samostojno delo, kot so delovni listi, branje in pisanje.
- Izbirne naloge.
- Spremljanje dobrega fizičnega in psihičnega počutja (tudi gibanje, odmori) preko refleksij, pogovorov, občasnih video vključitev v razred.
- Povratna informacija učitelja (in vrstnika).

3. Dosledna komunikacija in jasni nameni učenja. Tako lahko rečemo, da je potrebna preusmeritev iz ČESA NE NAREDITI v KAJ NAREDITI.

- Tudi učenci, ki se učijo na daljavo, naj vedo, kje in kdaj najdejo navodila, kdaj in kako jim bo posredovana povratna informacija, kje in kdaj lahko pokomentirajo svoje delo. Rutine za komunikacijo bodo povečale angažiranost.
- Navodila in sporočila naj bodo jasna in kratka.
- Da bi bili učenci na daljavo vključeni, morajo vedeti, kaj lahko pričakujejo. Npr.

»Vsak ponedeljek zjutraj bom poslal sporočilo, v katerem bo naveden tvoj urnik za teden ali tvoje naloge v njem. Naredili bomo ... do konca tedna, vi boste morali narediti.«

3. Uporaba znanih digitalnih orodij in orodij, pri čemer skrbimo za prvine digitalnega državljanstva (začenši od preprostih navad, kot je npr. pozdrav ob vstopu v videokonferenco).

Viri in literatura

Bray, B., McClaskey, K. (2012). *Personalization vs differentiation vs individualization*. Pridobljeno s <http://education.ky.gov/school/innov/Documents/BB-KM-Personalizedlearningchart-2012.pdf>.

Dorn, E. idr. (2020). *Back to school: A framework for remote and hybrid learning amid Covid-19*. Pridobljeno s <https://www.mckinsey.com/industries/education/our-insights/back-to-school-a-framework-for-remote-and-hybrid-learning-amid-covid-19>.

Hattie, J. (2012). *Visible Learning for Teachers: Maximizing impact on learning*. London: Routledge.

Holcar Brunauer, A., Bizjak, C., Borstner, M., Cotič Pintar, J., Ržen, V., Kerin, M., Komljanc, N., Kregar, S., Margan, U., Novak, L., Rutar Ilc, Z., Zajc, S., Zore, N. (2017). *Formativno spremljanje v podporo učenju*. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo.

Novak, N. (2021). Kako učenci na različnih stopnjah izobraževanja rešujejo avtentične probleme in kako jih pri tem lahko učitelj podpre?. 6. konferenca učiteljev naravoslovnih predmetov - NAK 2021. *Izzivi avtentičnosti v naravoslovnem izobraževanju*. 14. - 15. oktober 2021. Pridobljeno s <https://nak2021.zrss.si/program-1-dan/>.

Sodelov@Inica razredni pouk (b.d.). Pridobljeno s <https://skupnost.sio.si/course/view.php?id=10021>.

Dr. Alenka Lipovec,
Univerza v Mariboru,
Pedagoška fakulteta

Alenka Pevec,
OŠ Središče ob Dravi

Poučevanje matematike z vključevanjem kulturnih značilnosti:

Priprava za sušenje bučnih semen in obseg/ploščina v 5. razredu osnovne šole

IZVLEČEK: Pri pouku matematike učenci v 5. razredu spoznajo pojma obseg in ploščina. Pojma opredelijo, razlikujejo med njima, merijo ter računajo vrednosti pri pravokotnikih brez uporabe obrazcev. Predhodne tuje študije so pokazale, da obseg in ploščino učenci večkrat dojemajo (le) kot računski postopki, namenjena pridobivanju vrednosti količine pri danem liku in ne kot matematična pojma, dodatno imajo težave z razlikovanjem med obsegom in ploščino. V članku smo predstavili aktivnosti, ki spodbujajo razumevanje in povezovanje ter razlikovanje med omenjenima pojmom. Te aktivnosti smo v študiji primera v sklopu izdelave magistrskega dela praktično preizkusili. Nekatere predstavljene dejavnosti temeljijo na pristopu poučevanja matematike v kulturnem kontekstu oz. t. i. etnomatematiki. Pristop temelji na ideji, da v poučevanje matematike vnesemo kontekste, ki temeljijo na lokalnih značilnostih. Matematika v kulturnem kontekstu je primer realistične matematike, ki vključuje življenjske probleme, vezane na kulturne značilnosti okolja. Razvili smo primer za slovensko kulturno okolje.

Ključne besede: obseg, ploščina, matematika v kulturnem kontekstu, razredna stopnja, poučevanje

Integration of Cultural Practices in Teaching Mathematics Pumpkin Seed Dryer and Perimeter/Area in Grade 5 of Primary School

Abstract: The mathematical concepts of perimeter and area skills are typically taught in 5th grade. After pupils are given the definitions and the difference is explained, they are expected to be able to measure and then calculate the values of rectangles without using forms. International studies, however, have previously shown that pupils perceive perimeter and area as calculation procedures that are used to obtain the quantity value of a given geometrical figure rather than as mathematical concepts. What is more, they have difficulty discerning between the two. This article describes several activities that deepen pupils' understanding of

both concepts, show their relation and highlight the difference. The activities were practically tested in a case study, which was part of a master thesis. Some proposed activities are based on the approach to mathematics education in a cultural context or the so-called ethnomathematics. The basic idea is to integrate local cultural contexts into mathematics instruction. Mathematics in a cultural context is an example of realistic mathematics education, which is built around real-life situations in the students' local environment. A case study for the Slovenian cultural context has been designed.

Keywords: perimeter, area, mathematics in a cultural context, primary school, teaching

Uvod

Pojem obseg in ploščina se v slovenskem učnem načrtu za matematiko pojavita v 5. razredu. Obseg predstavlja dolžina robne krivulje, v primeru večkotnika pa ga lahko izračunamo kot vsoto dolžin stranic. Gre torej za dolžinsko enoto, kjer uporabljamo standardne enote, kot so cm , m ... Dolžina je prva količina, s katero se učenci pričnejo seznanjati v osnovni šoli. V nasprotju z dolžino je ploščina mnogo bolj zapleten pojem (Van de Walle, 2014). Razumevanje ploščine vključuje količinsko razumevanje omejene dvodimenzionalne ploskve. Ploščina nam namreč pove velikost ploskve v ravnini in jo običajno navajamo v kvadratnih enotah (npr. cm^2 , m^2). Ploščino vpeljujemo s primeri velikih (npr. nogometno igrišče) in majhnih ploskev (npr. ploščina nohta), s primerjanjem različnih ploskev s prekrivanjem (npr. šolski zvezek in učbenik za matematiko), uporabo relativnih nestandardnih enot (npr. polaganje listov z dreves), konstantnih nestandardnih enot (npr. polaganje pravokotnih trikotnikov). Šele nato vpeljemo standardne enote, pri čemer posebno pozornost posvetimo odnosom med njimi. Tudi tukaj izvajamo konkretne dejavnosti polaganja, da osmislimo odnose med kvadratnimi enotami. Učenci naj bi dodatno uvideli tudi zvezo med štejem ploščinskih enot in obrazcem za računanje ploščine.

V drugem vzgojno-izobraževalnem obdobju pri pouku matematike je glede na učni načrt poudarek na razlikovanju med obsegom in ploščino lika, pri čemer pa naj bi učenci čim bolj spretno računali vrednosti obeh količin za dane večkotnike. Razumevanje razlik med obsegom in ploščino je bistveno za konstruiranje oblik (npr. mrež teles), razumevanje teles (npr. opis teles), reševanje problemov na višji ravni (npr. kompleksnejše naloge za površine in prostornine teles) in razvijanje prostorskih predstav. Ta znanja pričnemo razvijati pri matematiki na razredni stopnji in so zelo pomembna za nadaljnji razvoj vertikale pojmov ploščina in obseg. Zgolj zapomnitev obrazcev za izračun obsega/

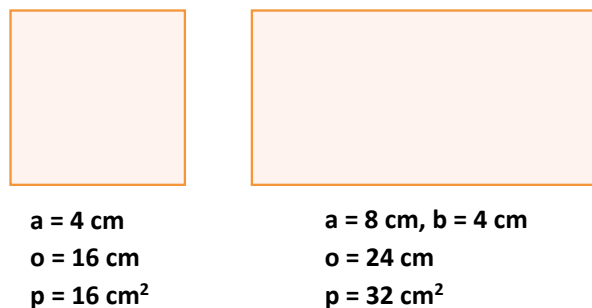
ploščine je kratkoročen pristop, ki ne spodbuja učinka na dolgoročni spomin (pomnjenje), pojmovnega razumevanja ali kompleksnejših proceduralnih znanj, ki so pomembni dejavniki uspeha in dosežkov učencev skozi celotno izobraževanje na področju matematike (Sherman in Randolph, 2004).

Razumevanje pojma obseg in ploščina

Kaj pomeni razumeti »odnos med obsegom in ploščino«, si pogledjmo na primeru.

Predstavljajte si, da eden izmed vaših učencev pride ves navdušen v razred in pove, da je odkril: »če se obseg lika povečuje, se povečuje tudi ploščina«.

Učenec svojo ugotovitev utemelji s spodnjo risbo. Kako ravnati?

Slika 1: Odnos med obsegom in ploščino.

Učenec je raziskoval, prišel je do lastne ugotovitve (sklepa), in to kaže na poglobljeno razumevanje pojma, kar si učitelji želimo. Zagotovo bomo njegovo dejavno delovanje pohvalili. Hkrati pa mu bomo podali informacijo o tem, ali je njegova hipoteza pravilna. Učencu lahko zastavimo izziv z vprašanjem: »Se z večanjem obsega lika povečuje tudi njegova ploščina?« Učitelj ve, da obstajajo liki, kjer hipoteza ni pravilna. Zato bo učitelj oblikoval primerno učno okolje in učenca usmerjal skozi aktivnosti (npr. aktivnost Pentomino, predstavljene v nadaljevanju prispevka), ki bodo učencu omogočile, da bo svoje znanje dopolnil.

Učencem je treba predstaviti pomembnost in uporabno vrednost obsega in ploščine tudi izven šolskega konteksta, torej v vsakdanjem življenju. Omenjena pojma sta vključena v različnih kontekstih, npr. pri gradnji hiše, nakupovanju avtomobila ob upoštevanju dimenzij garaže, kupovanju oblačil (obseg pasu; glave pri dojenčkih), pospravljanju igrač na polico, gradnji ograje za živali, tlakovanju vrta, polaganju ploščic v kopalnici, pleskanju sobe itd. (Bermus, 2013). Predznanje učencev lahko torej preverimo s podobno nalogo kot je na Sliki 2.

1. Spodaj zapisane aktivnosti iz vsakdanjega življenja opredeli glede na to, ali gre za obseg ali ploščino. Če gre za primer, ki se nanaša na **obseg** ga obkroži, če gre za **ploščino** pa pobarvaj.

ograjevanje peskovnika, parcele, vrta	okvirjanje slike	dolžina tekaške proge na stadionu
polaganje laminata	dolžina venčka iz marjetic	velikost njive, vrta, stanovanja
nakup ploščic za kopalnico	pleskanje sobe	poraba blaga za izdelavo namiznega prta
z rokami objamemo hrast	folija za pokrivanje peskovnika	kupovanje kape za dojenčka
letvice za talno oblogo sobe	velikost jadra jadrnice	krog krožnica

Slika 2: Povezovanje obsega in ploščine ter realističnih situacij.

Pri izbiri dejavnosti za raziskovanje odnosa med obsegom in ploščino se lahko opremo tudi na MCC – pristop poučevanja matematike v kulturnem kontekstu (*angl. Math in a Cultural Context*), ki temelji na uporabi kulturnih značilnosti pri poučevanju matematike. Gre torej za povezavo kulture, matematičnega znanja in ustvarjalnosti (Lipka idr., 2006), včasih se pristop imenuje tudi *etnomatematika* (Verner in dr., 2019, Cabello in dr., 2021). Podobno povezovanje matematično-naravoslovnega znanja in kompetenc vključuje pristop GBL (*angl. Garden Based Learning*), v ospredju katerega so dejavnosti, povezane z gradnjo vrta in vrtnarjenjem (Selmer idr., 2016). V Sloveniji je morda nekoliko bolj poznana gozdna pedagogika, saj je gozd izrazito pomembno okolje v Sloveniji. MCC sledi principom RME (realistični matematični pristop – *ang. realistic mathematics education*). Pristop RME je značilen za skandinavska okolja, a se uveljavlja tudi v naših šolah. Mnogokrat je MCC vpet v tako imenovan pouk zunaj oz. na prostem (prim. Cenčič in Horvat, 2021).

Matematika v kulturnem kontekstu in slovenski kurikularni dokumenti

V slovenskih kurikularnih dokumentih poimenovanja matematika v kulturnem kontekstu ne najdemo, podobno niso navedeni specifični konteksti npr. vrtnarjenje. Se pa v Učnem načrtu za matematiko

(2011) večkrat najdemo izrazi npr. problemi iz vsakdanjega življenja, *realistični kontekst*, *realistična/ življenjska (problemska) situacija*, *matematični kontekst v realistični situaciji*, *avtentični problemi*. V okviru projekta NA-MA POTI se uporablja izraz *reševanje problemov v različnih kontekstih*, čemur je posebej namenjen 2. gradnik. Navedeni so različni konteksti (osebni, družbeni, strokovni, znanstveni). Uporablja se tudi izraz *življenjski problem*: je izziv (naloga, vprašanje, situacija), ki zahteva izvirno rešitev in drugačno pot reševanja z lastnimi miselnimi procesi. Kontekst življenjskega problema izhaja iz življenja oz. vsakdana (npr. del časopisnega članka, rezultati raziskave oz. znanstvene razprave, novica, reklama itd.) in podatki niso didaktično prilagojeni glede na predznanje učencev oz. razvojno

stopnjo (Razvojni tim za matematično pismenost NA-MA POTI, 2021, str. 9).

Vsi navedeni izrazi govorijo o uporabi matematičnih znanj v nekih specifičnih kontekstih. Matematika v kulturnem kontekstu – MCC predstavlja torej le posebni primer vseh že uveljavljenih poimenovanj, naslavlja pa osebni in družbeni kontekst, pri čemer je kontekst vezan na značilnosti lokalnega okolja.

Razvijanje pojma obseg in ploščina

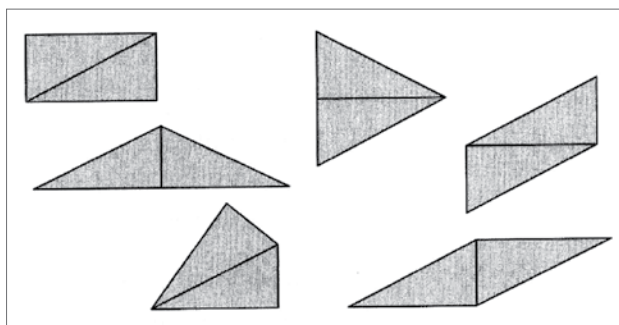
V nadaljevanju prispevka bomo na kratko opisali metodične korake pri razvijanju pojma obsega in ploščine ter pripomoček Pentomine, ki je zelo uporaben. Nato bomo opisali še dve dejavnosti, Ograja in Sušenje bučnih semen, ki sta razviti za slovensko kulturno okolje.

Didaktični pristop k obravnavi pojma ploščine in obsega

Formalno se učenci s pojmom srečajo v 5. razredu, kjer glede na cilje v učnem načrtu opredelijo pojma obseg in ploščina, razlikujejo med njima, merijo ter računajo vrednosti pri večkotnikih brez uporabe obrazcev. Pregledana učna gradiva za matematiko predstavljajo obseg kot razdaljo, dolžino črte, ki obdaja dani lik oziroma ga omejuje, ploščina pa je opredeljena kot velikost ploskve. Pri vpeljavi in obravnavi obsega in ploščine sledimo didaktičnim korakom, ki spodbujajo

razvoj pojmovnega razumevanja: ocenjevanje, primerjanje, uporaba fizičnih modelov, pri obsegu pa še uporabo merilnih instrumentov. Obseg lahko vpeljemo že zelo zgodaj, kot vrsto dolžine, ki meri razdaljo okoli (predmeta), kjer učenci najprej primerjajo merjene lastnosti (daljše-krajše) preko neposrednih (predmete postavimo enega ob drugega) in posrednih meritev (uporabimo posrednik, na primer vrstico). Učenci lahko npr. primerjajo obseg valjastega koša za smeti z obsegom lončka za kavo.

Spoznavanje ploščine je nekoliko zahtevnejše, saj ne gre zgolj za dolžino, ampak za celotno ploskev, ki pokriva lik. Pri obravnavi ploščine prav tako začnemo z aktivnostmi primerjanja (ploščin), kjer so priporočljive dejavnosti, kjer je ploščina prerazporejena (konzervacija ploščine). Če pravokotnik razrežemo na dva dela in ga sestavimo v drugačno obliko, lahko s tem pokažemo, da ima lik pred razporeditvijo in po njej enako ploščino (čeprav je različne oblike) (Slika 3).

Slika 3: Konzervacija ploščine.
Vir: Van de Walle in dr. (2014).

Druga faza je uporaba fizičnih modelov merskih enot. Ploščina se meri s pokrivanjem ali polaganjem ploščic po ploskvi, s katerimi prekrivajo mize, oglasne deske ali knjige. Najprej pričnemo z relativnimi nestandardnimi enotami (ploščina dlani, stopala), nadaljujemo s konstantnimi nestandardnimi enotami (ploščina igralne karte, ploščina kvadrata iz lepenke ali kartona, ploščina lista časopisnega papirja) in nato še standardnimi: ena ploskev enotske link kocke (1 cm^2), ena ploskev kocke za enice iz kompleta Dienesovih kock (1 cm^2), večja ploskev modela za stotice iz kompleta Dienesovih kock (1 dm^2). Zatem se posvetimo raziskovanju odnosa med obsegom in ploščino in šele takrat, ko učenci pridobijo pojmovno razumevanje vključenih idej in odnosov, razvijemo obrazce za izračun. V 6. razredu učenci glede na učni načrt spoznajo potrebo po obrazcih za računanje obsega in ploščine pravokotnika, kvadrata ter drugih likov ter jih uporabijo pri izračunu površine kocke in kvadra.

V pregledanih gradivih za pouk matematike je nekoliko manj poudarka na razumevanju odnosov med obsegom

in ploščino, zato v nadaljevanju predstavljamo primere nekaj dejavnosti.

Dejavnosti za razumevanje odnosov med obsegom in ploščino

a) Pentomino

Pentomine so ravninske oblike, zgrajene z združevanjem petih skladnih kvadratov, tako da ima vsak kvadrat skupno stranico s sosednjim kvadratom. Pri ustvarjanju moramo paziti, da se ploščice stikajo po celotnih stranicah kvadratkov, da niso povezane samo na ogliščih ali delno na eni strani ter da rotirane oblike štejejo kot ena rešitev. Dejavnost iskanja vseh pentomin je lahko zanimiva že za prvošolce. Temeljno lastnost, da nimajo vse pentomine enakega obsega, čeprav imajo seveda enako ploščino, lahko uporabimo pri poučevanju odnosa med obsegom in ploščino, kar prikazuje tudi Preglednica 1 (prirejeno po Wanner, 2019).

Preglednica 1: Ploščina in obseg pentomin.

IME	SKICA	PLOŠČINA	OBSEG
T		5 enot	12 enot
U		5 enot	12 enot
V		5 enot	12 enot
W		5 enot	12 enot
X		5 enot	12 enot
Z		5 enot	12 enot
F		5 enot	12 enot
P		5 enot	10 enot
L		5 enot	12 enot
I		5 enot	12 enot
Y		5 enot	12 enot
N		5 enot	12 enot

b) Ograja

Učencem za raziskovanje odnosa med obsegom in ploščino lahko zastavimo problemsko vprašanje: »Za psa želimo na dvorišču narediti ograjo, pri čemer imamo na voljo 10 m ograje. Raziščite možnosti in utemeljite koliko naj merita dolžina in širina ograje pravokotne oblike, da bo pes imel največ možnega prostora v ograji?«

Po zbiranju idej učencev brez vrednotenja predlagamo dejavnost, s katero bi ugotovili, kateri odgovor je pravilen. Učenci po samostojnem ustvarjanju pravokotnikov z obsegom 10 enot z didaktičnim materialom (mi smo uporabili vatirane palčiče in listke)

ODNOS MED OBSEGOM IN PLOŠČINO

Obseg pravokotnika = 20 m

Skice vseh možnih pravokotnikov

Dimenzije in ploščina vseh možnih pravokotnikov		
dolžina	širina	ploščina
8 m	2 m	16 m ²
7 m	3 m	21 m ²
6 m	4 m	24 m ²
5 m	5 m	25 m ²

Slika 4: Gradnja ograje za psa.

in skupinski diskusiji pridejo do zaključka, da lahko imata lika z enakim obsegom različno ploščino (Slika 4). Aktivnost lahko nadgradimo z uporabo ograje z obsegom 12, 20, 28 metrov, kjer učenci ugotavljajo, kateri pravokotnik ima najmanjši ali največji obseg oziroma ploščino, pozovemo jih tudi k iskanju vzorcev in pravil ter njihovi predstavitvi.

Podobno lahko učenci skozi postopek oblikovanja lastne vrtno gredice na šolskem vrtu dobijo odgovore na naslednja vprašanja: kaj posaditi na vrtno grede, kako razdeliti gredice za več skupin, kako bo vsaka skupina izkoristila svoj vrtni kotiček. Glavni cilj je torej najboljši izkoristek vrtnega prostora tako, da bo vsaka skupina imela svoje območje in prilagodila velikost gredice glede na izbrane rastline (Selmer idr., 2016). Aktivnost lahko pričnemo z nalogo, prirejeno po Danielson (2005) (Slika 5).

c) Sušenje bučnih semen

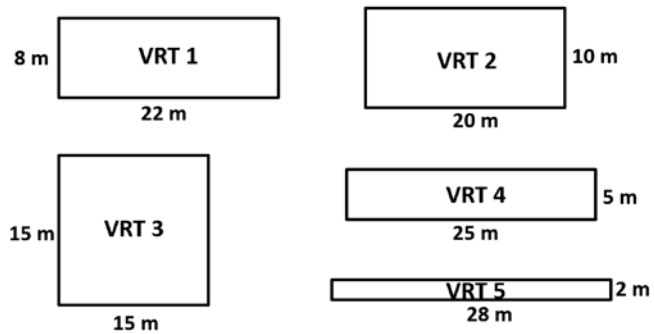
Pri razvijanju razumevanja odnosa med konstantnim obsegom in spreminjajočo se ploščino lahko uporabimo pristop matematike v kulturnem kontekstu (angl. *Math in a Cultural Context – MCC*) z uporabo principov RME. V nadaljevanju je predstavljen primer tega pristopa v sklopu študije primera izvedene v okrožju Aljaske, kjer je učiteljica modul Gradnja stojal za sušenje rib (angl. *Building a Fish Rack*) pričela s pregledom geografske lege in ekologije jugozahodne Aljaske ter življenjskega sloga ljudi Yup'ik, ki živijo ob obalah in rekah regije. Tam ljudje gradijo stojala za ribe iz razpoložljivih materialov, da na njih posušijo ulovljenega lososa. Osrednji problem učne enote tako postane določitev mer pravokotnega ribjega stojala z omejeno količino materiala, tako da je na njem mogoče posušiti največ rib. Matematično gledano to pomeni določitev dimenzij pravokotnika, ki ima največjo ploščino pri danem obsegu. Učenci najprej poiščejo vse možne pravokotnike z obsegom. Učenci preko raziskovanja ugotovijo, da vsi pravokotniki s konstantnim obsegom nimajo enake ploščine (na primer pravokotnika 1 x 13 in 7 x 7). Zatem sledi ugotavljanje vzorcev in pravil, ki se pojavljajo (Rickard, 2005).

Stojalo za sušenje rib na Aljaski v slovenskem kulturnem kontekstu spominja na pripravo za sušenje bučnih semen, ki se uporablja v postopku pridobivanja bučnega olja iz oljnih buč, ki so ena izmed kulturnih rastlin na področjih severovzhodne Slovenije.

V učnem načrtu za družbo (Učni načrt, 2011) v 5. razredu lahko zasledimo naslednja dva globalna cilja: »spoznajo in navedejo nekatere slovenske značilnosti (tipičnosti), posebnosti, in sestavine, ki oblikujejo narodno istovetnost, naravno in kulturno dediščino in razvijajo pozitiven odnos do tradicije; razumejo pomen ohranjanja tradicije (šege in navade, kulturni spomeniki idr.) (str. 9, 10).«

2. Vrtnar je imel na voljo 60 metrov ograje za ograditev vrta. Želel je, da bi bil vrt pravokotne oblike in da bi imel največjo možno ploščino. Narisal je več možnosti za vrt, od katerih ima vsak obseg 60 metrov. Katero skico naj izbere za mere svojega vrta, da bo imel vrt čim večjo možno ploščino? Obkroži ustrezen odgovor in utemelji.

- a) Vrt 1.
- b) Vrt 2.
- c) Vrt 3.
- d) Vrt 4.
- e) Vrt 5.
- f) Vseeno, saj imajo vsi enako ploščino.

Utemelji svojo odločitev.

Slika 5: Kateri vrt ima največjo ploščino?

Zato lahko vzpostavimo medpredmetno povezavo med pridelovanjem bučnega olja in pridelkov iz buč, kot tradicijo v severovzhodni Sloveniji ter raziskovanjem

obsega ter ploščin pri matematiki na primeru priprav za sušenje buč.

PRILOGA 1: PREDSTAVITEV KULTURNEGA KONTEKSTA NA PRIMERU BESEDILA O BUČAH.

Buče so ena izmed najstarejših kulturnih rastlin na svetu, ki so jih na jugu Štajerske pridelovali že v 18. in 19. stoletju. V sedanjem času pa pridelajo kar 96 % oljnih buč na področju severovzhodne Slovenije.

Oljne buče so enoletnice in njihova semena najpogosteje predelajo v bučno olje. Pridelava se začne s sejanjem v mesecu maju, ko semena posadijo v brazde in jih pokrijejo z zemljo. Ko pridejo dvolistne rastline iz zemlje, je treba uničiti plevel na njivi z okopavanjem ali škropljenjem. Ko so buče zrele, nekje v mesecu septembru, poteka spravilo buč. Nekoč je to potekalo ročno, sedaj pa strojno. Na njivi buče najprej s posebnim plugom spravijo v vrste in nato s posebnim strojem iz njih odstranijo semena. Semena buč operejo z vodo, da jih očistijo mesa in sluzi, ter posušijo na soncu, v pečici ali za to pripravljenih sušilnicah.

Pri postopku pridobivanja bučnega olja očiščeno in posušeno seme najprej zmeljejo ali zdrobijo v

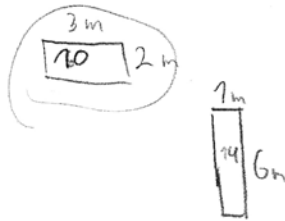
»grob« moko, ki ji dodajo sol in vodo ter zgnetejo. Sledi praženje, po njem stiskanje brez posebnega dovajanja toplote in zatem še naravna sedimentacija olja v cisternah, ki traja približno dva tedna.

Velik del semen se torej predela v bučno olje, ki se uporablja kot preliv za solate, namaze iz bučnih semen, sladoled, pecivo iz bučnega olja, umešana jajca z bučnim oljem, maslo z bučnim oljem. Obstajajo številni drugi proizvodi, kot so na primer bučna semena za grizljanje, rezanci iz bučnih semen, čokolade ali celo likerji in tako naprej. Od stiskanja pa ostane tudi bučna pogača, ki se uporablja kot živalska krma ali pa kot brezglutenski dodatek za peko.

Velja omeniti, da je za izdelavo enega litra bučnega olja (običajno ustekleničeno v temnih steklenicah ali pločevinkah) potrebujejo približno 2,5 kg posušenih bučnih semen (*Oljna buča*, 2018).

2. Na kmetiji Pevec izdelujejo pripravo za sušenje bučnih semen. Oglej si sliko, kjer so prikazane že izdelane priprave. Kmet ima za izdelavo na voljo 6 m^2 mreže. Kako dolg in širok naj bo okvir priprave za sušenje semen, da bo kmet porabil čim manj lesenih desk (dolgih 1 m)?

Reševanje (skice in izračun):

mreža lesene deske

Zapiši in utemelji odgovor.

okvir naj bo dolg 3m in širok 2m, saj porabi samo 10m desk (porabi 4m desk in hij kot 1:2),

Slika 6: Rešen primer naloge, ki vključuje MCC.

Po spoznavanju predelav buč pri pouku družbe lahko pri matematiki na to temo raziskujemo odnos med obsegom in ploščino ter si v tem kontekstu lahko postavimo naslednjo nalogo, h kateri prilagamo primer rešitve učenca (Slika 6).

Sklep

Za nadaljnjo prakso predlagamo večji poudarek na nazornem prikazu obsega in ploščine, ne pa zgolj vpeljevanja obrazcev za izračun brez pojmovnega razumevanja ozadja. Predlagamo, da se pri obravnavi te teme bolj poudari raziskovanje odnosa med obsegom in ploščino in povezovanje s primeri iz vsakdanjega življenja. Dodaten razmislek je lahko namenjen tudi drugim kontekstom, ki bi lahko bili uporabljani znotraj etnomatematike. Zanimive teme bi lahko bile idrijske čipke, ki so lahko podlaga vsebinam simetrije; slovenski ljudski plesi kot kontekst za vzorce; različne slovenske otroške igre in izštevance (npr. En kovač konja kuje ali Ena žaba je umrla) o razvijanju prvih številskih predstav. Ob reševanju problemov v življenjskih situacijah (tudi v kulturno specifičnem kontekstu etnomatematike) bodo učenci lažje osmislili matematične vsebine in spoznali njeno uporabno vrednost.

Viri in literatura

Bermus, M. (2013). *Posploševanje pri reševanju problema iz obsega* (Diplomsko delo, Univerza v Ljubljani, Pedagoška fakulteta). Pridobljeno s http://pefprints.pef.uni-lj.si/1283/1/PDF_diploma.pdf.

Cabello, A. L., Cabello, A. L., Natera, E. M. I., Soto, R. D. P. D., & Soto, C. L. G. (2021). Logical-mathematical thinking in teachers of secondary

education: an ethnomathematical perspective. *Turkish Journal of Computer and Mathematics Education (TURCOMAT)*, 12(14), str. 4177–4185.

Cencič, M., & Horvat, B. (2021). Prehod iz vrtca v šolo na primeru izvedbe vzgojno-izobraževalnih dejavnosti zunaj prostora ustanove. *Journal of Elementary Education*, 14(1), str. 47–72. Pridobljeno s <https://doi.org/10.18690/rei.14.1.47-72>.2021.

Danielson, C. (2005). Perimeter in the curriculum. *For the learning of mathematics*, 25(1), str. 30–33.

Kmečki glas. (b.d.). *Fotografija priprava za sušenje bučnih semen*. Pridobljeno s <https://kristijanhrastar.kmeckiglas.com/photos/photo/101423>.

Lipka, J., Hogan, M. P., Webster, J. P., Yanez, E., Adams, B., Clark, S., & Lacy, D. (2005). Math in a cultural context: Two case studies of a successful culturally based math project. *Anthropology & Education Quarterly*, 36(4), str. 367–385.

Oljna buča. (2018). Pridobljeno s https://www.qua.or.at/wp-content/uploads/2019/09/Skript_KUERBIS_DS_A4_SLO_web.pdf.

Učni načrt. (2011). Program osnovna šola. Družba. [elektronski vir]. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport: Zavod RS za šolstvo. Pridobljeno s https://www.gov.si/assets/ministrstva/MIZS/Dokumenti/Osnovna-sola/Ucni-nacrti/obvezni/UN_druzba_OS.pdf.

Učni načrt. (2011). Program osnovna šola. Matematika. [elektronski vir]. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport: Zavod RS za šolstvo. Pridobljeno s https://www.gov.si/assets/ministrstva/MIZS/Dokumenti/Osnovna-sola/Ucni-nacrti/obvezni/UN_matematika.pdf.

Razvojni tim za matematično pismenost NA-MA POTI. (2021). *Gradniki matematične pismenosti*. Pridobljeno s https://www.zrss.si/wp-content/uploads/2021/11/2021-11-15-Gradniki-matematichna-pismenost_07_07_2021.pdf.

Rickard, A. (2005). Constant Perimeter, Varying Area: A Case Study of Teaching and Learning Mathematics to Design a Fish Rack. *Journal of American Indian Education*, 44(3), str. 80–100.

Selmer, S., Valentine, K., Luna, M., Rummel, S., & Rye, J. (2016). How can we best use our school garden space?: Exploring the concepts of area and perimeter in an authentic learning context. *Australian Primary Mathematics Classroom*, 21(4), str. 3–10.

Sherman, H. in Randolph, T. (2004). Area and Perimeter: Which is Which and How Do We Know? *Research for Educational Reform*, 9(3), str. 25–36. Pridobljeno s <https://www.bartleby.com/essay/Area-and-Perimeter-P3ASDZA8JK8W>.

Van de Walle, J. A., Karp, K. S., Lovin, L. H. in Bay-Williams, J. M. (2014). *Teaching Student-Centered Mathematics: Developmentally Appropriate Instruction for Grades 3–5*. Boston: Pearson.

Verner, I., Massarwe, K., & Bshouty, D. (2019). Development of competencies for teaching geometry through an ethnomathematical approach. *The Journal of Mathematical Behavior*, 56, 100708. Pridobljeno s <https://doi.org/10.1016/ijmathb.2019.05.002>.

Wanner, S. C. A. (2019). Mitigating Misconceptions of Preservice Teachers: The Relationship between Area and Perimeter. *Ohio Journal of School Mathematics*, (82), str. 36–44.

 Mag. Katja Cegnar,
OŠ Ivana Tavčarja
Gorenja vas

Je za dobre bralne dosežke pomembna le notranja motivacija?

IZVLEČEK: Avtorica se v članku osredotoča in skuša raziskati motivacijske elemente bralne pismenosti. Zanima jo predvsem vloga zunanje in notranje motivacije pri branju ter bralnih dosežkih. Predstavljeni so izsledki nekaterih raziskav motivacije v povezavi z bralnimi dosežki. Ugotavlja, da je pri bralnih dosežkih pomembna povezanost obeh vrst motivacije – zunanje in notranje. Do notranje motiviranosti pogosto učenci pridejo preko zunanjih vzpodbud. Tu igrajo pomembno vlogo učitelji, ki na različne načine podpirajo optimalno delovanje in motivacijo učencev: učence poučujejo na kognitivni ravni in tudi motivacijsko, tako da spodbujajo oblikovanje vrednot učenja; pri poučevanju skušajo zadovoljevati psihološke potrebe učencev po kompetentnosti, avtonomiji in povezanosti z drugimi; učencem dajejo povratne informacije, s katerimi hkrati vplivajo na kognitivne vidike učenja in na motivacijske vidike učenja; učencem nudijo učno in čustveno podporo; poučujejo z navdušenjem, entuziazmom. Poleg šole vplivajo na otrokov odnos do branja tudi starši in kultura družbe nasploh.

Ključne besede: zunanja motivacija, notranja motivacija, bralna pismenost, bralni dosežki, vloga učitelja

Is Intrinsic Motivation the Vital Factor for Effective Reading Comprehension?

Abstract: This article explores and focuses on the motivational elements of reading literacy, especially the effects of students' extrinsic and intrinsic motivation on reading and reading achievement. The author summarizes core findings of several studies on motivation, its relationship to reading achievement, and underlines the importance of the relationship between extrinsic and intrinsic motivation for reading achievement. Intrinsic motivation in students is often driven by external rewards. Teachers play an important role in enhancing students' optimal performance and strengthening their motivation in a variety of ways: they help students grow their cognitive skill level as well as generate their motivation through value-based education; they try to meet students' psychological needs, namely competence, autonomy and relatedness; they provide feedback and thus affect students' cognitive ability and learning motivation; they offer learning and emotional support to students; last but not least, they teach with passion and enthusiasm.

At the same time, the influence of parents and the wider society on children's attitude to reading cannot be overlooked.

Keywords: extrinsic motivation, intrinsic motivation, reading literacy, reading comprehension, role of a teacher

Uvod

Zadnja leta se veliko govori in piše o pomenu branja in bralne pismenosti. S. Pečjak (1999) pravi, da je bralno pismen tisti posameznik, ki je sposoben hitrega branja z razumevanjem in fleksibilnega pristopa k bralnemu gradivu. Pojem bralna pismenost poleg branja vključuje tudi dejavnosti govorjenja, poslušanja in pisanja (Pečjak in Gradišar, 2015, str. 59).

V Nacionalni strategiji za razvoj bralne pismenosti (2019, str. 3) je bralna pismenost opredeljena kot »stalno razvijajoča se zmožnost posameznika in posameznice za razumevanje, kritično vrednotenje in uporabo pisnih informacij. Ta zmožnost vključuje razvite bralne veščine, (kritično) razumevanje prebranega in bralno kulturo (pojmovanje branja kot vrednote in **motiviranost** za branje). Zato je temelj vseh drugih pismenosti in je ključna za razvijanje posameznikovih in posamezničnih sposobnosti ter njuno uspešno sodelovanje v družbi.«

Bralna pismenost je v raziskavi PISA, raziskavi bralne pismenosti petnajstletnikov, opredeljena kot »razumevanje, uporaba, razmišljanje o napisanem besedilu ter **zavzetost ob branju** tega, kar bralcu omogoča doseganje postavljenih ciljev, razvijanje lastnega znanja in potencialov ter sodelovanje v družbi.« (Šterman Ivančič, 2019, str. 13).

S. Pečjak (2010) ključne strukturne elemente bralne pismenosti deli v dve skupini: (meta)kognitivni elementi bralne pismenosti (fonološko zavedanje, dekodiranje, besedišče, metakognitivno znanje o branju in bralne strategije, bralno razumevanje) in motivacijski elementi bralne pismenosti (**zunanja in notranja motivacija**).

Vse zgoraj naštetje definicije bralne pismenosti vključujejo pojem motivacije.

Haramija (2020) poleg motiviranosti za branje navaja še naslednje gradnike bralne pismenosti: razumevanje koncepta bralnega gradiva, glasovno zavedanje, besedišče, tekoče branje, razumevanje besedil, odziv na prebrano, kritično branje in govor.

V nadaljevanju se osredotočam predvsem na motivacijske dejavnike bralne pismenosti, na pomen notranje in zunanje motivacije v povezavi z

bralnimi dosežki. Predstavljam izsledke nekaterih raziskav.

Motivacijski elementi bralne pismenosti – povzetki raziskav

Številni avtorji (Becker idr., 2010, v Puklek Levpušček idr., 2012; Guthrie idr., 2007, v Retelsdorf idr., 2011; Pečjak idr., 2006, v Puklek Levpušček idr., 2012; Schiefele idr., 2012, v Retelsdorf idr., 2014; Schiefele idr., 2016; Sonnenschein in Munsterman, 2002, v Pečjak, 2010; Taboada idr., 2009, v Retelsdorf idr., 2011) poudarjajo, da so bralni dosežki in motivacija med seboj pozitivno povezani. Tudi izsledki raziskave bralne pismenosti PISA 2015 kažejo, da so 15-letniki, ki so v primerjavi z ostalimi vrstniki izrazili višjo stopnjo motivacije, povezane s šolo in življenjem, dosegli višje rezultate pri nalogah bralne pismenosti kot tisti dijaki v njihovi državi, ki so poročali o nižji motivaciji (Mo, 2019).

Motivacija za branje naj bi bila pomembna kot posledica in kot napovednik poznejših bralnih dosežkov (Sonnenschein in Munsterman, 2002, v Pečjak, 2010).

S. Pečjak in A. Gradišar (2002, v Pečjak, 2010, str. 40) pojmuteta bralno motivacijo kot »nadpomenko za različne motivacijske dejavnike, ki spodbujajo človeka k branju, dajejo bralnemu procesu smisel in tako pomagajo posamezniku, da vztraja do cilja in si želi bralno izkušnjo še ponoviti.«

Motivacija za branje je »večdimenzionalna in raznolika, zato ne moremo na splošno govoriti, da so učenci motivirani ali nemotivirani, temveč, da so motivirani na različne načine in za različne bralne vsebine« (Pečjak idr., 2006, str. 10).

Zunanji in notranji dejavniki motivacije

S. Pečjak idr. (2006a, v Pečjak, 2010) so dejavnike motivacije razvrstile na zunanje in notranje.

K dejavnikom notranje motivacije uvrščajo:

- kompetentnost (zaupanje v lastne bralne zmožnosti),
- interes (usmerjena pozornost, povečano miselno delovanje, vztrajanje in čustvena vključenost bralca v branje),
- zatopljenost (osredotočenost na bralno gradivo s povečano miselno dejavnostjo),
- prepričanje o pomembnosti branja.

Med dejavnike zunanje motivacije pa so omenjene avtorice uvrstile:

- priznanje in dosežek,
- tekmovanje z drugimi,
- socialno motivacijo (učenec bere zato, da lahko sodeluje v socialnih aktivnostih, npr. v pogovorih z vrstniki ...).

Notranja motivacija in bralni dosežki

Avtorji raziskav (navajam jih v nadaljevanju) o povezanosti motivacije z bralnimi dosežki poudarjajo pomen notranje motivacije pri bralnih dosežkih.

Notranje motivirani učenci delajo naloge zato, ker v njih najdejo zadovoljstvo. Notranje motivirano udejstvovanje pri učenju ni le prijetnejše, ampak je tudi pozitivno povezano s trajnejšim učenjem, z dosežki in zaznano kompetentnostjo, negativno pa z anksioznostjo (Lucariello idr., 2016).

S. Pečjak in A. Gradišar (2002) sta ugotovili, da notranje motiviranega bralca branje prevzame, vanj je zatopljen, uporablja bolj kompleksne strategije učenja in razumevanja, ima raznolike interese, sam si postavlja bralne cilje in glede na te cilje usmerja svoj trud, rad deli izkušnje s sošolci, nagrada je zanj novo znanje, ki mu predstavlja vir zadovoljstva, ceni svoje branje in ima do njega pozitivna stališča.

Gurthie in Wigfield (1997, v Pečjak idr., 2006) sta dokazala, da na pogostnost branja bolj vplivajo dejavniki notranje kot zunanje motivacije.

Tudi Baker s sodelavci (2010, v Puklek Levpušček idr., 2012) je izvedel longitudinalno raziskavo, kjer je ugotavljal povezanost zunanje in notranje motivacije z bralno pismenostjo. Ugotovil je, da so učenci, ki so bili v 4. razredu notranje motivirani za branje, v 6. razredu izkazovali višjo stopnjo bralne pismenosti kot učenci, ki so bili zunanje motivirani.

S. Pečjak in N. Bucik (2004, v Pečjak, 2010) sta z raziskavo ugotavljali, ali obstajajo med različno uspešnimi bralci 3. in 7. razreda razlike v strukturi bralne motivacije. Izkazalo se je, da so se dobri bralci (tako v 3. kot v 7. razredu) v primerjavi s slabimi bralci počutili bolj kompetentne, kazali so višji bralni interes in branje so pojmovali kot zelo pomembno (elementi notranje motivacije).

»Uživanje v branju (element notranje motivacije) se je v vseh ciklih raziskave PISA pokazalo kot statistično značilen motivacijski napovednik višjih bralnih dosežkov.« (Guthrie, Schafer in Huang, 2001; OECD, 2010; OECD, 2015, v Šterman Ivančič in Puklek, 2020, str. 12).

M. Puklek Levpušček idr. (2012) na podlagi rezultatov PISE 2009 ugotavljajo, da dijaki, ki berejo zaradi užitka

in jim branje pomeni pomemben del preživljanja prostega časa, lahko v bralni pismenosti prehitijo svoje vrstnike, ki ne marajo branja oziroma se ga lotijo le, ko morajo, celo za dve šolski leti in več.

Glede na rezultate PISE 2000 (Puklek Levpušček idr., 2012) naj bi bila povezanost med notranjo motivacijo za branje in bralnimi dosežki celo močnejša od povezanosti med bralnimi dosežki in socialno-ekonomskim ozadjem dijakov.

Zunanja motivacija in bralni dosežki

Zunanje motivirani učenci se nalog lotijo zato, da bi s tem prišli do cilja, kot je dobra ocena, pohvala staršev, izogibanje kazni (Lucariello idr., 2016).

S. Pečjak in M. Gradišar (2002) sta ugotovili, da se zunanje motiviran učenec branju izogiba in bere le, ko mora, učinkovitih strategij ne pozna, izogiba se njihovi uporabi, bralne cilje mu postavljajo drugi, išče najkrajšo pot do cilja, do branja ima manj pozitivna stališča, branje mu predstavlja pot za dosego drugih ciljev.

Becker, N. McElvany in M. Kortzenbruck (2010, v Retelsdorf idr., 2011) so z longitudinalno raziskavo dokazali, da zunanja bralna motivacija negativno vpliva na bralne dosežke, prav tako tudi na količino (pogostnost) branja. Omenjeni avtorji sklepajo, da zunanja motivacija posredno, preko pogostnosti branja, vpliva na bralni dosežek (manj vaje v branju – slabši bralni dosežek).

Nekatere raziskave kažejo, da se v začetku šolanja zunanja motivacija za branje ne povezuje negativno z bralnimi zmožnostmi, kasneje pa je odnos med zunanji motivi za branje in bralnimi zmožnostmi negativen. To pomeni, da imajo učenci v višjih razredih osnovne šole in dijaki, ki berejo zgolj z namenom izogibanja negativnim posledicam, če bralnih dejavnosti ne bi opravili, nižje bralne dosežke (Otis idr., 2005, v Bošnjak in Košir, 2020). Na podlagi teh ugotovitev lahko sklepamo, da je v začetnem obdobju opismenjevanja, učenja branja, določena stopnja zunanje motiviranja lahko konstruktivna, kasneje pa so zunanji pritiski za spodbujanje branja neučinkoviti, lahko imajo celo negativen učinek (Bošnjak in Košir, 2020).

Rezultati raziskave PISA 2015 kažejo, da višje motivirani učenci, predvsem tisti, ki so zunanje motivirani, poleg dobrih dosežkov v veliki meri občutijo tesnobo pred testi, anksioznost. Taki učenci, ki želijo ugoditi zgolj pričakovanjem drugih, ki se vedno primerjajo z drugimi, lahko razvijejo perfekcionistične težnje, trpijo zaradi izgorelosti in pomanjkanja samozavesti (Mo, 2019).

Povezanost zunanje in notranje motivacije pri bralnih dosežkih

L. Baker in Wigfield (1999) poročata o pomanjkanju prepričljivih dokazov, da določene dimenzije motivacije vplivajo na bralne dosežke.

Nekatere raziskave nakazujejo, da so bolj uspešni bralci v primerjavi z manj uspešnimi bolj notranje motivirani, poleg tega pa tudi bolj zunanje motivirani (Puklek Levpušček idr., 2012).

Saksida (2014) meni, da je za učence poleg notranje motivacije zelo pomembna tudi zunanja motivacija za branje, saj tudi tisti učenci, ki ne marajo brati, morajo brati, da dosežejo predpisane standarde znanja.

Učinki zunanje motivacije se povezujejo z notranjo motivacijo, zato je nebitna »umetna« opozicija med zunanjo in notranjo motivacijo oziroma toga delitev na zunanjo in notranjo motivacijo za branje (Saksida, 2010).

Danes konstrukta zunanje in notranje motivacije nista več razumljena bipolarno (Juriševič, 2012), nista na nasprotnih straneh motivacijskega kontinuuma, v tem smislu, da če imamo več ene, imamo manj druge. Gre za kombinacijo zunanjih in notranjih vzpodbud – učenci sodelujejo pri nalogah zaradi zunanjih in notranjih razlogov hkrati (npr. ker uživajo v nalogi in ker želijo dobiti dobro oceno) (Lucariello idr., 2016).

Vloga učiteljev pri motiviranju učencev

Lucariello idr. (2016) menijo, da na pozitivne učne dosežke vplivajo ustrezno uporabljene zunanje motivacijske spodbude. Pri razvijanju notranje motivacije učencev je včasih dobra tudi zunanja motivacija (nagrada). Pomembno je učence naučiti, da so nekatere naloge ali spretnosti, ki jih je treba usvojiti, lahko na začetku nezanimive. Učenci npr. pri razvijanju spretnosti branja potrebujejo veliko ponavljanja spretnosti, preden pride do avtomatizacije. Pri tem je zelo pomembna vloga učitelja, ki mora učence usmerjati, spodbujati, dajati ustrezne povratne informacije. Ko je neka spretnost avtomatizirana, od učenca zahteva manj navora, poveča se zadovoljstvo učenca in učenje postane samo po sebi notranja nagrada.

Dobra povratna informacija je tista, ki vpliva hkrati na kognitivne vidike učenja (učencu pojasni, kako mu gre učenje in kaj še mora narediti ali izboljšati) in na motivacijske vidike učenja (učenec pridobi občutek nadzora nad lastnim učenjem, to pa vpliva na njegovo samozavedanje, samozaupanje in na navdušenje za učenje/branje) (Brookhart, 2008, v Juriševič, 2016).

Hattie (1999, v Juriševič, 2016) je ugotovil, da so za učno uspešnost najvplivnejše tiste povratne informacije, ki so usmerjene na učne naloge in na načine, kako izboljšati učenje. Kot najmanj vplivne so se izkazale pohvale, nagrade in kazni, saj so učenci zaradi njih čedalje manj vključeni v učenje. Pri njih se namreč zniža odgovornost za uravnavanje lastnega učenja (Deci, Koestner in Ryan, 2001, v Juriševič, 2016). Tudi Kluger in Denisi (1996, v Juriševič, 2016) sta potrdila, da učinkovitost povratne informacije upade, če se bolj usmerja na osebo in manj na nalogo. Moč povratne informacije naj bi bila najvišja takrat, ko je namenjena uspešnosti pri določeni učni nalogi; najmanj učinkovite pa naj bi bile pohvale, ki so le v manjši meri povezane s sporočili glede učenja.

Na velik pomen učiteljeve vloge pri spodbujanju otrokovih intelektualnih sposobnosti je opozoril že Vigotski s konceptom območja bližnjega kognitivnega razvoja. Gre za območje spoznavanja (reševanja nalog ...), ki ga otrok z določeno stopnjo spoznavnega razvoja lahko doseže le s pomočjo odraslega, ne more pa ga doseči sam. Razvoj intelektualnih sposobnosti je po mnenju Vigotskega v veliki meri odvisen od učiteljevega vodenja, usmerjanja in razlage (»Lev Vigotski«, 2017). Brophy (1999, v Juriševič, 2012) po zgledu Vigotskega v ospredje postavi **območje bližnjega motivacijskega razvoja**. Učenci naj bi bili motivirani v učnih situacijah, ki jih že poznajo in cenijo oziroma jih zaznavajo kot zanimive v območju bližnjega razvoja, ob učiteljevi pomoči pa jih začnejo pozitivno vrednotiti. Omenjeni avtor trdi, da motivacijsko učinkoviti učitelji učence poučujejo na kognitivni ravni (spodbujajo učenje z razumevanjem) in tudi motivacijsko, tako da spodbujajo oblikovanje vrednot učenja. Če učitelj deluje na učenca znotraj motivacijskega območja bližnjega razvoja in hkrati znotraj kognitivnega območja bližnjega razvoja, lahko učenec ob podpori doseže učni cilj in ga začne tudi ceniti (Preglednica 1).

Sodobna teorija motivacije, teorija samodoločanja, ki različne motive za branje opisuje v obliki motivacijskega kontinuuma (Ryan in Deci, 2002, v Bošnjak in Košir, 2020), pojasnjuje, kako socialno učno okolje lahko podpre kakovostne oblike bralne motivacije. Za optimalno delovanje, motivacijo učencev, morajo biti zadovoljene 3 njihove osnovne psihološke potrebe: potreba po avtonomiji, povezanosti z drugimi in občutju kompetentnosti (Niemić in Ryan, 2009; Reeve in Cai, 1999; v Bošnjak in Košir, 2020).

V nadaljevanju opisujem, kakšno naj bo socialno učno okolje, da bo učencem omogočalo zadovoljevanje teh psiholoških potreb.

Potreba po kompetentnosti pomeni potrebo po doživljanju sebe kot sposobnega doseči določene izide. Učitelj potrebo po kompetentnosti spodbuja

Preglednica 1: Sečišča območij bližnjega kognitivnega in motivacijskega razvoja. (Vir: Brophy, 1999, v Juriševič, 2012, str. 66)

	NAD MOTIVACIJSKIM OBR	ZNOTRAJ MOTIVACIJSKEGA OBR	POD MOTIVACIJSKIM OBR
NAD KOGNITIVNIM OBR (UČENJE ŠE NI MOŽNO)	Učni cilji so nad učenčevimi trenutnimi kognitivnimi in motivacijskimi zmožnostmi, tudi ob podpori.	Ob podpori učenec lahko oblikuje vrednoto za učni cilj, vendar ga kognitivno še ne more doseči.	Učenec že ceni učni cilj, vendar ga tudi ob podpori kognitivno še ni zmožen doseči.
ZNOTRAJ KOGNITIVNEGA OBR (UČENJE JE MOŽNO OB PODPORI)	Ob podpori učenec lahko doseže učni cilj, vendar ga še ni zmožen doživeti kot vrednoto.	Ob podpori lahko učenec doseže učni cilj in ga začne tudi ceniti.	Učencu učni cilj že pomeni vrednoto in ob podpori ga lahko tudi kognitivno doseže.
POD KOGNITIVNIM OBR (ŽE NAUČENO)	Učenec je že dosegel učni cilj, vendar mu ta ne pomeni vrednote.	Učenec je že dosegel učni cilj, ob podpori ga lahko začne tudi ceniti.	Učenec je že dosegel učni cilj, ki mu že pomeni vrednoto.

*OBR – območje bližnjega razvoja

na različne načine: daje jasne informacije o tem, kako doseči zelene cilje; zagotavlja strukturo z jasnim izražanjem pričakovanj, s predvidljivim odzivanjem, zagotavljanjem potrebne podpore. Zelo pomembno je, da učitelj prilagaja poučevanje razvojni stopnji in trenutnim individualnim zmožnostim učencev. V nasprotnem primeru slabi bralci ves čas doživljajo neuspehe, kar vodi v naučeno nemoč in izogibanje branju. Dobri bralci pa zaradi odsotnosti prilagajanja bralnih izzivov zmožnostim učencev lahko kmalu izgubijo motivacijo za branje, saj se v tem primeru zgodi, da so bralne dejavnosti zanje premalo zahtevne.

Potreba po avtonomiji je opredeljena kot potreba po doživljanju izbire pri dejavnosti ter doživljanju povezanosti med svojim vedenjem, osebnimi cilji in vrednotami. Učitelj to potrebo zadovoljuje tako, da učencem zagotavlja določeno stopnjo izbire, npr. med različnimi bralnimi dejavnostmi, med načini opravljanja dejavnosti; povezuje bralne dejavnosti z interesi učencev; pri poučevanju uporablja čim manj pritiskov, nadzora in zunanjih nagrad. Nagrada naj bi se uporabljala zgolj kot povratna informacija in ne kot nadzorna funkcija.

Pri **potrebi po povezanosti z drugimi** gre za potrebo po občutju varne povezanosti s socialnim okoljem, po doživljanju sebe kot vrednega, ljubljenega in spoštovanega. Učitelj to potrebo zadovoljuje tako, da je učencem v oporo pri branju, izraža pozitivna čustva do njih, se je pripravljen prilagajati učencem, izraža prepričanje v zmožnosti napredovanja, izboljšanja branja učencev; sooblikuje spoštljive odnose v skupini;

uvaja bralne dejavnosti, ki učencem omogočajo sodelovanje in socialno interakcijo (npr. pogovori o prebranem, skupinske bralne dejavnosti) (Bošnjak in Košir, 2020).

Federici in Skaalvik (2017, v Pečjak, 2020) menita, da sta učiteljeva **učna in čustvena podpora** učencem pomembna dejavnika, ki pripomoreta k motivaciji učencev in njihovemu trudu. Pitzer in Skinner (2017, v Pečjak, 2020) ugotavljata, da so učenci, ki zaznavajo več opore pri učiteljih, bolj motivirani za šolsko delo in dosežajo višje dosežke.

Zelo pomembno je, da je učitelj navdušen nad svojim poučevanjem, saj se ta lastnost pozitivno povezuje z večjo notranjo motivacijo učencev za učenje (Moe, 2016; Patrick, Hisley in Kempler, 2000, v Šterman Ivančič, 2019), pozitivno vpliva tudi na odnos učencev do lastnega učenja (Keller idr., 2016; Lazardies, Gaspard in Dicke, 2018, v Šterman Ivančič, 2019). Podobno je Pečjak S. (2020) na osnovi analize rezultatov slovenskih 15-letnikov v raziskavi PISA 2018 ugotovila, da je **entuziazem učitelja** slovenščine za poučevanje predmeta negativno povezan z nemotiviranostjo učencev, pozitivno pa z notranjo motivacijo učencev za branje.

Mo (2019) meni, da je pomembno, kakšna **pričakovanja** gojijo starši ali učitelji do otrok. Prenizka pričakovanja lahko povzročijo pomanjkanje motivacije in truda pri učencih, prevelika pričakovanja in pritiski pa lahko vodijo do pojava anksioznosti pri otrocih. Otroci morajo razumeti in čutiti, da neuspehi niso vir sramu, ampak del učenja.

Vpliv družinskega okolja na motivacijo za branje

Pri motiviranju otrok, učencev za branje ima velik pomen tudi družinsko okolje, družinska pismenost.

Haramija (2017) družinsko pismenost pojmuje kot temelj bralne pismenosti. Družinska pismenost »vključuje medgeneracijsko branje na vseh področjih dejavnosti (jezik, umetnost, družba, narava, matematika, gibanje) ter na vseh področjih otrokovega razvoja (kognitivnem, socialnem, čustvenem, estetskem, moralno-etičnem in motivacijskem področju). Razumemo jo kot različne dejavnosti znotraj družine, povezane s pismenostjo v najširšem pomenu besede, ko hkrati sodelujejo različne generacije in se skupaj učijo« (Haramija, 2017, str. 2).

T. Katzir, N. Laseaux in Y. Kim (2009) so ugotovile, da družinske navade v zvezi z branjem, kot so število knjig doma, obiski v knjižnici, bralne navade staršev itd., vplivajo na odnos do branja in zaznavanje kompetentnosti, ta pa vpliva na bralne dosežke.

V raziskavi bralne pismenosti PIRLS 2001, 2006, 2011, 2016 je bilo ugotovljeno, da so višje bralne dosežke dosegli učenci, ki imajo doma več knjig (Doupona, 2017).

R. S. Nickse (1993, v Berčnik idr., 2016) meni, da obstajajo štirje načini, s katerimi starši pomagajo razvijati pismenost pri otroku: 1) da v domačem okolju spodbujajo bralne dejavnosti ter jih skupno izvajajo; 2) da starši otrokom predstavljajo bralni model, ko sami berejo pred otrokom; 3) da sprejemajo branje kot vrednoto; 4) da razvijajo pozitivna stališča do pomembnosti izobraževanja.

Spodbujanje bralne pismenosti, motivacije za branje na državni ravni

Vlada Republike Slovenije je leta 2019 sprejela Nacionalno strategijo za razvoj bralne pismenosti za obdobje 2019–2030. V tem dokumentu so zapisani cilji in ravni pismenosti po posameznih stopnjah izobraževanja, med njimi je posebna pozornost namenjena tudi razvijanju bralne kulture (odnosa posameznikov in družbe do knjig in branja) in motivacije za branje. (Nacionalna strategija za razvoj bralne pismenosti za obdobje 2019–2030, 2019).

Sklep

Na podlagi pregledanih raziskav o vplivu motivacijskih dejavnikov na branje in bralne dosežke ugotavljam, da sta za uspeh pri branju pomembni obe vrsti motivacije – zunanja ali ekstrinzična in notranja ali intrinzična.

Avtorji raziskav poudarjajo, da motivacija pomembno vpliva na bralne dosežke. Številne raziskave kažejo na pozitivno povezanost med notranjo motivacijo za branje in bralnimi dosežki. Zunanja bralna motivacija naj bi glede na izsledke nekaterih raziskav negativno vplivala na bralne dosežke in na količino (pogostnost) branja. Otis idr. (v Bošnjak in Košir, 2005) so ugotovili, da je v začetnem opismenjevanju zunanja motivacija lahko učinkovita, kasneje pa so zunanji pritiski za spodbujanje branja neučinkoviti.

V zadnjem času se med raziskovalci motivacije vse bolj uveljavlja prepričanje, da se učinki zunanje motivacije povezujejo z učinki notranje motivacije, da ni bistvena »umetna« delitev motivacije na zunanjo in notranjo. Pri učenju naj bi šlo za kombinacijo zunanjih in notranjih vzpodbud – učenci naj bi pri nalogah sodelovali zaradi zunanjih in notranjih razlogov hkrati. Pri razvijanju notranje motivacije učencev je včasih dobra tudi zunanja motivacija (nagrada). Učenci, ki ne marajo brati, potrebujejo veliko ustrezne zunanje motivacije, da dosežejo predpisane standarde znanja. Učenci morajo sprejeti dejstvo, da so lahko nekatere naloge ali spretnosti na začetku nezanimive, da je potrebne veliko vaje, da pride do avtomatizacije neke spretnosti, npr. branja. Ko učenci to spretnost usvojijo, se poveča njihovo zadovoljstvo in zviša se notranja motivacija za učenje (branje). Pri motiviranju učencev je zelo pomembna vloga učitelja. Učence mora ustrezno usmerjati, vzpodbujati, dajati ustrezne povratne informacije, ki hkrati vplivajo na kognitivne in motivacijske vidike učenja. V nasprotnem primeru lahko učitelji s svojim pristopom učence tudi demotivirajo. Brophy (1999, v Juriševič, 2012) v zvezi s tem izpostavlja območje bližnjega motivacijskega razvoja. Motivacijsko učinkoviti učitelji naj bi učence poučevali na kognitivni ravni in tudi motivacijsko, s spodbujanjem oblikovanja vrednot učenja. Če učitelj deluje na učenca znotraj motivacijskega območja bližnjega razvoja in hkrati znotraj kognitivnega območja bližnjega razvoja, lahko učenec ob podpori doseže učni cilj in ga začne tudi ceniti.

Da bi učitelji pri učencih vzpodbudili kakovostne oblike bralne motivacije, morajo ustvariti tako socialno okolje, ki bo zadovoljevalo tri osnovne psihološke potrebe učencev: potreba po kompetentnosti, avtonomiji in povezanosti z drugimi. Notranjo motivacijo učencev glede na raziskave spodbujajo učitelji s svojim entuziazmom pri poučevanju in s čustveno in učno podporo učencem.

Poleg šole vplivajo na otrokov odnos do branja tudi starši in kultura družbe nasploh.

Viri in literatura

- Baker, L. in Wigfield, A. (1999). Dimensions of children's motivation for reading and their relations to reading activity and reading achievement. *Reading Research Quarterly*, 34(4), str. 452–477. Pridobljeno s http://www.jstor.org/stable/748216?seq=1#page_scan_tab_contents.
- Berčnik, S., Petek, T. in Devjak, T. (2016). Pogledi učiteljev na vlogo staršev pri spodbujanju bralne pismenosti otrok. V T. Devjak in I. Saksida (ur.), *Bralna pismenost kot izziv in odgovornost* (str. 101–118). Ljubljana: Pedagoška fakulteta Univerze v Ljubljani.
- Bošnjak, B. in Košir, K. (2020). Motiviranost za branje. V D. Haramija (ur.), *Gradniki bralne pismenosti: teoretična izhodišča* (str. 59–81). Maribor: Univerzitetna založba Univerze. Pridobljeno s <https://press.um.si/index.php/ump/catalog/book/515>.
- Doupona, M. (2017). *Mednarodna raziskava bralne pismenosti PIRLS 2016. Povzetek rezultatov raziskave*. Ljubljana: Pedagoški inštitut. Pridobljeno s <https://www.pei.si/raziskovalna-dejavnost/mednarodne-raziskave/pirls/pirls-2016/>.
- Haramija, D. (2017). Uvod. V D. Haramija (ur.), *V objemu besed. Razvijanje družinske pismenosti [Elektronski vir]* (str. 1–7). Maribor: Univerzitetna založba Univerze. Pridobljeno s <https://press.um.si/index.php/ump/catalog/book/268>.
- Haramija, D. (2020). Predgovor. V D. Haramija (ur.), *Gradniki bralne pismenosti: teoretična izhodišča* (str. 1–5). Maribor: Univerzitetna založba Univerze. Pridobljeno s <https://press.um.si/index.php/ump/catalog/book/515>.
- Juriševič, M. (2012). *Motiviranje učencev v šoli*. Ljubljana: Pedagoška fakulteta Univerze v Ljubljani.
- Juriševič, M. (2016). Učiteljeva povratna informacija kot krepitev učenčeve bralne samopodobe. V T. Devjak in I. Saksida (ur.), *Bralna pismenost kot izziv in odgovornost* (str. 101–118). Ljubljana: Pedagoška fakulteta Univerze v Ljubljani. Pridobljeno s https://www.pef.uni-lj.si/fileadmin/Datoteke/Posvet/2016/Bralna-pismenost_Posvet-PeF-2016.pdf.
- Katzir, T., Lesaux, N., K., in Kim, Y. (2009). The role of reading self-concept and home literacy practices in fourth grade reading comprehension. *Reading and Writing*, 22(3), str. 261–276.
- Lucariello, J., Graham, S., Nastasi, B., Dwyer, C., Skiba, R., Plucker, J. ... Pritzker, S. (2016). *Dvajset najpomembnejših psiholoških načel za poučevanje in učenje od vrtca do srednje šole [Elektronski vir]*. Ljubljana: Pedagoška fakulteta Univerze v Ljubljani, CRSN. Pridobljeno s https://www.pef.uni-lj.si/fileadmin/Datoteke/Zalozba/prodaja_predstavitev/Dvajset_psiholoskih_nacel.pdf.
- Mo, J. (2019). How is student's motivation related to their performance and anxiety? *Pisa in focus*, 92, str. 1–6. Pridobljeno s <https://www.oecd-ilibrary.org/docserver/d7c28431-en.pdf?expires=1642814885&id=id&accname=guest&checksum=000AB0B2849FC8A6A822F0E5AD14CC04>.
- Nacionalna strategija za razvoj pismenosti za obdobje 2019–2030*. (2019). Pridobljeno s <https://www.gov.si/novice/2020-01-15-nacionalna-strategija-za-razvoj-bralne-pismenosti-za-obdobje-2019-2030/>.
- Pečjak, S. (1999). *Osnove psihologije branja: spiralni model kot oblika razvijanja bralnih sposobnosti učencev*. Ljubljana: Znanstveni inštitut Filozofske fakultete.
- Pečjak, S. (2010). *Psihološki vidiki bralne pismenosti: od teorije k praksi*. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete.
- Pečjak, S. (2020). Bralna pismenost v raziskavi PISA 2018 – psihološki vpogled in interpretacije dosežkov slovenskih učencev. *Šolsko polje*, 31 (1–2), str. 35–56.
- Pečjak, S., Bucik, N., Gradišar, A. in Peklaj, C. (2006). *Bralna motivacija v šoli: merjenje in razvijanje*. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.
- Pečjak, S., Gradišar, M. (2002). *Bralne učne strategije*. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.
- Pečjak, S., Gradišar, A. (2015). *Bralne učne strategije*. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.
- Puklek Levpušček, M., Podlesek, A. in Šterman Ivančič, K. (2012). *Dejavniki bralne pismenosti v raziskavi PISA 2009 [Elektronski vir]*. Ljubljana: Pedagoški inštitut – Digitalna knjižnica, Dissertationes, 5. Pridobljeno s http://www.pei.si/UserFilesUpload/file/digitalna_knjiznica/Dissertationes_21_ISBN_978-961-270-138-3_PDF/DK_CC%202.5_Dissertationes_21_ISBN_978-961-270-138-3.pdf.
- Retelsdorf, J., Koller, O. in Moller, J. (2011). On the effects of motivation on reading performance growth in secondary school. *Learning and Instruction*, 21(4), str. 550–559.
- Retelsdorf, J., Koller, O. in Moller, J. (2014). *Reading achievement and reading self-concept – testing the reciprocal effects model*. *Learning and Instruction*, 29, str. 21–30.
- Saksida, I. (2010). Aktualnost tradicije pri pouku književnosti: maj mladi bralci res »berejo kar koli in kakor koli?«. *Revija za elementarno izobraževanje*, 3(4), str. 5–23.
- Saksida, I. (2014). Kako do boljše bralne pismenosti? V M. Miklavčič in A. Barle Lakota (ur.), *Za dvig bralne pismenosti [Elektronski vir]: zbornik prispevkov strokovnega tematskega razgovora na Ministrstvu za izobraževanje, znanost in šport, Ljubljana, 7. februarja 2014* (str. 54–59). Ljubljana: Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport; Zavod RS za šolstvo. Pridobljeno s <http://www.zrss.si/pdf/Za-dvig-digitalne-pismenosti.pdf>.
- Schiefele, U., Stutz, F. in Schaffner, E. (2016). Longitudinal relations between reading motivation and reading comprehension in the early elementary grades. *Learning and Individual Differences*, 51, str. 49–58. Pridobljeno s <http://dx.doi.org/10.1016/j.lindif.2016.08.031>.
- Šterman Ivančič, K. (ur.). (2019). *PISA 2018. Nacionalno poročilo s primeri nalog iz branja*. Ljubljana: Pedagoški inštitut. Pridobljeno s https://www.pei.si/wp-content/uploads/2019/12/PISA2018_NacionalnoPorocilo.pdf.
- Šterman Ivančič, K. in Puklek Levpušček M. (2020). Branje mladih leta 2009 in leta 2018 ter razlike v branju glede na spol in izobraževalni program. *Šolsko polje*, 31 (1–2), str. 11–33.
- Vigotski, L. (14. 8. 2017). V Wikipedija: prosta enciklopedija. Pridobljeno s https://sl.wikipedia.org/wiki/Lev_Vigotski.

Katarina Podbornik,
Zavod RS za šolstvo

Vloga ravnatelja pri uspešnem vpeljevanju novosti in projektov na šoli

IZVLEČEK: Učitelj določena znanja pridobi na fakulteti med študijem, potem pa ga nadgrajuje z različnimi oblikami stalnega strokovnega izobraževanja (udeležba na seminarjih, študijskih srečanjih, sodelovanje v projektih, razvojnih nalogah ipd.). Pri vsem tem ga lahko podpira in vodi ravnatelj. V prispevku sta v obliki intervjuja z dolgoletno ravnateljico mag. Špelo Drstvenšek osvetljena pomen in vloga ravnatelja pri vpeljevanju projektov in nalog na šoli. Prispevek predstavlja različne oblike profesionalnega razvoja in delovanja učiteljev, pedagoško vlogo ravnatelja pri tem ter kako pomembno je, da na šoli vsi skrbijo za dobro vzdušje in počutje vseh ter da sodelujejo med seboj. Na koncu opisujemo še primer iz prakse.

Ključne besede: pedagoško vodenje, strokovna podpora učiteljem, dobro počutje, vseživljenjsko učenje

The Contribution of School Heads to the Introduction of Innovations and Projects in Schools

Abstract: During their university studies, teachers acquire knowledge that they later enhance through various forms of continuing professional development (seminars, workshops, projects, developmental tasks, etc.). Headteachers have a valuable role in supporting teachers during the process. In this interview-based article, a long-serving headteacher, Ms. Špela Drstvenšek, draws attention to the importance and role of the school head in the project and task implementation. The article presents different forms of professional development and teacher activities, the pedagogical role of the school head, and the importance of everyone in the school working together in order to foster a positive environment and well-being. The article ends with a practical example.

Keywords: pedagogical leadership, professional support to teachers, well-being, lifelong learning

Uvod

Za učitelja ni dovolj, da je strokovno usposobljen na svojem predmetnem področju. Za delo z učenci potrebuje tudi pedagoška znanja, ki jih je pripravljen nenehno nadgrajevati in reflektirati, raziskovati svojo prakso ter vnašati spremembe. Pomembno je tudi, da ima moralne in etične vrednote ter da je na svojem področju avtonomen.

V Slovarju slovenskega knjižnega jezika (Fran, 3. 12. 2021) piše, da je ravnatelj tisti, ki vodi šolo, zavod ali ustanovo. Naloge ravnatelja so v Sloveniji opredeljene v Zakonu o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja (v nadaljevanju ZOFVI). V 49. členu tega zakona je zapisano, da je ravnatelj »pedagoški vodja in poslovodni organ javnega vrtca oziroma šole« (Zakon o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja, 2007). V nadaljevanju je nanizanih triindvajset alinej, v katerih so bolj natančno opredeljene njegove naloge. Poleg omenjenega zakona ravnateljve naloge opredeljujejo tudi drugi pravni predpisi in zakoni, ki segajo na področje vzgoje in izobraževanja.

Zakon torej določa, da je ravnateljeva glavna naloga pedagoško vodenje. ZOFVI narekuje, da:

- vodi delo vzgojiteljskega, učiteljskega in predavateljskega zbora,
- oblikuje predlog nadstandardnih programov,
- spodbuja strokovno izobraževanje in izpopolnjevanje strokovnih delavcev,
- prisostvuje pri vzgojno-izobraževalnem delu vzgojiteljev oziroma učiteljev, spremlja njihovo delo in jim svetuje,
- spremlja delo svetovalne službe,
- spodbuja in spremlja delo skupnosti učencev, vajencev oziroma dijakov ter študentov višje šole.

Razgovor z mag. Špelo Drstvenšek, nekdanjo ravnateljico OŠ Toneta Čufarja Maribor in sedanjo predstojnico Zavoda RS za šolstvo, Območne enote Celje

Mag. Špela Drstvenšek, nekdanja ravnateljica OŠ Toneta Čufarja Maribor, je na spletni strani šole, kjer je nazadnje ravnateljvala, takole nagovorila učence, starše in sodelavce ob začetku šolskega leta:

Ko imamo učitelji jasno predstavo, kakšno šolo si želimo v prihodnosti, smo samozavestnejši, bolj motivirani za delo in uspešnejši. Začrtamo si cilje, lažje načrtujemo pot do njihove uresničitve in čutimo varno prihodnost, saj se upoštevajo naša mnenja, želje ter potrebe.

Enako je pri naših učencih in njihovih starših. Le-ti so zadovoljni, kadar je njihova predstava o šoli v prihodnosti v harmoniji z našo učiteljsko.

Zato zaposleni na naši šoli sledimo viziji, ki smo si jo zadali za več let:

»Vsak Čufar ima svoje močno področje – razvijajmo ga!«

Vemo, da bodo skupna prizadevanja za dogovorjeni cilj še bolj utrdila zaupanje in medsebojno pomoč med učenci, starši ter učitelji. Vse to pa nas bo bogatilo z občutkom varnosti in sprejetosti v ožjem ter širšem okolju, kar pa je tudi bistvo, ki ga z vizijo želimo doseči. Naj bo naslednja misel vodilo vsem, tako učencem kot staršem in zaposlenim, pri delu v naslednjem šolskem letu, ki bo pogosto zanimivo, včasih tudi naporno, zagotovo pa bo vodilo v pravo smer.

Potrpežljivost in vztrajnost imata čaroben učinek, pred katerim izginejo težave in padajo ovire. (John Quincy Adams)

Zagotovo bomo s potrpežljivostjo in z vztrajnostjo lažje dosegali cilje, skupaj premagali marsikatero oviro na poti ter šolsko leto zaključili bogatejši za marsikatero izkušnjo in z veliko novega znanja.

Vsem skupaj želim uspešno, prijetno in smeha polno šolsko leto.

Če izpostavimo ravnateljovo pedagoško vlogo in iz te vloge izhajajoče naloge, me zanima, česa ste se v letih svojega ravnateljavanja najlažje in z veseljem lotili.

Ko začneš ravnateljati, potrebuješ na vseh področjih dodatna znanja in podporo, ki jih lahko povežeš z izkušnjami, ki si jih pridobil kot učitelj in ki jih lahko povežeš s cilji, željami in pogledi na to, kakšna naj bi bila šola, na kateri ravnateljuješ.

Seveda potrebuješ podporo in dobro je, da v tistem trenutku najdeš nekoga, ki ti lahko pomaga. Kot ravnateljica osnovne šole sem se najraje posvečala dejavnostim pedagoškega vodenja, saj sem to kot učiteljica pri svoji vodji najbolj pogrešala. Ko sem bila izbrana za ravnateljico šole, sem želela preizkusiti, v kolikšni meri je možno, da se vsi skupaj na nivoju šole učimo in spreminjamo svojo pedagoško prakso v smeri, da bodo učenci pridobili znanja in veščine, potrebne za življenje.

Ob nastopu ravnateljske vloge sem skupaj z ekipo začela razmišljati, na katerih področjih pedagoškega dela moramo začeti uvajati spremembe, dopolnjevati naše znanje, se izboljševati, sodelovati med seboj, postavljati skupne cilje in jih uresničevati v korist boljšega uspeha

učencev in dobrega počutja. Moje vodilo je bilo, da vpeljemo spremembe na nivoju cele šole, kar pomeni, da smo vse spremembe vpeljevali vsi strokovni delavci šole. V praksi to pomeni, da smo izpeljali izobraževanja za celoten kolektiv, vsi smo bili vključeni v postavljanje vizije, vzgojnega ter letnega delovnega načrta šole in iz teh osnovnih skupnih dokumentov so potem strokovni delavci načrtovali svoje letne načrte. Seveda pa se moramo zavedati, da je to proces in tako smo se v teh letih veliko naučili drug od drugega. Moram priznati, da smo potrebovali nekaj let, da smo se navadili na skupno načrtovanje, da smo našli način dela, kjer smo vsi soustvarjali.

Skozi proces skupnega učenja smo se strokovni delavci šole zelo povezali in tako zgradili varno učno okolje, kjer so napake dovoljene, saj se iz njih lahko kaj novega naučimo. Postali smo zelo povezan kolektiv, pomagali smo drug drugemu, skupaj reševali probleme in se znali tudi skupaj sprostiti in poveseliti.

Na kakšen način ste se vi kot ravnateljica lotili spreminjanja pedagoške prakse?

Najprej moram povedati, da sem nastopila mesto ravnateljice na šoli, kjer prej nisem bila zaposlena in kolektiva nisem poznala. Z vsakim zaposlenim na šoli sem naredila razgovor in vsakega posameznika sem vzela »kot nepopisan list«. Nisem se obremenjevala s preteklostjo, želela pa sem vedeti, kaj so njihova močna področja, kje lahko prispevajo h kakovosti šole in kaj je po njihovem mnenju treba spremeniti.

»Ko želimo doseči dobre rezultate na nivoju šole, strokovnega aktiva ali dela v razredu, je bistveno, da so vključeni vsi strokovni delavci, in da čutijo, da imajo možnost vplivati na proces.«

Špela Drstvenšek

Procesa skupnega načrtovanja smo se na naši šoli učili preko usposabljanj in razvojnih nalog, ki jih je ponujal Zavod RS za šolstvo in so jih izvajali pedagoški svetovalci, ter s pomočjo usposabljanj, ki jih je za kolektiv razpisala Šola za ravnatelje. Z usvojenimi znanji smo soustvarili pristop, ki je deloval za našo šolo. Naše izhodišče je bil razvojni načrt šole, ki smo ga spreminjali vsakih pet let. Na podlagi evalvacije, ki smo jo naredili maja oz. junija vsako leto, smo skupaj postavili prednostna področja in naloge za naslednje šolsko leto.

Za vsako prednostno področje smo ustvarili ekipo in vsak strokovni delavec je bil član ene ekipe. Praviloma smo oblikovali tri prednostna področja in vsi strokovni delavci so bili razporejeni v vsaj eno ekipo. Vsaka ekipa je imela vodjo, ki je koordiniral delo, vsi člani pa so sodelovali pri zapisu ciljev ter dejavnosti za določeno prednostno nalogo, in sicer na podlagi predhodno narejenih analiz. Vse to so zapisali v akcijski načrt, ki smo jih predstavili na pedagoški konferenci. Naslednji korak je bil načrtovanje dejavnosti za določeno prednostno nalogo, ki so jih vnesli v svoje letne delovne načrte. Če povzamem: iz letne priprave učitelja se je moralo videti, na kakšen način posamezni strokovni delavec udejanja cilje, ki smo si jih zastavili pri določeni prednostni nalogi.

Z vključitvijo učiteljev v vsaj eno ekipo smo dosegli, da je vsak učitelj sodeloval pri pripravi enega akcijskega načrta in potem ni bilo vprašanj, kot so »Zakaj moram to narediti?«, saj je enkrat prišla na vrsto tudi njegova ideja. Ko želimo doseči dobre rezultate na nivoju šole, strokovnega aktiva ali dela v razredu, je bistveno, da so vključeni vsi strokovni delavci, in da čutijo, da imajo možnost vplivati na proces.

Vemo, da v zadnji letih Zavod RS za šolstvo spodbuja učitelje, da vključujejo učence v načrtovanje in izvedbo pouka in enako je tudi pri delu s strokovnimi delavci. Če želimo vzpostaviti »učecho se skupnost«, je pri učiteljih pomembno zavedanje, da so spremembe potrebne, da se je treba ves čas učiti, da moramo sodelovati, in da je pomembna vključenost in glas vsakega posameznika v kolektivu. Vključevati jih je treba že v odločitve, katera področja moramo kot šola razvijati in posledično tudi v načrtovanje sprememb.

Ob tem smo načrtovali tudi, kako bomo spremljali uvajanje sprememb in kazalnike, ki so nam povedali, kako dobro nam gre na določenem področju. Ko smo začeli uvajati formativno spremljanje, smo se posvetili tudi zbiranju raznolikih dokazov, oblikovanju kriterijev uspešnosti in namenov naših nalog. Tako smo skozi razvojne naloge in projekte, ki so potekali na šoli, hkrati rastli tudi mi in spreminjali svojo pedagoško prakso.

Prvi proces, skozi katerega smo šli kot kolektiv po vseh zgoraj naštetih korakih, je bil proces samoevalvacije. Projekt je bil mesečno delavniško voden s strani Šole za ravnatelje. V času trajanja tega projekta (več kot eno šolsko leto) smo se kot kolektiv naučili, kako uvajati spremembe. Ta proces smo potem ponavljali vsako leto glede na prednostne naloge.

Vodenje šole je bilo, je in bo zahtevno, zato pri svojem delu potrebujete podporo. Omenili ste vlogo Zavod RS za šolstvo in Šole za ravnatelje pri iskanju odgovorov na vprašanja in dileme. Je mogoče še kdo, na kogar

Slika 1: Mag. Špela Drstvenšek na svojem delovnem mestu

ste se obrnili, ko ste imeli strokovno dilemo in ste potrebovali strokovni pogovor? Kje ste našli pomoč in podporo v trenutkih, ko ste imeli občutek, »da ste sami na barki in vaši sodelavci ne želijo plut v isto smer«?

Po mojem mnenju je zelo dobro, da ima ravnatelj na šoli vsaj eno osebo, na katero se lahko zanese, se z njo odprto pogovori pa tudi razjoče takrat, ko je v stiski. V tistem trenutku je najpomembnejše, da ti nekdo na šoli prisluhne, te podpre, pa čeprav ti ne zna dati strokovnega nasveta ali rešitve.

Strokovno pomoč in podporo, ki sem jo potrebovala v povezavi s pedagoškim delom sem črpala od Zavoda RS za šolstvo oz. predstojnice OE Maribor gospe Vere Bevc in kasneje gospe Milene Kerndl ter svetovalcev, ki so celemu kolektivu omogočili strokovno rast. Ko pa sem začutila, da potrebujem znanja s področja poslovanja, dela s človeškimi viri, komunikacije, sem se udeležila usposabljanj na Šoli za ravnatelje.

Na tretjem mestu bi izpostavila, da je zelo pomembno, da imaš mrežo ravnateljev, s katerimi se družiš formalno in tudi neformalno. To so po navadi občinski aktivni ravnateljev ali poslovne skupnosti ravnateljev in najširše tudi Združenje ravnateljev Slovenije. Seveda pa imaš tri, štiri ravnateljice oz. ravnatelje, s katerimi stkeš prijateljske vezi in veš, da se lahko vedno obrneš nanje.

Stalno strokovno usposabljanje učiteljev in drugih strokovnih delavcev na šoli je bolj potreba kot zakonska zahteva, ki si podaja roko s profesionalno

odgovornostjo. Vsebine in oblike izobraževanj se razlikujejo glede na posebnosti posamezne šole.

Kaj je za vas minimalni standard, ko govoriva o stalnem strokovnem izpopolnjevanju pedagoških delavcev, ki ga mora le-ta doseči vsako leto ali če vprašam drugače: koliko in kakšno naj bo po vašem mnenju izobraževanje na letni ravni, da bo učitelj poučeval v skladu s smernicami 21. stoletja?

Dejstvo, ki me je žalostilo že takrat, ko sem poučevala, je, da nekateri moji kolegi sploh niso čutili potrebe po dodatnem izobraževanju. K poučevanju so pristopali z vidika, da imajo vse znanje, ki ga potrebujejo za svoje poučevanje. Vemo pa, da je razvoj v današnjem času bliskovit, kar pomeni, da se tudi učenci spreminjajo, posledično se spreminjajo tudi pristopi k poučevanju. Kmalu se pokaže, da imajo učitelji, ki se ne izobražujejo in ne pridobivajo potrebnih novih znanj, praviloma več težav v razredu.

Zato smo na šoli vsako leto organizirali vsaj tri izobraževanja, ki so bila namenjena vsem učiteljem in so jih izvajali zunanji predavatelji. Navezovala so se na naše prednostne naloge.

Druga oblika usposabljanja za vse učitelje so bile delavnice, ki smo jih pripravili delavci šole. Učitelji so dobili priložnost, da so delili primere dobrih praks, vodili strokovne razgovore in tako spodbujali drug drugega k razmišljanju, kaj se moramo še naučiti ali pri sebi spremeniti.

Poleg tega pa so si imeli učitelji možnost izbirati izobraževanja po lastni presoji, ne glede na to, ali so bila vezana na prednostne naloge ali na področja, kjer so se sami želeli izpopolniti. Spodbujala sem jih tudi k pisanju strokovnih člankov in sodelovanju na konferencah.

Ne smemo pa pozabiti na samoizobraževanje, kamor sodi prebiranje člankov in druge strokovne literature, za kar je tudi dobro, da še posebej mlajši strokovni delavci vedo, kje jo lahko dobijo in s kom se lahko o tem tudi pogovorijo.

Ravnatelji opozarjajo na vse večjo zahtevnost njihovega dela, še posebej v času različnih sprememb, ki jih doživljamo v zadnjih dveh letih (Rupnik Vec, 2020). Ob vedno novih izzivih postaja vloga vodje pri usmerjanju in podpori strokovnih delavcev še bolj pomembna. Tako je potrebno hitro odzivanje ravnatelja ob upoštevanju okoliščin in pridobljenih informacij. V ospredje se postavlja pomen sodelovanja, hkrati pa individualiziran pristop.

Kako je vam uspevalo pritegniti oz. vključiti različne strokovne delavce v projekte in razvojne naloge z namenom uresničevanja ciljev vzgoje in izobraževanja ter izboljševanja pedagoškega procesa? Kaj vam je bilo vodilo za sestavo šolskega tima, ki je bil nosilec in srce določenega projekta, razvojne ali prednostne naloge?

Moji kriteriji, ko sem izbirala oz. predlaga učitelja za vodjo projekta, so bili, da mora imeti znanja s področja, ki ga želimo razvijati, mora biti dober učitelj, priljubljen med sodelavci in znati sodelovati, hkrati pa si mora želeti profesionalno razvijati na tem področju. Ko pa sem razmišljala o ostalih članih ekipe, sem poiskala učitelje, ki so prav tako močni na določenem področju in bodo lahko vodji pomagali širiti prakso; na drugi strani pa sem se trudila poiskati učitelje, pri katerih sem sama videla potencial in bi lahko razvijali to področje, pa se sami niso čutili sposobne ali se jim še ni zdelo potrebno ali pomembno, sem pa vedela, da zmorejo.

Moje vodilo in tudi dolžnost ravnateljice je bila, da moramo vsi v kolektivu ves čas napredovati na profesionalnem področju in kdor tega ni sam čutil, sem ga morala spodbuditi. Spomnim se, da me je enkrat učiteljica, ki sem ji predlagala, da se priključi razvojni nalogi, vprašala: »Pa mislite, da jaz to zmorem?« Jaz nisem dvomila, da ne bi zmogla. Ob zaključku je bila hvaležna, da je bila spodbujena z moje strani in da je dobila priložnost; priložnost, da si je dokazala, da zmore.

Učitelje na šoli ste spodbujali k učenju in strokovni rasti v največji možni meri, a načrtno in sistematično. Omogočili ste jim izkustveno učenje, ki so ga lahko prenesli na svoje učence v razredu, saj ste jim pokazali,

da vsak zmore nekaj, skupaj pa veliko. In ravno ravnateljeva podpora je tukaj zelo pomembna. Če se učitelj čuti sprejetega in mu je zagotovljeno varno in spodbudno učno okolje, ga lahko zagotovi tudi svojim učencem.

Najin intervju pa bi zaključila s še eno uspešno zgodbo, ki ste jo spisali na šoli, kjer ste ravnateljevali tik pred odhodom.

V zadnjih dveh letih so bili na boljšem tisti pedagoški delavci, ki so svoje znanje nadgrajevali na področju digitalne kompetence. Na šolah, kjer ni bilo enotnega in načrtnega usposabljanja ter hitrega odziva na tem področju, marsikje pa je umanjala tudi informacijsko-komunikacijska tehnologija (IKT), so bili učenci kar nekaj časa prikrajšani za stalen stik s svojimi učitelji. Vem, da ste se na šoli z vašo pomočjo odlično organizirali, ko se je pouk iz učilnic preselil na daljavo.

Kaj je pomembno, ko se pojavi sprememba? Kako se mora takrat odzvati ravnatelj? Kaj pričakuje, da bodo storili učitelji, da ne bo učenec oškodovan zaradi te spremembe?

Vedno, ko se pojavi sprememba, vem, da je treba odreagirati hitro, in sicer v smeri iskanja rešitev in ne izgovorov, zakaj česa ne moremo narediti.

Prvo pomembno dejstvo je bilo, da je bila šola že pred mojim prihodom kar dobro opremljena z informacijsko-komunikacijsko tehnologijo (IKT). Kot zelo dobrodošlo se je izkazalo tudi to, da je učitelj računalništva na šoli skrbel, da smo strokovni delavci in kolikor se je dalo tudi učenci, ves čas pridobivali digitalna znanja in veščine. Spoznavali in učili smo se pri svojem delu uporabljati okolje Microsoft Office npr. za shranjevanje dokumentov smo uporabljali aplikacijo OneDrive in še nekatere druge aplikacije. Vsi strokovni delavci smo imeli tudi urejene dostope v to spletno okolje. Z njim so bili seznanjeni tudi učenci, ki so se z učiteljem računalništva srečevali pri pouku. Z dovoljenjem staršev smo jim uredili dostop. Ko se je pokazalo, da bomo verjetno začeli izvajati pouk na daljavo, sem poklicala učitelja računalništva na pogovor o tem, kakšne možnosti imamo na šoli za čim prejšnjo vzpostavitev pouka na daljavo. Predlagal je, da lahko za delo na daljavo uporabimo aplikacijo MS Teams, ki je še nismo poznali. Prepričal me je, saj je rekel, da aplikacija omogoča tako videokonferenčna srečanja kot tudi nalaganje gradiv, ustvarjanje zvezkov in da je to vse skupaj v enem okolju, do katerega učitelji že imajo dostop. V naslednjih dveh dneh, ko smo še bili na šoli, sem priredila urnik tako, da je vsak razred prišel v računalniško učilnico za eno uro, kjer so se učenci spoznali z osnovami dela v okolju MS Teams. Po pouku pa je učitelj računalništva izvedel še dve usposabljanji za preostale učitelje. Prvo obvestilo so razredniki poslali

staršem preko eAsistenta kot so bili navajeni, potem pa so se učitelji že v prvem tednu srečali z učenci preko videokonferenčnih srečanj v spletnem okolju MS Teams. Taka hitra akcija se je pri nas izkazala odlično. Je pa bilo zelo napornih prvih štirinajst dni za učitelja računalništva, saj je bil ves čas na voljo za pomoč učiteljem, staršem. Hitra odzivnost vseh na šoli se je izplačala, saj smo ohranili stik z vsemi učenci.

Tudi tukaj se je pokazalo naše sodelovanje in medsebojna podpora, saj so takoj priskočili na pomoč učitelji, ki so digitalno bolj vešč, učiteljem, ki so bili manj vešč in so potrebovali pomoč. Zelo ponosna sem bila na vse strokovne delavce, ki so se v zelo kratkem času veliko naučili in prilagodili poučevanje brez negotovanja in z veliko dobre volje. Zato se jim na tem mestu ponovno zahvaljujem.

»Ravnatelj in učitelji so tisti, ki morajo imeti pogled usmerjen v prihodnost, morajo iti s časom naprej in morajo spodbujati razvoj šole. Če bi bila še enkrat ravnateljica, bi bilo pedagoško vodenje, ki ga jaz razumem kot vodenje za učenje, tudi tokrat moja prva in najpomembnejša naloga.«

Špela Drstvenšek

Bi nam za konec želeli sporočiti še kaj?

Zelo pomembno je, da ravnatelj vedno gleda naprej. Njegov fokus mora biti vezan na vprašanje: Kaj je pomembno za naprej? Covid situacija je pokazala, da so tiste šole, ki so bile na področju digitalne tehnologije malo bolj vešč, in tiste šole, kjer so že prej pri učenju in poučevanju vpeljali korake formativnega spremljanja, bile v prednosti. Učitelji so mi sporočali, da če učenci ne bi vedeli, kaj so kriteriji uspešnosti in kaj nameni učenja, če ne bi bili vešč samovrednotenja in vrstniškega vrednotenja ter podajanja povratne informacije, bi bila izvedba pouka na daljavo še bolj zahtevna. A zavedati se moramo, da je treba učence na tak način poučevanja navaditi in da je to proces.

In zato še enkrat: ravnatelj in učitelji so tisti, ki morajo imeti pogled usmerjen v prihodnost, morajo iti s časom naprej in morajo spodbujati razvoj šole. Če bi bila še enkrat ravnateljica, bi bilo pedagoško vodenje, ki ga jaz razumem kot vodenje za učenje, tudi tokrat moja prva in najpomembnejša naloga. Še več časa pa bi namenila pogovoru z učitelji o njihovem profesionalnem razvoju. Vodila bi jih, da bi vsak zase razmišljal o tem, katera

znanja potrebuje in kaj bo naredil za to, da jih bo pridobil, kje jih bo dobil, kdo mu lahko pri tem pomaga. Še bolj bi spodbujala zavedanje, da je v središču dela in razmišljanja tako učiteljev kot drugih strokovnih delavcev učenec kot posameznik.

Seveda je to zahteven in dolgotrajen proces in zahteva od ravnatelja veliko dela in napora, a to je ravnateljeva osnovna naloga! Splača se truditi in vlagati energijo. Rezultate opaziš na vsakem koraku na šoli, tako pri učencih kot pri učiteljih. Še posebej smo bili veseli pohval zunanjih obiskovalcev, ki so pri nas zaznali prijetno a hkrati ustvarjalno in delovno vzdušje.

Sklep

Živimo v času nenehnih sprememb, kar od nas terja vseživljenjsko učenje in stalen profesionalni razvoj. V vzgojno-izobraževalnem zavodu je ravnatelj tisti, čigar naloga in skrb sta, da se zaposleni na šoli stalno izobražujejo. Dobro je, če mu uspe na šoli vzpostaviti »učecho se skupnost«, kjer se učijo vsi: učenci, učitelji in ravnatelj. Našteli in opisali smo nekaj oblik delovanja učiteljev na šoli z namenom spodbuditi še kakšnega učitelja k stalnemu učenju in izpopolnjevanju, saj je že veliki kitajski modrec in filozof Konfucij zapisal: »Človek, ki skrbi za svoje staro znanje in hkrati nenehno pridobiva novo, lahko postane učitelj drugih«.

Viri in literatura

Brejc, M. idr. (2019). *Vodenje vrtcev in šol*, zbirka Kakovost v vrtcih in šolah. Pridobljeno s <http://solazaravnatelj.si/ISBN/978-961-6989-32-9.pdf>.

Erčulj, J. (2001). Vodenje za učenje in učenje za vodenje. V *Management v evropskem okolju*: zbornik 1. strokovnega posveta Visoke šole za management v Kopru, Bernardin, 10.–11. november 2000. (str. 87–96). Koper: Visoka šola za management. Pridobljeno s <https://www.fm-kp.si/zalozba/ISBN/961-6268-64-3/087-096.pdf>.

Erčulj, J. (2014). Vodenje za učenje: ravnateljeva vloga v profesionalnem razvoju strokovnih delavcev. *Sodobna pedagogika*, letnik 65(4), str. 81–100.

Fran, slovarji Inštituta za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU. (3. 12. 2021). Ravnatelj. Pridobljeno s <https://fran.si/>.

Pravilniku o napredovanju zaposlenih v vzgoji in izobraževanju v nazive. (2002). Uradni list RS, št. 54 (21. 6. 2002). Pridobljeno s <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=PRAV4272>.

Rupnik Vec, T. idr. (2019). *Vpeljevanje sprememb v šole. Priročnik za šolske razvojne tim*. Pridobljeno s <https://www.zrssl.si/digitalnknjiznica/ITS/>.

Rupnik Vec, T. idr. (2020). *Analiza izobraževanja na daljavo v času prvega vala epidemije covid-19 v Sloveniji*. Pridobljeno s https://www.zrssl.si/pdf/izobrazevanje_na_daljavo_covid19.pdf.

Tomažič, U. (2020). *Pedagoške naloge ravnatelja in njegova strokovna podpora učiteljem*, magistrsko delo. Pridobljeno s <https://repozitorij.uni-lj.si/IzpisGradiva.php?lang=slv&id=117157>.

Zakonu o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja. (2007). Uradni list RS, št. 16 (23. 2. 2007). Pridobljeno s <https://www.uradni-list.si/glasilo-uradni-list-rs/vsebina/2007-01-0718/zakon-o-organizaciji-in-financiranju-vzgoje-in-izobrazevanja-uradno-precisceno-besedilozofvi-upb5?h=Zakon%20o%20organizaciji%20in%20financiranju%20vzgoje%20in%20izobra%C5%BEevanja>.

Avtorske slikanice Andreje Peklar

Andreja Peklar je akademska slikarka, ki je svojo umetniško pot začela kot ilustratorica slikanic, ilustriranih knjig in informativnih del. Nekaj prepoznavnih del, ki jih je ilustrirala, so npr. *Zgodbe zajca Zlatka* in *Še zgodbe zajca Zlatka* Majde Koren, *Coprniški muc* Svetlane Makarovič, *Čarimatika* Bine Štampe Žmavc, *Pesem za vilo* Cvetke Bevc, zbirka slovenskih ljudskih pravljica bratov Grimm *Žabji kralj* in zvesti Henrik.

Od leta 2005 je prepoznavna predvsem kot ustvarjalka avtorskih slikanic, ki se jim bomo danes posebej posvetili. Doslej je imela številne samostojne ali skupinske razstave doma in v tujini in za svoje delo prejela pomembne nagrade in priznanja. Med razstavami, povezanimi z ilustracijami, velja omeniti sodelovanje na Bienalu ilustracije v Bratislavi, v Muzeju ilustracije v New Yorku, v Nacionalni knjižnici v Parizu,

v Iranu, Ukrajini, na Hrvaškem, v Združenih arabskih emiratih, Koreji, v več italijanskih mestih, pri čemer je treba opozoriti zlasti na razstavo na knjižnem sejmu v Bologni.

Med najpomembnejše nagrade, ki jih je prejela avtorica, sodijo: Silent Book Concours 2015 (med 8 finalistov), knjižni sejem v Bologni; za avtorske slikanice je prejela pomembne nagrade v Koreji, v ZDA New York, v Združenih arabskih emiratih, mednarodno Zlato pero v Beogradu; Priznanje Hinka Smrekarja (2016); kar trikrat je prejela nagrado Kristine Brenkove za izvirno slovensko slikanico, in sicer 2006 delo *Fant z rdečo kapico*, 2017 *Ferdo, veliki ptič* in 2019 za pesnitev *Luna in jaz*.

Fant z rdečo kapico je slikanica, izdana v obliki leporela (zgidbanke), navezuje se na slovensko kulturno dediščino. Pripovedka opisuje

jezo zlatorogega jelena, ki mu je ljudstvo pobilo družino; pomiritev doseže fant z rdečo kapico; skozi likovni kod sporočanja je zaznati pomembne elemente, ki so poklon situli iz Vač (natančnejša analiza besedila in ilustracij je objavljena v monografiji Haramija in Batič *Poetika slikanice* 2013: 187–190).

Slikanica ***Varuh*** (2006) je naslovniško odprta (namenjena otrokom in odraslim); v njej se avtorica ukvarja s pomembnimi vprašanji skupnosti, povezanosti, intimnih skrivnosti.

Slikanica brez besedila ***Ferdo, veliki ptič*** (2016) ima na zadnji platnici sicer zapisano temeljno idejo zgodbe, ki pa je v knjižnem vložku predstavljena le skozi ilustracije. Krivice, ki se zgodi Ferdu, ni mogoče spregledati; množica ljudi pokaže nevhvaležnost in ga prežene (kar avtorica upodobi s temnimi barvami), a se tudi tukaj najde pogumni lik, ki pripomore k spravi.

Pesnitev v slikaniški obliki ***Luna in jaz*** (2019) na subtilen način predstavlja motiv hrepenenja, prijateljstva in vzpostavitev deključnega notranjega miru.

Z vprašanjem obstoja, njegovem bistvu in cikličnosti, se ukvarja slikanica ***Buba*** (2020). V njej je posebej zanimiva časovna sukcesija (to pomeni, da je na eni ilustraciji predstavljenih več zaporednih dogodkov), ki je upodobljena na dvojni strani od bube do zapredka (življenjski cikel), na koncu se iz kokona izleže prekrasen metulj.

Tisoč ptič (2021) je zgodba o svobodi, ki je predstavljena skozi petje ptic. Kralj, ki je zaslišal čudovito ptičje petje, je služabnikom ukazal, naj mu to ptico prinesejo. V kletki ptica

Vir: Fotografijo slikanice Andreje Peklar *Fant z rdečo kapico* je posnela Janja Batič.¹

¹ Fotografija je objavljena z dovoljenjem avtoric.

Vir: Andreja Peklar: Tisoč ptic.²

2 Ilustracija je objavljena z dovoljenjem Andreje Peklar (v slikanici je na tej strani dodano tudi besedilo).

ni pela, zato je kralj ukazal, naj prinesejo še več ptic. Ptice so zaprli v zlato kletko, bilo jih je 999, vendar nobena ni pela. Tisoča, ki jo je na kraljevi dvor prinesel deček, in ni bila zaklenjena, je zapela prelepo melodijo. Takrat je kralj spoznal, da je pticam vzel svobodo, izpustil jih je na prostost, od takrat mu vsak večer prepevajo. Spoznal je, da umetnosti ni mogoče izsiliti.

Po prebranem lahko učitelj zastavlja različna vprašanja, ki se nanašajo na jezikovni in likovni kod sporočanja, npr. Kakšno razpoloženje vlada na

dvoru? Kakšne so ptice? (Otroke opozorimo, da so opise ptic izluščili iz ilustracije.) Kaj pomeni, da so ptice zaprte v *zlato* kletki? Ali je to še vedno nekaj negativnega? Kaj pomeni, da je petje dečkove ptice odklenilo vratca kraljevega srca? Kdaj v zgodbi začnejo ptice peti? Kakšno je razpoloženje ob koncu zgodbe in kaj ga spremeni? V slikanici je uporabljena komplementarna interakcija, kar pomeni, da nekatere sestavine zgodbe bralec razbere iz besedila (kraljeva želja po posedovanju ptice, ukazi, čudenje dvorjanov, da

dečkova kletka nima vratc), druge iz ilustracij (prostor na dvoru, narava, zlata kletka, podobe dvorjanov in kralja, zlasti njegova obrazna mimika, ki odseva razpoloženje, kletka brez vratc, sklepni prizor, ko svobodne ptice pojejo kralju). Kraljevo modrost in srčnost sproži deček. Zakaj?

Vse avtorske slikanice Andreje Peklar odpirajo pomembna vprašanja o našem bivanju, sprejemanju različnosti in razvijajo čuječnost.

Biti (ne)varen na spletu?

Živimo v digitalni dobi, ko vsakodnevno uporabljamo sodobno tehnologijo. Uporaba »pametne« tehnologije se iz dneva v dan povečuje in s tem se tudi učenci že zelo zgodaj srečajo z uporabo različnih naprav, interneta in spletnih aplikacij. Ta je že nekaj časa pomemben del našega življenja, zato se na OŠ Bršljin trudimo, da so učenci poučeni o najnovejši tehnologiji, da razumejo digitalni svet ter se zavedajo nevarnosti, ki jih sodobna tehnologija prinaša.

V letošnjem letu smo za učence prve triade organizirali tehniške dneve na temo varno na spletu, saj opažamo porast uporabe elektronskih naprav v šoli in doma. Pomembno je, da v šoli delujemo preventivno in učence spodbujamo, da razmišljajo in govorijo o različnih problematikah, še predno se pojavijo težave.

TEHNIŠKI DAN V 1. RAZREDU

V prvem razredu je bila letošnja glavna tema tehniškega dne prekomerna raba e-naprav, saj učenci že zelo zgodaj posegajo po različnih napravah, igrajo igrice, gledajo YouTube, TikTok in podobno. Tehniški dan smo zasnovali ob vprašanjih, preko katerih so učenci spoznavali

Slika 1: Kocka čustev. (lasten arhiv)

problematiko prekomerne rabe spleta:

- Zakaj največkrat posežemo po telefonu?
- Kako pogosto uporabljate računalnike, mobilne telefone, tablice in ostale naprave?
- Kaj najraje počnete na spletu oz. telefonu/tablici?
- Ali imate doma pravilo za uporabo omenjenih naprav?
- Ali jih lahko uporabljamo med kosilom ali večerjo?
- Kaj menite o igranju iger na telefonu ali tablici ponoči?
- Kako se počutite, ko starši rečejo, da ne smete biti na telefonu/računalniku/tablici?
- Ali poznate pravilo, da naj bi vse naprave (računalnike, telefone, tablice ...) uporabljali največ 2 uri na dan?
- Kaj bi še lahko počeli v prostem času, namesto da smo na katerikoli napravi?

Za boljše razumevanje omenjenih vsebin so si ogledali animirane risanke *Ovce.sk* na spletni strani *safe.si*, v katerih glavno vlogo igrajo ovčke, ki na zabaven način prikažejo otrokom različne pasti in tveganja na spletu. V 1. razredu smo izbrali risanke z naslovom *Mobimanija*, ki predstavlja zmerno in etično uporabo mobilnega telefona, *Zmešane glave*, kjer je glavna tema zasvojenost z igrami, in *Pustna maska*, ki govori o tem, da ne smemo oponašati vsega, kar vidimo na spletu, televiziji ali v kinu.

Nato so učenci ustvarjali piktograme priložnostnih dejavnosti, ki jih lahko počnemo namesto uporabe mobilnega telefona ter izdelali plakate z družinskimi pravili za

uravnoteženo rabo spleta. Naši učenci radi ustvarjajo v skupinah, saj spodbujamo medvrstniško učenje in na ta način krepimo prijateljske vezi, tako da so nastali zanimivi in uporabni izdelki, s katerimi bodo zapolnili svoj čas.

TEHNIŠKI DAN V 2. RAZREDU

V drugem razredu je bila vodilna misel tehniškega dne izražanje čustev in občutij. Ob poslušanju zgodbe *Ne vem natančno* (Safe.si, b.d.) so se učenci preko zgodbe učili, kako reagirati in kako si pomagati, kadar te je strah. Učenci so nato izdelali kocko čustev, na katero so narisali smeške za lažje prepoznavanje in uprizarjanje čustev.

Ob različnih aktualnih primerih so ugotavljali, kateri smeško bi veljal za opisan primer in zakaj so se tako odločili ter jih nato prikazali še z mimiko obraza. Pri tem je bilo pomembno, da ni nobenega pravega ali napačnega odgovora, saj so učenci izražali svoja čustva na podlagi izkušenj.

Po tej dejavnosti so risali svoja občutja, kako so se počutili, ko se je zgodilo nekaj lepega oz. ko se je zgodilo nekaj slabega.

V nadaljevanju so si ogledali tri animirane risanke v sklopu *Ovce.sk* (Safe.si, b.d.) – *Roke gor*, ki predstavlja oponašanje idolov iz medijev in zavedanje, da ni resnično vse, kar vidimo na televiziji, YouTube ali drugje, *Osel: Internet ne pozabi tvojih napak iz preteklosti*, zato je treba paziti, kaj objavljamo na spletu ter *99: Verižna pisma za srečo*, kjer nas risanka nauči, da z verižnimi sporočili smetimo pošto prejemnikov, in tudi če ne pošljemo sporočil naprej, se ne bo zgodilo nič. Da bi se čim

Slika 2: Piktogrami z opisi za pravilno in varno rabo spleta. (Andreja Selak)

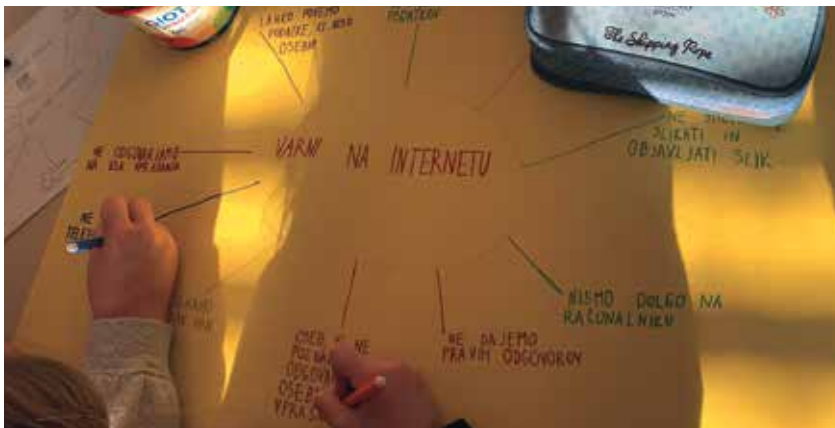
manjkrat počutili slabo, so ob zaključku dneva narisali še nasvete v obliki piktogramov, ob katerih so se spomnili, na kaj moramo biti pozorni, ko uporabljamo splet in elektronske naprave.

TEHNIŠKI DAN V 3. RAZREDU

V tretjem razredu so učenci najprej ugotavljali prednosti spleta in jih našli kar nekaj: da se lahko pogovarjaš s prijatelji, pošlješ kakšno sporočilo, pogledaš kaj smešnega ali če te kaj zanima, lahko najdeš vsebine o tem na spletu. Nato so nekaj časa namenili nevarnostim spleta in

prišli do resnih tem – da tam ni vse resnično, da te lahko nekdo najde, če objaviš osebne podatke, da ti lahko kdo nastavi past, da mu pošlješ fotografijo, ta pa jo pošilja naprej ali pa te celo izsiljuje. To so bile dejavnosti, ki so vodile v nadaljevanje, saj je bila glavna tema tehniškega dne Varovanje zasebnosti in vzdrževanje pozitivne spletne podobe, kar je bila tudi letošnja tema ob dnevu varne rabe spleta v organizaciji safe.si.

Učenci so svoja razmišljanja strnili na plakat, ki je nastal kot opomnik, na kaj moramo paziti pri uporabi elektronskih naprav in kako biti varen na spletu.

Slika 3: Opomnik za rabo spleta. (lasten arhiv)

Ob tem so razmišljali, katere podatke lahko povedo vsem, katere prijateljem in katere samo družini.

Učenci v tretjem razredu postajajo že bolj samostojni pri rabi šolske elektronske pošte, zato so nekaj časa namenili tudi preverjanju, kako varno je njihovo geslo na spletni povezavi (Security.org, b.d.). Ugotovili so, da so naša gesla pogosto enostavna in ne preveč varna, zato jih lahko računalnik hitro »ugotovi«. Ob tem so se pogovarjali, kakšno je dobro in varno geslo.

DOBRO IN VARNO GESLO

- mora imeti več znakov,
- sestavljeno mora biti iz malih in velikih črk,
- vsebuje naj številke in posebne znake,
- najlažje ga oblikujemo iz stavka,
- za vsako spletno mesto moramo imeti svoje geslo.

Da je bila tema za tretješolce aktualna in zanimiva, so pokazali tudi njihovi odzivi pri nalogi, kjer so morali narisati simbol, česa so se na tehniškem dnevu naučili.

TEHNIŠKI DAN V 4. RAZREDU

Četrtošolci so pri neobveznem izbirnem predmetu že razmišljali o uporabi elektronskih naprav, varovanju osebnih podatkov in primernem vedenju na spletu, kar pa je lahko tudi ideja za izvedbo tehniškega dne. Ogledali so si videoposnetek *Znaš poskrbeti za svojo varnost na spletu?* (Infodrom, 13. september 2013) in razmišljali, ali starejši bratje in starejše sestre odgovorno ravnajo na spletu.

Svoje zamisli, ideje in opažanja so strnili v naslednje nasvete (Varniinternet, b.d.):

Slika 4: S simboli prikazane aktivnosti. (lasten arhiv)

Slika 5: Ustvarjanje pravil za varno rabo spleta. (lasten arhiv)

- Nikoli ne objavi ničesar, kar bi te kadarkoli lahko osramotilo.
- Ne nalagaj/pošiljaj fotografij po spletu.
- Nikoli ne objavljaš osebnih podatkov – naslova, telefonske številke, bančnega računa svojih staršev in svojih gesel – niti v zasebnih sporočilih ne. Vedno se lahko najde kdo, ki lahko vdre v tvoj profil.
- Ne objavljaš žaljivih vsebin, ne izsiljuj, ne posmehuj se in drugim ne povzročaj ničesar slabega. Informacij, ki jih objaviš na spletu, ne moreš nikoli v celoti izbrisati. Tudi če jih izbrišeš, ostanejo v spletnih arhivih, prav tako pa nikoli ne moreš vedeti, kdo jih je do takrat že shranil.

TEHNIŠKI DAN V 5. IN 6. RAZREDU

S petošolci in šestšolci smo pri neobveznem izbirnem predmetu namenili dve uri poznavanju digitalnega odtisa in smiselnostih spletnih izzivov, kar sta odlični temi za izvedbo tehniških dni

v 5. in 6. razredu. Zavedanje, da puščamo sledi povsod, ko uporabljamo sodobno tehnologijo – tako na računalniku, kot na televiziji, tablici, telefonu in drugih napravah, nas vodi v razmišljanje o našem delovanju na svetovnem spletu. Ljudje, še posebno otroci, se pogosto ne zavedajo svojega elektronskega odtisa, zato je potrebno upoštevati vsa pravila in nasvete, da smo varni na spletu.

Vse pogosto slišimo, da mladostniki sodelujejo v spletnih izzivih, ki so pogosto nevarni ali celo življenjsko ogrožajoči in le redko do nas pride informacija o pozitivnih spletnih izzivih. Spletni izzivi so različne naloge, ki se širijo preko spleta in nas izzivajo, da izvedemo različna dejanja. Pri urah smo se naučili, da noben izziv, naj bo pozitiven ali negativen, in ne glede na to, koliko všečkov prinese, ni vreden tega, da se pri njem poškodujemo ali celo ogrozimo življenje. Pomembno je, da se vsega lotimo s premislekom in razmislimo, ali z izzivom širimo dobra dejanja, ki za nas in druge niso nevarna. Novo pridobljeno znanje bodo učenci širili še naprej, saj pripravljajo spletni kviz, s

Slika 6: Ustvarjanje spletnega kviza v Google obrazcih. (lasten arhiv)

katerim bodo ostale učence naučili, kaj je digitalni odtis in zakaj ni dobro sodelovati pri spletnih izzivih.

VARNO NA SPLETU

Na OŠ Bršljin z rednimi dejavnostmi na temo *Varno na spletu* delujemo preventivno in učence učimo, da varno in odgovorno uporabljajo splet in elektronske naprave. Učenci se ob tem naučijo uporabljati sodobno tehnologijo za učenje in raziskovanje, širijo obzorja svojega znanja, ob tem pa se zavedajo nevarnosti na spletu, varnosti njihove identitete, pomembnosti digitalnega odtisa, prepoznavanje možnih digitalnih groženj ter pasti prekomerne uporabe različnih tehnologij.

Viri in literatura

Infodrom. (12. september 2013). Znaš poskrbeti za svojo varnost na spletu?. Pridobljeno s <https://www.youtube.com/watch?v=sGPrSM33qWA>.

Safe.si (b.d.). Ne vem natančno. Pridobljeno s https://otroci.safe.si/sites/default/files/10_ne_vem_natančno_192.mp3.

Safe.si (b.d.). Risanke Ovce.sk. Pridobljeno s <https://safe.si/video/risanke-ovcesk>.

Security.org (b.d.). Kako varno je moje geslo?. Pridobljeno s <https://www.security.org/how-secure-is-my-password/>.

Varniinternet (b.d.). Učna ura o digitalnih odtisih. Pridobljeno s <https://www.varniinternet.si/blog/96-ucna-ura-o-digitalnih-odtisih>.

Avtorica:
mag. Irena Gole, OŠ Bršljin

Ota Marc, 4. r., OŠ Danila Lokarja Ajdovščina
Mentorica: Anita Gaberšček

GRADARA: V UNEDKO MASO (12) "VOŠKA" TIM KUZMA, 2004

Tim Kuzma, 4. r., OŠ Danila Lokarja Ajdovščina
Mentorica: Anita Gaberšček

Tevž Šošterič Grm, 4. r., OŠ Maksa Durjave Maribor
Mentorica: Mojca Rozman

Terezija Horvat, 5. r., OŠ Grm Novo mesto
Mentorica: Mateja Ašič

Maja Stajnko, 5. r., OŠ Janka Glazarja Ruše
Mentorica: Andreja Kljajič

Alisa Miskić, 5. r., OŠ Grm Novo mesto
Mentorica: Mateja Ašič

Eva Ferlinc, 5. r., OŠ Janka Glazarja Ruše
Mentorica: Andreja Kljajič

Gal Kuhta, 4. r., OŠ Maksa Durjave Maribor
Mentorica: Mojca Rozman

Lejla Ranar, 4. r., OŠ Danila Lokarja Ajdovščina
Mentorica: Anita Gaberšček

Elizabeta Rosa Zobovič, 3. r., OŠ Maksa Durjave Maribor
Mentorica: Mojca Rozman

Pešbus med epidemijo. (vir:Lucija Pušnik)

Andrejka Fajmut,
OŠ Črna na Koroškem

Pešbus in Bicivlak v Črni na Koroškem

IZVLEČEK: V prispevku sta predstavljena projekta Pešbus in Bicivlak, ki učence osnovne šole spodbujata k trajnostnim načinom prihajanja v šolo: peš, s skiroji, z rolerji in s kolesi. V Črni na Koroškem se namreč že vrsto let trudimo za zdrav način življenja in bivanja v našem kraju. K temu v veliki meri pripomoreta tudi omenjena projekta. Zelo pomembna je kontinuirana izvedba, zato pri nas Pešbus »vozi« celo šolsko leto, vsak petek.

Učenci ob sodelovanju v projektih zelo uživajo, kar je pokazala kratka anketa med udeleženci. Namen teh dveh projektov je torej prebuditi se, poklepetati, skratka uživati na poti v šolo ter se v izobraževalni proces vključiti z bistro glavo, četudi je kdaj zjutraj zelo mrzlo in čeprav je za pot potrebno vzeti dežnik in rokavice.

Ključne besede: trajnostni način, zdrav način, šolski projekt, Pešbus, Bicivlak.

Walking Bus and Bicycle Train in Črna na Koroškem

Abstract: This article draws attention to the projects Walking Bus and Bicycle Train, both of which encourage primary school pupils to use more sustainable ways of travelling to school: on foot, on a scooter, on rollerblades or by bike. Indeed, the inhabitants of Črna na Koroškem have been working toward a healthy lifestyle for a number of years and the above mentioned projects have undoubtedly made a valuable contribution.

That said, it is vital for pupils to establish a routine, which is why a Walking Bus »runs« every Friday throughout the school year. A short survey among the participants has shown that they find both projects hugely enjoyable. The idea behind these activities is for the pupils to wake up, to chat, in essence, to enjoy themselves on the way to school; as a result, they clear their minds for learning regardless of frosty or rainy mornings.

Keywords: sustainable way, healthy way, school project, Walking Bus, Bicycle Train

Uvod

Po letu 2000 so različne strokovne institucije ugotovljale velik porast telesne mase šoloobveznih otrok. »Poročilo organizacije UNICEF za države OECD iz leta 2010 pa je ugotovilo 18-odstotno stopnjo otrok s prekomerno telesno težo in Slovenijo razglasilo za državo z najvišjo stopnjo otrok s prekomerno telesno težo med državami srednje in vzhodne Evrope« (Očkerl, 2017, str. 2). Rezultati se sicer izboljšujejo, toda strokovnjaki poudarjajo, da je pot do zdravja in telesne pripravljenosti otrok še dolga.

Vzroke za prekomerno telesno maso iščemo v slabih prehranjevalnih navadah otrok, pomanjkanju telesne dejavnosti, drugačnem preživljanju prostega časa z manj gibanja in druženja z vrstniki, spremenjenih mobilnih navadah družin in posledično prihajanja v šolo itd.

»Slovenska družba je izjemno avtomobilistično naravnana, kar ima resne družbene in okoljske posledice« in s tem ne bomo spremenili ustaljenih škodljivih mobilnostnih navad (Očkerl, 2017, str. 2). V izogib tem trendom sta se oblikovala projekta Pešbus in Bicivlak, ki sta načina spremljana poti v šolo, pri katerih se učenci v šolo odpravijo peš ali s kolesom v organiziranih skupinah po premišljeni začetnih poteh in po stalnem urniku. Skupine otrok spremljajo odrasli – najpogosteje so to starši, ki se izmenjujejo v dogovorjenem ritmu, v nekaterih primerih pa tudi drugi člani širše družine (dedki in babice) ali drugi prostovoljci.

Namen projekta je torej, da:

- spodbuja samostojno dejavno pot v šolo,

- povečuje vsakodnevno fizično dejavnost otrok in s tem boljšo telesno pripravljenost,
- spodbuja osebni in socialni razvoj otrok ter krepi odgovornost, zavest o lastnih zmožnostih in neodvisnosti,
- postopno vpeljuje otroke v usvajanje prometnih predpisov in pravil vedenja, da postanejo suvereni udeleženci v prometu,
- vzgaja ozaveščene posameznike z zdravim in okolju prijaznim življenjskim slogom,
- se zaznajo omejitve in ovire v prostoru, ki hojo ali kolesarjenje v šolo otežujejo,
- se razbremenijo starše, ki tako otroke v šolo pospremi samo ob določenih dnevih, ne pa vsak dan, in s tem se zmanjša število poti, opravljenih z avtomobilom, ter posledično tudi količino škodljivih izpustov v okolje,
- pritegne tudi druge udeležence k hoji in zadrževanju na javnih prostorih,
- postane aktivna pot v šolo v širšem družbenem interesu, zato je pomembno, da si lokalna skupnost prizadeva spodbujati takšno prakso (Očkerl, 2017).

Naši začetki in izkušnje s kampanjo Traffic Snake

V začetku šolskega leta 2016/17 sem se udeležila usposabljanja za mednarodno kampanjo Traffic Snake, Prometna kača, ki je bila namenjena spodbujanju trajnostnih načinov prihajanja v šolo. Cilj je bil, da se učence spodbuja, naj čim večkrat pridejo v šolo peš, s kolesi, s skiroji ali skupinskim prevozom, s čimer med drugim spodbujamo tudi zmanjševanje onesnaževanja okolja.

Slika 1: Traffic Snake, Prometna kača. (vir: Andrejka Fajmut)

Jeseni istega leta je potekala 14-dnevna kampanja Traffic snake, v katero so bili vključeni učenci od 1. do 5. razreda. Učiteljice so vsako jutro beležile načine prihajanja učencev v šolo. Za vsak trajnostni način prihoda so učenci prejeli posebno nalepko, jih določeno število nalepili na veliko skupno nalepko, te pa so nato zbirali na velikem panoju v obliki kače v avli šole. Razredi so med sabo tekmovali, kdo bo zbral največ razrednih nalepk.

Na usposabljanju so predstavili tudi začetno idejo Pešbusa. Ker so mi bili cilji in nameni tega projekta všeč, sem na šoli predlagala, da bi Pešbus izvajali v času kampanje. Tudi učencem je bila ideja všeč, zato sem se odločila, da z našimi dejavnostmi nadaljujemo do konca šolskega leta. Projekt se »je prijel« in tako naš Pešbus vozi že šesto šolsko leto zaporedoma, vsak petek, razen v času počitnic.

Vpeljevanje projekta Pešbus in Bicivlak

Pešbus je ena od dejavnosti v okviru programa Aktivno v šolo in Zdravo mesto, ki spodbuja pešhojo v šolo. Nosilec programa, o katerem si lahko več preberete na povezavi <https://www.aktivnovsolo.si/pesbus/>, je Inštitut za politike prostora (IPoP).

Začetki našega projekta segajo v leto 2016. Tako sta se začela naša dolgoletna pot in naše zanimivo druženje ob »peš petkih«.

Slika 2: Začetna postaja Pešbusa. (vir: Andrejka Fajmut)

Črna na Koroškem je srednje velika vas, kjer trenutno prebiva 3.252 prebivalcev skupaj z zaselki (Statistični urad RS, SiStat, b.d.). To je slikovita vas, znana po mnogih športnikih, olimpijcih in tudi drugih, ki so ime Črne na Koroškem ponesli v svet. Črna in njena okolica sta znani tudi po mnogih naravnih in kulturnih znamenitostih, ki si jih je vredno ogledati. Nenazadnje je v zadnjem času zelo aktualna najdaljša neprekinjena jeklenica v Sloveniji – Olimpline.

Osnovno šolo Črna na Koroškem v letošnjem letu obiskuje 223 učencev. Od tega se je k projektu Pešbus prijavilo 52 učencev, večinoma so to učenci od 1. do 5. razreda. Imamo dve stalni progi, na katerih 'vozi' Pešbus, in sicer iz naselij Rudarjevo (od koder je največ učencev) in Pristava, ki sta najbolj poseljena zaselka v Črni na Koroškem.

Obe začetni lokaciji sta približno enako oddaljeni od šole, in sicer kak kilometer. Učencev na poti ne ovirata niti dež niti sneg.

Slika 3: Snežne razmere. (vir: Andrej Fajmut)

Leta 2018 je Občina Črna na Koroškem sodelovala v projektu *Drugače potujem, z naravo sodelujem*. Ena od dejavnosti je bil tudi naš projekt Pešbus. Takrat smo pridobili sredstva, s pomočjo katerih smo za udeležence naročili odsevne brezrokavnike, kape s ščitnikom in dežnike, vse opremljene z napisom Pešbus. To je učence še dodatno motiviralo za pridno zbiranje štampiljk. Dogovor je namreč bil, da učenec, ki zbere najmanj 15 štampiljk, prejme eno ali več darilc. Kape in dežnike so učenci lahko nesli domov ter jih uporabili na naslednjih Pešbusih, brezrokavnike pa sem shranjevala v šoli. Od lanskega leta dalje vsak učenec skrbi za svoj odsevni brezrokavnik.

Slika 4: Zloženska Pešbus (vir: Andrejka Fajmut)

V okviru projekta *Drugače potujem, z naravo sodelujem* smo izdelali tudi zloženko na temo Pešbusa, ki je bila namenjena promociji našega projekta.

Na popotovanju s Pešbusom nas vedno spremlja tudi Tom, lutka, »a living puppet«, ki jo otroci obožujejo, saj jo želijo vsi nositi.

Preden v posameznem šolskem letu začnemo s petkovo hojo v šolo, na roditeljskem sestanku staršem predstavim projekt in ga tudi osmislim, in sicer s podajanjem ciljev in namenov skupaj z vsemi pripomočki, ki jih bomo pri dejavnosti uporabljali. Večina staršev se s projektom strinja in mu je naklonjena. Za udeležbo otrok na Pešbusu prevzemajo odgovornost starši. Tako svojo in tudi pripravljenost otrok sodelovati pri projektu pokažejo s tem, ko izpolnijo prijavnico. To je prijavnica programa Aktivno v šolo (O programu – Aktivno v šolo, b.d.).

V prvem letu izvajanja projekta, torej v šolskem letu 2016/17, smo uporabljali lastne vozovnice, ki smo jih ob prihodu v šolo pritrldili na oglasno desko ter tako spremljali, kako učenci posameznih razredov pridno hodijo s Pešbusom.

Slika 5: Začetno leto izvajanja. (vir: Mihaela Goltnik)

Organizacija aktivnosti Pešbus na naši šoli

Iz Rudarjevega startamo ob 7.45, s Pristave pa malo prej, ob 7.40. Na začetnih lokacijah določimo dva učenca za nošenje transparenta, učenci odložijo torbe v vozičke in pešpotovanje se lahko prične. Vozičke nam je priskrbel Občina Črna na Koroškem, da bi bila udeležba na Pešbusu še bolj množična in da učence pri hoji ne bi ovirale težke šolske torbe. Vozičkov sedaj v času epidemije ne uporabljamo, da se torbe učencev ne bi mešale.

Ob poti se nam pridružijo učenci, ki ne pridejo na začetno postajo. V času razglasitve epidemije smo

Slika 6: Voziček za prevažanje šolskih torb. (vir: Lucija Pušnik)

ohranili našo dejavnost, vendar smo določili ustrezno razdaljo med razredi, hodili smo in še hodimo v mehurčkih.

Spremljevalci poskrbimo, da je hoja varna, torej da učenci hodijo tako, da ne ogrožajo sebe in drugih. Na poti iz Rudarjevega hodimo ves čas po isti strani ceste, saj nam ni treba prečkati cestišča. Med hojo so učenci razigrani, se sproščeno pogovarjajo in videti je same nasmejane obraze.

V centru Črne na Koroškem se oba Pešbusa združita in nastane en velik. Tako skupaj nadaljujemo pot proti šoli. Pred šolo učenci prevzamejo šolske torbe (v času, ko uporabljamo vozičke za torbe), prvošolce prevzame ena od spremljevalk in jih pospremi do njihovega vhoda v šolo, saj naprej od črte zaupanja zmorejo sami.

Slika 7: Velik Pešbus (vir: Lucija Pušnik)

Na cilju učenci v svoje Pešbuse vozovnice prejmejo šampiljke in se odpravijo v svoje učilnice.

Slika 8: Vozovnica za Pešbus. (vir: Andrejka Fajmut)

Spremljevalci pospravijo vozičke v notranjost šole, od koder jih starejši učenci odpeljejo na startno mesto v Rudarjevem, kjer čakajo na naslednji petek. Na Pešbusu smo večinoma isti spremljevalci, in sicer dve nedavno upokojeni učiteljici, dva upokojenca in koordinatorica projekta, ki vedno spremlja Pešbus. V tem šolskem letu smo Pešbus do začetka oktobra prehodili že šestič (v Evropskem tednu mobilnosti kar trikrat).

Anketa med udeleženci Pešbusa

V preteklem šolskem letu 2020/21 smo med učenci izvedla kratko anketo, v kateri nas je zanimalo, zakaj so se odločili za sodelovanje v tem projektu in se tako odločili, da hodijo ob petkih s Pešbusom v šolo in kaj jim je pri tem všeč. Odgovarjalo je vseh takrat 34 prijavljenih učencev. Na prvo vprašanje je večina odgovorila, da radi hodijo, ker gredo na zrak in je zdravo ter se razgibajo in uživajo. Nekaj jih je odgovorilo tudi, ker dobijo stampiljko ali ker se zbudijo in umirijo.

Na drugo vprašanje je velika večina odgovorila, da jim je všeč to, da gredo s prijatelji skupaj v šolo, da imamo vozičke in šolskih torb ni treba nositi, da imajo oblečene brezrokavnike, da so dobre volje, da nosijo transparent in še kaj.

Iz odgovorov učencev lahko sklenemo, da je Pešbus učinkovita dejavnost in da se učenci počasi zavedajo učinkov, ki jih prinaša projekt.

Naj še dodam, da je dala ena od vzgojiteljic pobudo, da bi z nami hodili tudi otroci najstarejše vrtčevske skupine, ki imajo prostore v šoli. Idejo so posredovali

starši. Seveda sem bila navdušena nad tem predlogom in malčki so prejeli malo manjše odsevne brezrokavnike, prav tako dobijo vsak teden stampiljko v svojo vozovnico, na kar so zelo ponosni. Letos se nam jih je pridružilo pet.

Organizacija aktivnosti Bicivlak na naši šoli

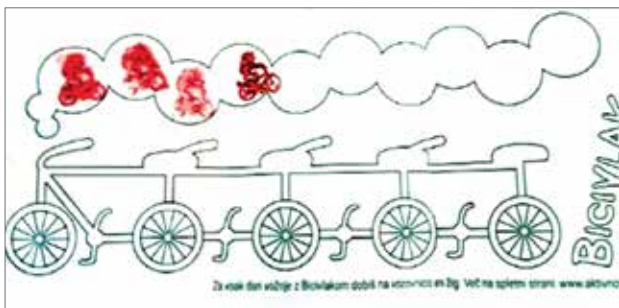
Bicivlak je drug trajnostni način prihajanja v šolo. Ta projekt smo začeli pozneje kot Pešbus, saj zahteva nekaj več priprav. Tudi za Bicivlak so učenci prejeli prijavnice, s katerimi so potrdili svojo udeležbo, starši pa so podpisali izjavo za udeležbo. Namenjen je učencem od 5. razreda naprej (čeprav še nimajo opravljenega kolesarskega izpita), prijavili so se predvsem peto- in šestošolci. Prav tej starostni stopnji pride izkušnja s kolesarjenjem najbolj prav. V šolskem letu 2021/22 sodeluje v projektu 12 učencev.

Naš dan za Bicivlak je četrtek. Začetna postaja je enaka kot ena izmed začetnih postaj Pešbusa – Rudarjevo. Učenci prejmejo drugačne, kolesarske odsevne brezrokavnike, ki jih uporabljam za pripravo na kolesarski izpit.

Spremljevalci smo enakomerno razporejeni med kolesarji, saj je treba nekatere učence opozarjati na varnostno razdaljo med njimi, voznja po vozišču pa je tudi veliko zahtevnejša od vožnje po kolesarski stezi, ki je v našem kraju žal nimamo. Promet je včasih kar nevaren, predvsem težki tovornjaki, ki prevažajo les.

Slika 9: Kolesarjenje v krožišču. (vir: Lucija Pušnik)

Slika 10: Valova vozovnica. (vir: Maja Kacil)

Pot nas pelje iz Rudarjevega na Pristavo in po drugi strani reke Meže skozi center Črne na Koroškem do šole. Vzame nam dobrih 20 minut, ob poti pa se nam priključijo učenci, ki stanujejo tam. Pot nas vodi skozi krožišče in proti šoli.

Pri šoli učenci prejmejo štampiljke v svoje vozovnice. Ker je treba učence, ki še nimajo opravljenega kolesarskega izpita, po pouku spremljati domov, poteka naša kolesarska pot tudi v obratni smeri. Učenci se po končanem pouku zberejo pred šolo in skupaj se odpravimo na pot.

V šolskem letu 2021/22 je do začetka oktobra Bicivlak peljal že štirikrat in gotovo bo v spomladanskem času ponovno »vozil«. Če bodo vremenske razmere ugodne, bomo z dejavnostjo nadaljevali tudi še v jesenskem času. Želimo spodbujati kolesarje, da jih ne moti jutranji mraz na kolesu, saj smo primerno opremljeni in oblečeni. Sama menim, da je pomembno, da učenci spoznajo tudi, da je kolesarjenje primerno za večino časa v letu, ne samo za poletje. Te izkušnje in tudi gost in nevaren promet se mi zdijo za otroke neprecenljive.

Anketa med udeleženci Bicivlaka

Tudi med udeleženci Bicivlaka sem izvedla kratko anketo. Na vprašanje, zakaj gredo ob četrtkih z

Slika 11: Srečanje zdravih šol Koroške. (vir: Branka Božank)

Bicivlakom v šolo, je večina odgovorila, ker radi kolesarijo in se ukvarjajo s športom. Na vprašanje, kaj jim je všeč, je večina odgovorila, da to, da se peljemo naokoli in ne gremo takoj do šole. Nekateri so odgovorili tudi, da jim je všeč, ker kolesarijo skupaj s prijatelji. Na vprašanje, kdo jih je navdušil za to, je večina odgovorila, da jih je navdušila koordinatorica projekta, nekatere pa so navdušili prijatelji ali družinski člani.

Tudi pri Bicivlaku smo prisotni stalni spremljevalci, vključno z razredničarko 5. razreda.

Odrasle osebe tako mlajšim dajemo dober zgled.

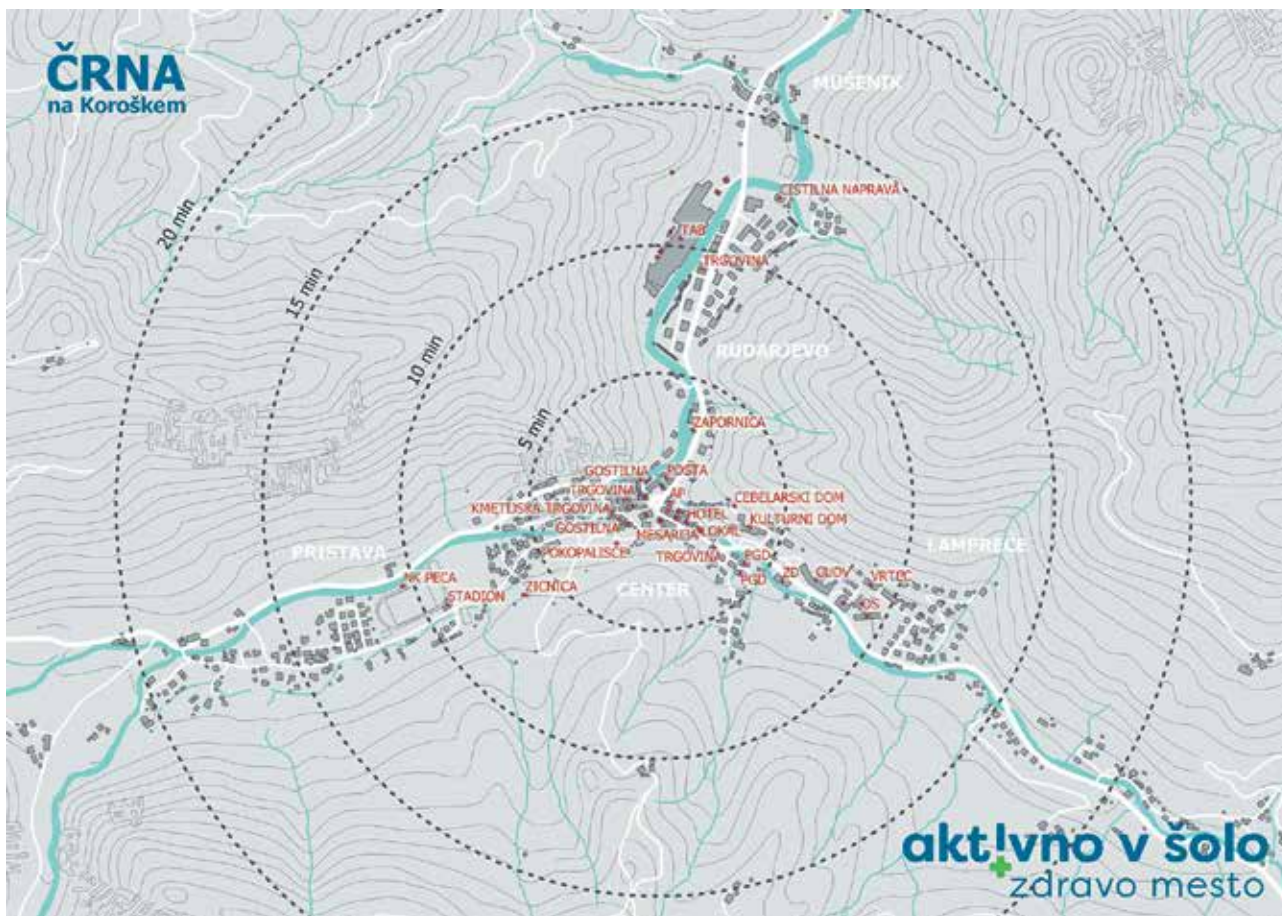
Pešbus in dejavna udeležba zunaj Črne na Koroškem

Septembra 2018 smo projekt Pešbus predstavili na Ravnah na Koroškem na srečanju zdravih šol Koroške. Vse šole, ki so predstavljale svoje šolske projekte, so imele postavljene stojnice. Naša naloga je bila spremljati udeležence na tem dogodku od njihovega prevoza do prizorišča dogajanja. »Potniki«, predvsem otroci, so prejeli izdelane vozovnice.

Z nekaterimi učenci smo 7. novembra 2018 Pešbus predstavljali tudi na Nacionalnem posvetu zdravih šol v Zrečah. Naša aktivnost je bila predstavljena tudi v Mariboru na zaključni konferenci Akt!vno v šolo, in sicer 17. septembra 2019.

Črna na Koroškem in načrt hodljivosti

V mesecu aprilu se je Občina Črna na Koroškem odzvala povabilu Inštituta za politike prostora (IPoP) in oddala prijavo za program Akt!vno v šolo in Zdravo mesto, ki ga sofinancira Ministrstvo za zdravje. Inštitut za politike prostora (IPoP) je k sodelovanju vabil občine, ki bi želele izdelati lokalni načrt hodljivosti ter postaviti hojo v središče svojih prizadevanj za javno zdravje in kakovost bivanja. Med prispelimi vlogami so v okviru programa Akt!vno v šolo za pripravo načrta hodljivosti izbrali občino Črna na Koroškem. Na prvo srečanje in k sodelovanju smo bili vabljeni deležniki različnih trajnostnih načinov gibanja. Vsak od udeležencev je prispeval svoj delež k razpravi o pogojih za varno in zdravo hojo v našem kraju in okolici. Skupaj smo naredili analizo obstoječega stanja, člani skupine Inštituta za politiko prostora (IPoP) so si ogledali stanje na terenu. K sodelovanju pri ogledu in obravnavi nevarnih točk v kraju so povabili nekaj učencev naše šole in koordinatorico projekta. Učenci so s svojimi izkušnjami in poznavanjem okolja kritično sodelovali v razpravi o varnostnem stanju v kraju.

Slika 12: Koncentrični krog. (vir: <https://www.aktivnovsolo.si/nacrtovanje-hodljivosti-prvi-koraki-v-crni-na-koroskem/>)

Končni izdelek vseh dejavnosti deležnikov je bil izdelan načrt občine s koncentričnimi krogi, ki ponazarjajo oddaljenost posameznih točk v Črni in njeni okolici od centra Črne na Koroškem.

Kot je razvidno iz koncentričnega kroga, je večina točk v okolici Črne oddaljenih le 20 min hoje od središča kraja. Vse te razdalje lahko z nekaj dobre volje in brez težav premagamo peš.

Sklep

Izvajanje Pešbusa smo na OŠ Črna na Koroškem s pomočjo občine prilagodili možnostim za organizacijo spremstva in hkrati zagotovili, da ga vsaj en dan v tednu izvajamo celo šolsko leto. S tem pomembno prispevamo k utrjevanju zdravih potovalnih navad in razbremenjevanju okolice šole ter nenazadnje tudi staršev. Izvajanje Bicivlaka smo v Črni povezali s pripravami na opravljanje kolesarskega izpita in tako več šolarjem zagotovili možnost kolesarjenja v šolo.

Spreminjanje potovalnih navad je dolgotrajen in zahteven proces, pomembno je, da se programi in akcije, ki spodbujajo aktivno mobilnost, kot sta Pešbus in

Bicivlak, lahko izvajajo dovolj dolgo in kontinuirano.

Z dejavnostma bomo vsekakor nadaljevali tudi v prihodnje, odvisno seveda od situacije in različnih omejitev. Pomembno je, da je dejavnost všeč otrokom, učencem ter da tako pozitivno vplivamo na njihov in svoj življenjski slog, kar je odlična naložba za našo skupno prihodnost.

Viri in literatura

Aktivno v šolo. (b.d.). Pridobljeno s <https://www.aktivnovsolo.si/>.

Dokumentacija in gradiva za projekt. (b.d.). Pridobljeno s <https://www.aktivnovsolo.si/o-projektu/>.

Očkerl, P. (2017). *Priročnik za izvajanje spremljane poti v šolo - pešbus in bicivlak.* Ljubljana: Focus, društvo za sonaraven razvoj. Pridobljeno s http://www.aktivnovsolo.si/wp-content/uploads/Priroric_URN-NBN-SI-DOC-92DYDG3U.pdf.

Okoren J. in Simoneti M. (junij 2020): *Načrtovanje hodljivosti – prvi koraki v Črni na Koroškem.* Pridobljeno s <https://www.aktivnovsolo.si/nacrtovanje-hodljivosti-prvi-koraki-v-crni-na-koroskem/>.

Statistični urad Republike Slovenije, SiStat. (b.d.). Pridobljeno s <https://pxweb.stat.si/sistat/sl/Podrocja/Index/100/prebivalstvo>.

Nataša Bodlaj,
OŠ Šmarje pri Kopru

Književna vzgoja in projekt SKUM

IZVLEČEK: V sklopu projekta SKUM¹ smo izbrali področje književne vzgoje in se povezali s pisateljem Vanjo Peganom. V projektu je sodelovalo 23 četrtošolcev. Vsebine smo načrtovali medpredmetno ter povezali slovenščino, družbo, italijanščino, likovno in glasbeno umetnost. Osrednja tema je bila obravnava umetnostnega besedila – kratka fantastična zgodba Vanje Pegana, Tonin. Zgodba je bila izdana kot slikanica in je napisana dvojezično, v slovenščini in v italijanščini. Slikanica Tonin je bila leta 2010 uvrščena v zbirko najboljših svetovnih otroških in mladinskih del in je dobila priznanje Bele vrane. Fantastična zgodba spodbuja k sprejemanju drugačnosti in ponuja spoznanje, da prijateljstvo nima meja. Učenci so spoznali pisatelja, ki je s svojo sproščenostjo in prijaznostjo naredil velik vtis na njih, zato so se za vse dejavnosti, ki smo jih izpeljali v povezavi z besedilom, še toliko bolj potrudili. Skozi celoten projekt so nadgradili svoje znanje in pridobili tudi na samopodobi. Sami so predlagali dejavnosti in bili ves čas soustvarjalci učnega procesa. Pokazali so svojo ustvarjalnost, zmožnost sodelovanja in se učili kritičnega mišljenja. Izvedba projekta je bila zelo uspešna, za kar se lahko zahvalim koordinatorju projekta, Vladimirju Pircu, ki mi je nudil podporo in me dodatno motiviral.

Ključne besede: projekt SKUM, fantastična zgodba, Vanja Pegan, medpredmetno povezovanje, kulturno-umetnostna vzgoja

Literature Education and Project SKUM

Abstract: As part of the project SKUM², 23 fourth graders together with their teacher decided to cover the area of literature and to connect with Vanja Pegan, a Slovenian writer. Through cross-curricular teaching, the subject areas of Slovenian, Social Sciences, Italian, Visual Art Education as well as Music Education were

1 Kratice logotipa so izpeljane iz ključnih besed: sporazumevanje (S), kultura (K), umetnost (UM).

Področja umetnosti v okviru projekta: likovna umetnost, plesna umetnost, književna vzgoja, uprizoritvena umetnost, glasbena umetnost, vizualna umetnost in multimedija.

2 The Slovenian acronym SKUM is derived from the keywords in Slovenian: communication (S), culture (K), art (UM).

The project covers the following fields of art: fine art, dance, literature, performing art, music, visual art, and multimedia.

brought together. The lessons revolved around a literary text, more specifically, a fantasy short story titled »Tonin« by Vanja Pegan. The story was published as a bilingual Slovenian-Italian picture book. It was selected for a prestigious catalogue of international children's and youth literature recommendations and won the White Raven award for children's literature in 2010. The fantasy story promotes the acceptance of diversity and the value of true friendship, which knows no boundaries. The writer's pleasant and laid-back nature left a lasting impression on the pupils when they met him in person. As a result, they were only too eager to carry out all the tasks based on the literary text. The project broadened the participants' knowledge and boosted their self-esteem.

By putting forward their own ideas about the potential activities, the pupils were active co-creators of the learning process for the duration of the project. They demonstrated their creativity and fostered collaboration and critical thinking. The coordinator, Mr Vladimir Pirc, who lent all his support and strengthened our motivation throughout, should receive due credit for the enormous success of the project.

Keywords: project SKUM, fantasy story, Vanja Pegan, cross-curricular integration, cultural and art education

O projektu SKUM

Temeljni ideji projekta SKUM³ je zasnoval profesor dr. Robi Kroflič s Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani. Prva ideja govori o umetniški izkušnji, ki ima velik pedagoški potencial, saj dostopa do spoznanja realnosti na poseben način, kot simbolno posredovana izkušnja s številnimi pozitivnimi učinki, kot je spodbujanje mnogoterih inteligentnosti (Gardner), ustvarjalnosti (Robinson), narativnega mišljenja (Bruner), inovativnih oblik učenja (Pringle) ter oblikovanja samopodobe (Nussbaum).

Druga ideja je, da so za razvoj kulture subjektivizacija, fikcijskost in mnogopomenskost izkušnje, ki jo dosežemo z umetniškimi jeziki, enako pomembni kot znanstveni diskurzi (SKUM, O projektu, b.d.).

Po mnenju dr. Krofliča je v projektu umetnost tista, ki išče odgovore tudi o smislu bivanja, kritični družbeni refleksiji, ki aktivira, skratka, pripomore tudi k osveščanju o pomenu kompetence kulturna zavest in izražanje.⁴

Temeljna cilja projekta SKUM sta ugotoviti, koliko in na kakšen način vrtci in šole omogočajo otrokom/ mladostnikom stik z vrhunskimi umetniškimi izkušnjami; razvijati didaktične pristope in nove oblike povezovanja vzgojno-izobraževalnega dela z umetniškimi dejavnostmi ter pri tem vključiti tudi manj uveljavljena področja umetnosti.

Načrtovanje medpredmetnega učnega sklopa v okviru projekta SKUM

V projekt SKUM sem vključena od šolskega leta 2018/19. V letošnjem šolskem letu so otroci večkrat izrazili željo, da bi spoznali kakšnega pisatelja, zato sem se povezala s pisateljem Vanjo Peganom. Predstavila sem mu svoje ideje, nato sva se dogovorila, kako bo potekal dan, ko bo pisatelj v našem razredu.

Zasnovan je bil učni sklop, kjer smo sledili ciljem učnih načrtov različnih predmetov: slovenščina, družba, likovna umetnost, glasbena umetnost, italijanski jezik.

Vzgojni cilji so bili načrtovani v skladu s cilji projekta SKUM (glej na str. 42). Pri učencih sem razvijala naslednje sposobnosti: pozorno poslušanje; zaupanje vase; krepitev samopodobe; sodelovanje, spoštovanje do vseh udeležencev; razvijanje naklonjenosti do umetnosti.

V okviru sklopa smo načrtovali dejavnosti pred branjem književnih del, obravnavo književnih del Vanje Pegana, dejavnosti po branju književnih del.

Dejavnosti pred branjem književnih del

a) Razmišljanja učencev o pisateljih

Zanimalo me je, kakšne predstave imajo učenci o pisateljih. Moje vprašanje, kdo je pisatelj, je med

³ Projekt SKUM je bil izbran v okviru prednostne osi 10. Znanje, spretnosti in vseživljenjsko učenje za boljše zaposljivost, na razpisu za naslovom Javni razpis za sofinanciranje operacije razvoja in udejanjanja inovativnih učnih okolij in prožnih oblik učenja za dvig splošnih kompetenc - razvoj sporazumevalnih zmožnosti s kulturno-umetnostno vzgojo.

Operacijo sofinancirata Republika Slovenija in Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada. Projekt poteka od 18. avgusta 2017. Končal se bo 30. junija 2022.

⁴ Ta kompetenca poudarja ustvarjalno izražanje zamisli, izkušenj in čustev v različnih medijih, vključno z glasbo, upodabljalnimi umetnostmi, literaturo in vizualnimi umetnostmi. Bistveni so znanje, spretnosti in odnosi, ki so povezani s to kompetenco. Kulturno znanje vključuje zavest o lokalni, nacionalni in evropski kulturni dediščini ter njenem pomenu v svetu. Zajema temeljno poznavanje glavnih kulturnih del, vključno s popularno sodobno kulturo. Bistveno je razumeti kulturno in jezikovno raznovrstnost v Evropi in drugod po svetu, potrebo po ohranitvi ter pomen estetskih dejavnosti v vsakdanjem življenju. Spretnosti: upoštevanje tega vidika umetnostnih del in uživanje v njih ter njihovih predstavitev. Lastno izražanje skozi različne medije z uporabo prirojenih sposobnosti. K spretnostim spada tudi sposobnost za povezovanje lastnih ustvarjalnih in izraznih pogledov z mnenji drugih ter prepoznavanje družbenih in gospodarskih priložnosti v kulturni dejavnosti. Kulturno izražanje je bistveno za razvoj ustvarjalnih spretnosti, ki jih je mogoče prenesti na več poklicnih področij. Odprt odnos. Pravo razumevanje lastne kulture in občutek identitete sta lahko osnova za odprt odnos in spoštovanje do različnega kulturnega izražanja. Pozitiven odnos zajema tudi ustvarjalnost, pripravljenost za negovanje estetskih možnosti z umetnostnim izražanjem in sodelovanje v kulturnem življenju (koordinator projekta, avtorica).

OPERATIVNI CILJI SKLOPA:

- berejo umetnostna besedila pisatelja Vanje Pegana in jih interpretirajo,
- obnovijo kratko fantastično zgodbo in izrazijo svoje mnenje,
- pišejo ustvarjalno besedilo,
- poznajo ekološko problematiko domačega kraja in iščejo izvirne rešitve zanjo,
- napišejo pismo predsedniku,
- opišejo svoj sanjski kraj,
- primerjajo značilnosti pravljic in kratkih fantastičnih zgodb,
- izbrano zgodbo upodobijo skozi strip,
- na način pripevanja se naučijo šavrinsko ljudsko pesem,
- spoznajo kulturno dediščino domačega kraja – Šavrinko in šavrinsko narodno nošo,
- oblikujejo slovar šavrinskega narečja,
- izdelajo publikacijo svojega domačega kraja,
- izdelajo lastno razglednico in jo pošljejo na domač naslov,
- odigrajo dialog v italijanskem jeziku,
- opravijo evalvacijo opravljenih dejavnosti.

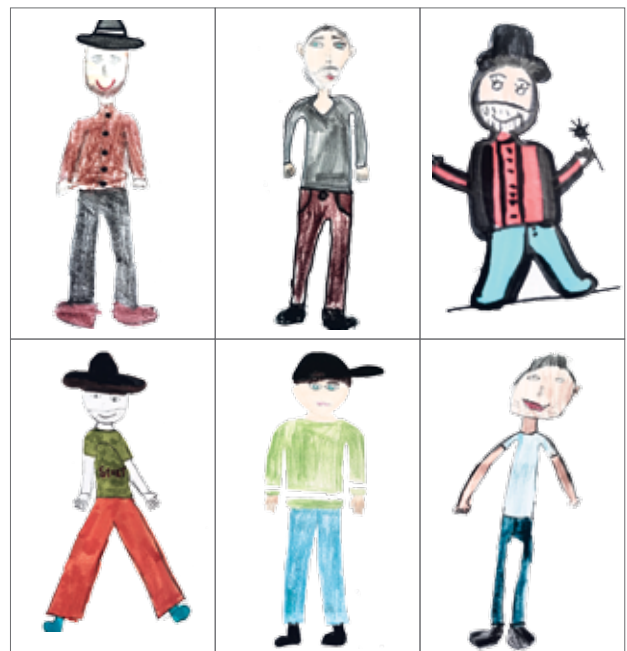
učenci povzročilo kar nekaj zmede. Večina jih je odgovorila, da je pisatelj tisti, ki piše zgodbe. Oglasila se je učenka, ki je rekla, da odgovor ni ustrezen, saj so potem tudi oni pisatelji, ker pišejo zgodbe. Učenci so se nato uskladili, da je pisatelj tisti, ki piše knjige. Ko sem jih vprašala, kakšen naj bi pisatelj bil, so bile ideje zelo različne.

Nekateri so menili, da je pisatelj starejša gospa ali gospod, ki je zelo pameten, resen in prijazen. Nosi klobuk in lepe obleke. Nekateri so menili, da je pisatelj lahko vsak, ni pomembno, kako je videti, mora pa biti pameten. Nekateri so menili, da mora pisatelj lepo pisati, da mora imeti veliko domišljije pa tudi veliko časa. Ker se ukvarja s knjigami, ne more toliko skrbeti zase, zato je neobrit in ima neurejeno pričesko. En učenec je rekel, da mora pisatelj dobro znati slovensko in da mora biti zabaven, zato se oblači smešno. Vsi so menili, da šola za pisatelje ne obstaja.

b) Razmišljanja učencev o nastanku knjige

Vprašala sem jih še, če vedo, kako nastane knjiga. Večina je rekla, da pisatelj napiše knjigo, jo natisne v več izvodih in nese v knjigarno. Dve učenki sta rekli, da mora knjiga prej v založbo in se zanjo naredi reklama. En učenec je rekel, da mora knjigo nekdo prej prebrati in popraviti napake. Trije učenci pa so omenili še ilustratorja. Vnela se je razprava ali pisatelj piše knjige s svojim rokopisom ali s pomočjo tipkovnice na računalniku. Učenci so se nato zedinili, da ne piše »na roko«.

Učencem sem pokazala projekcijo (PPT) Kako nastane knjiga, ki sem jo sama pripravila. Učenci so pozorno poslušali. Povedala sem jim, da sem povabila pisatelja Vanjo Pegana, ki bo predstavil svojo knjigo in povedal, kako je nastala. Učenci so bili navdušeni in so se zelo zabavali, ko sem jim rekla, naj pisatelja Vanjo Pegana narišejo, kot si ga predstavljajo.

Slika 1: Domišljijski portret Vanje Pegana.

Obravnava književnih del Vanje Pegana

Učencem sem želela Vanjo Pegana predstaviti kot pisatelja, zato smo obravnavali še dve njegovi deli.

a) Obravnava knjige *Citronček in Giovanin*

Cilji: Učenci/učenke razvijajo zmožnost sprejemanja umetnostnih besedil ter zmožnost tvorjenja besedil o umetnostnih besedilih in ob njih (»strokovno« in (po)ustvarjalno pisanje, govorenje/govorni nastop); svoje ugotovitve o umetnostnih besedilih predstavijo ter vrednotijo in utemeljijo svoje mnenje; pridobivajo literarnovedno znanje (Učni načrt, Slovenščina, 2018).

- **Branje in pripovedovanje kratke fantastične zgodbe**

Slikanico sem najprej otrokom prebrala, nato sem zgodbo pripovedovala ob ilustracijah.

Pred branjem sem razložila, zakaj je junaku ime Giovanin (naše ozemlje je bilo med prvo in drugo svetovno vojno pod italijansko oblastjo).

Šele, ko sem pokazala ilustracije, so otroci razumeli, da je citronček vrsta metulja. Učenci so povedali, da so mislili, da je Citronček prijatelj, dedek ali nekakšno pravljичno bitje, ki se pogovarja z glavno književno osebo Giovaninom. Z učenci smo si ogledali kratek posnetek o dnevnik metuljih (Razmisli, oceni: dnevni metulji, maj 2019).

- **Interpretacija kratke fantastične zgodbe**

Učence sem najprej vprašala, kakšen bi bil motiv zgodbe. Učenci so kot motiv določili skrb za okolje in onesnaževanje. Doumeli so, da je čas dogajanja postavljen v preteklost, medtem ko je kraj dogajanja določen. Bili so prijetno presenečeni, da se zgodba dogaja v našem okolju, saj sta omenjeni mesti Piran in Trst. Otroci so nato označili književni osebi. Citronček je bil, po njihovem mnenju, v vlogi bitja, ki daje dobre nasvete, medtem ko je bil Giovanin oseba, ki širi njegove nasvete med ljudi. Povzela sem, da se v zgodbi prepletata resnični in fantastični svet in povabila učence, da utemeljijo mojo poved. Učenci so razložili, da je resnično mesto Piran, da so ljudje nekoč lovili ribe in živeli bolj skromno, brez strojev. Povedali so, da je resničen pojav strojev, ki so olajšali delo ljudi in da so verjetno tudi takrat kot danes obstajali ljudje, ki so se borili za zdravo okolje. Fantastičen je del, ko se Giovanin pogovarja z metuljem, saj metulji ne govorijo.

- **Poustvarjanje besedila**

Cilj: poznajo ekološko problematiko domače pokrajine in zanjo iščejo ustvarjalne rešitve

Sledilo je samostojno delo učencev. Učenci so opravili dve dejavnosti. Skozi prvo so razmišljali o ekoloških problemih, ki so v zgodbi navedeni. Ljudem so morali podati nasvete, kako naj ravnajo, da ohranijo naš planet zdrav. Kratko fantastično zgodbo so obnovili in o njej podali svoje mnenje.

b) Obravnava knjige Mesto 2000

Cilji: Učenci/učenke razvijajo zmožnost sprejemanja umetnostnih besedil ter zmožnost tvorjenja besedil o umetnostnih besedilih in ob njih (»strokovno« in (po)ustvarjalno pisanje, govorjenje/govorni nastop);

svoje ugotovitve o umetnostnih besedilih predstavijo ter vrednotijo in utemeljijo svoje mnenje; pridobivajo tudi literarnovedno znanje (Učni načrt, Slovenščina, 2018).

- **Branje in interpretacija slikanice**

Tema *Mesta 2000* je vojna. Utopija na izviren način opisuje vojno in njene posledice, hkrati pa se zaključi srečno. Pisatelj v ospredje postavi otroke, ki si izborijo mir.

Učenci so se strinjali, da je vojna grozna in da je treba vojne preprečiti. En učenec pa je rekel, da si težko predstavlja vojno, ker je ni doživel.

Na podlagi njegove izjave sem učencem pokazala odlomek iz filma *Dnevnik Ane Frank* (Anne Frank, *The Whole Story*, 18. feb. 2020).

Učence je odlomek presunil in vsi so rekli, da ne morejo razumeti, zakaj se takšne grozote še danes dogajajo.

Spet smo razmišljali o resničnem in fantastičnem delu zgodbe. Učenci so povedali, da so resnične vojne in resnične so posledice vojn. Fantastično se jim je zdelo, da so otroci s celega sveta pritekli in premagali vojake. Menili so, da otroci ne bi znali in ne bi mogli sami zgraditi mesta. Povzeli pa so sporočilnost zgodbe: »Če bi se vsi uprli vojn, vojn ne bi bilo več.«

- **Poustvarjanje**

Učence sem vprašala, kaj bi lahko oni naredili, da vojn ne bi bilo več. Predlagali so, da bi napisali pismo predsedniku ali vladi. Glede na to, da se o zgradbi in obliki pisma še niso pogovarjali, sem vprašala, ali je kdo že napisal kakšno pismo ali ga videl. S skupnimi močmi smo napisali osnutek pisma. Učenci so nato v dvojicah napisali kratko pismo vladi ali predsedniku, v katerem zahtevajo prekinitev vojn.

Opisati so morali tudi svoje sanjsko mesto, ki bi ga zgradili na vojnem področju, torej nekakšno mesto miru.

c) Obravnava umetnostnega besedila Tonin – dan s pisateljem

Cilji: Učenci/učenke razvijajo zmožnost sprejemanja umetnostnih besedil ter zmožnost tvorjenja besedil o umetnostnih besedilih in ob njih (»strokovno« in (po)ustvarjalno pisanje, govorjenje/govorni nastop); svoje ugotovitve o umetnostnih besedilih predstavijo ter vrednotijo in utemeljijo svoje mnenje; pridobivajo tudi literarnovedno znanje (Učni načrt, Slovenščina, 2018).

Učenci so z nestrpnostjo čakali dan, ko je v naš razred stopli težko pričakovani pisatelj Vanja Pegan. Z njim je prišel tudi koordinator projekta SKUM, Vladimir Pirc.

Pisatelj se je najprej predstavil in opisal svoj opus. V nadaljevanju je avtor pojasnil, kako je nastala knjiga *Tonin*. Učenci so pozorno sledili razlagi, kako je avtor sodeloval z ilustratorko Fulvio Zudič. Posebej zanimivi so bili osnutki ilustracij, ki jih je pisatelj pokazal. Avtor je učencem kratko fantastično zgodbo prebral, medtem sem učencem kazala ilustracije.

Učenci so še glasno prebrali zgodbo, nato sva s pisateljem tandemsko vodila interpretacijo besedila. Otroci so ves čas sodelovali, kar je bil dober

Slika 2: Vanja Pegan bere.

Učence vprašam, kakšen je motiv prebranega besedila (prijateljstvo); kaj nam knjiga sporoča (prijateljstvo nima meja).

Kdo so književne osebe in kako bi jih označili (mama – delavna, skrbna, dobrosrčna; Tonin – pogumen, prijazen, radoveden; France – delaven, drugačen – jeclja, dober prijatelj)?

Književni čas in kraj: preteklost, Šavrinško gričevje (Padna)

Neznane besede: strigon, tolovaj, pipec, skržati

Kdo je Tonin? Kakšno je njegovo opravilo?

Kdo je France? Kakšno je njegovo opravilo?

Kaj Tonin in France skupaj počneta?

Zakaj imajo ljudje Franceta za čudnega?

Kako France pokaže svojo naklonjenost do Tonina?

Kako Tonin pokaže svojo naklonjenost do Franceta?

Slika 3: Izsek iz učne priprave.

pokazatelj, da so zgodbo res dobro poslušali. Znali so odgovoriti prav na vsa vprašanja.

Učenci so samostojno zapisali motiv zgodbe, oznako književnih oseb in razložili neznane besede. Namerno nisem zahtevala dogajalnega časa in kraja, ker sem želela, da ga zapišejo, medtem ko primerjajo značilnosti ljudske pravljice in kratke fantastične zgodbe.

Učenci so bili pri ugotavljanju značilnosti zelo suvereni in so pokazali veliko znanja.

- **Poustvarjanje besedila**

Cilji: učenci in učenke pišejo besedila tistih vrst, ki so predpisana s tem učnim načrtom; tvorijo besedilno vrstno ustrezno, smiselno in razumljivo besedilo, skladno z jezikovno in slogovno normo knjižne zvrsti.

Sledilo je delo v dvojicah. Učenci so dobili nalogo, da zgodbo prenesejo v današnji čas. Otroci so svoje zapise zgodb prebrali pisatelju. Pisatelj je vsem zgodbam prisluhnil, pohvalil izdelek in podal svojo evalvacijo. Učenci so imeli možnost, da svoje zapise zgodb moderirajo glede na avtorjevo evalvacijo.

Učenci so ob slovesu pisatelju obljubili, da mu bodo poslali vse svoje izdelke.

d) Dejavnosti po obravnavi književnih del

- **Zgodba *Tonin* v obliki stripa**

Cilji: Učenci in učenke v likovnih izdelkih sledijo likovni nalogi s vključitvijo primernih načinov linearnega izražanja; risanjem stripa in poznavanjem odnosa med sliko in besedilom (Učni načrt, Likovna umetnost, 2011).

Učencem sem pri pouku likovne umetnosti predstavila likovni problem o zasnovi stripa.

V kratki projekciji so spoznali značilnosti stripa in se pogovorili o povezavi med pisano besedo in ilustracijo. Skupaj smo napisali tudi kriterije uspešnosti. Učenci so se pri ustvarjanju stripa zelo zabavali, čeprav so morali dobro razmisliti, kako fantastično zgodbo strniti v nekaj ključnih dogodkov. Nastalo je kar veliko dobrih stripov.

- **Publikacija domačega kraja**

Cilji: Učenci in učenke znajo opisati nekaj naravnih, družbenih in kulturnih značilnosti domače pokrajine; poznajo nekaj primerov naravne in kulturne dediščine v domači pokrajini; znajo samostojno načrtovati dejavnosti za dosego cilja (Učni načrt, Družba, 2011).

Pri družbi smo obravnavali domači kraj in domačo pokrajino. Ker je v slikanici *Tonin* omenjeno Šavrinsko gričevje, smo še enkrat ponovili vsebino o domačem kraju in pokrajini. Učenci so se združili v skupine glede na kraj, v katerem živijo, in skupaj izdelali publikacije domačega kraja. Učenci so se pri izdelavi publikacije res potrudili. V pisnih virih so iskali bistvene podatke, jih zapisali, samostojno izbrali slikovno gradivo in poskrbeli za estetski izgled izdelka. Izdelke smo razstavili v učilnici.

- **Slovar šavrinskega narečja**

Cilj: Učenci in učenke opazujejo, primerjajo, prepoznavajo in poimenujejo oz. opisujejo izgovorne podobnosti in razlike med slovenskim, narečnim in tujim jezikom, ki se ga učijo (Učni načrt, Slovensščina, 2018).

V slikanici *Tonin* najdemo narečno besedo štrigon – čarovnik. Večina učencev narečja ne pozna, zato so tisti, ki ga dobro poznajo, predlagali, da bi naredili narečni slovar. Izbrali smo narečne besede, ki so uporabljene v

Slika 4: Nekaj strani iz slovarja.

slikanici *Tonin*. Veliko narečnih besed izhaja iz italijanščine, zato sem predlagala, da bi naredili trijezični slovar: narečje, slovenščina in italijanščina. Vsak učenec si je izbral eno narečno besedo, jo prevedel v slovenščino in italijanščino ter jo ilustriral. Učenci so si med seboj pomagali in sodelovali, če pa so bili v dilemi, smo se skupaj dogovorili o pomenu. Nekateri besede so bile res težke za upodobitev, ampak so se učenci dobro znašli. Slovar smo zvezali v knjigo.

- **Igra vlog v italijanščini**

Cilji: Učenci in učenke razumljivo izgovarjajo posamezne besede in povedi; sodelujejo v preprosti igri vlog; zaznajo kulturno raznovrstnost svojega življenjskega okolja (Učni načrt, Italijanski jezik, 2011).

Otroške knjige Vanje Pegana so izvirno pisane v slovenskem in italijanskem jeziku, saj je naše območje dvojezično (opomba: izjema so KS Šmarje, Marezige, Dekani in Gračišče). V ta namen sem pripravila igro vlog v italijanščini in učence povabila k uprizoritvi te igre vlog. Učenci so svoje vloge prebrali in interpretirali. Nekateri so se v svoje vloge res dobro vživeli. V veliko zadovoljstvo mi je bilo, da so vsi učenci, kljub različnim nivojem znanja italijanskega jezika, želeli brati vloge in nastopiti pred sošolci.

- **Petje šavrinske ljudske pesmi**

Cilji: Učenci in učenke pojejo enoglasne in dvoglasne ljudske ter umetne pesmi; razlikujejo med ljudsko in umetno glasbo; pri delu izkažejo osebno angažiranost (Učni načrt, Glasbena umetnost, 2011).

Šavrinsko gričevje je bilo znano po Šavrinkah ali jajčaricah. Kmečka dekleta in žene so se ob koncu tedna peš odpravila v Trst, kjer so prodajala jajca in razne pridelke. Pri pouku glasbene umetnosti smo spoznali posebnost njihovih oblačil (noša), nato pa smo si ogledali in prisluhnili ljudski šavrinski pesmi »Sen jo vidu« (Fermo, 2013).

Besedilo smo najprej prebrali in prevedli narečne besede. Pesem so se učenci učili z metodo pipevanja.

- **Izdelava razglednic s šavrinskimi motivi**

Cilji: Učenci in učenke znajo opisati nekaj naravnih, družbenih in kulturnih značilnosti domače pokrajine; tvorijo besedilno vrstno ustrezno, smiselno in razumljivo besedilo; uporabijo v likovni nalogi primerne načine linearnega izražanja (Učni načrt, Družba,

Slika 5: Izsek iz učnega lista za učence.

2011; Učni načrt, Slovenščina, 2018; Učni načrt, Likovna umetnost, 2011).

Na pobudo učencev smo eno uro slovenščine posvetili oblikovanju razglednice s šavrinskimi motivi, ki so jih učenci napisali in poslali domov. Najprej smo se pogovorili o motivu; kaj narisati, da se bo videlo, da je na razglednici motiv iz naših krajev. Učenci so omenjali oljke, vinsko trto, kulturne znamenitosti, gričevje pa tudi šavrinsko nošo. Razglednice so učenci poslali svojim starim staršem.

S to dejavnostjo smo sklop vsebin v povezavi s knjigo *Tonin* zaključili.

Sklep

Vsi cilji sklopa so bili uresničeni. Med dejavnostmi smo uresničili še nekatere nove cilje z dejavnostmi, ki so jih predlagali učenci npr. izdelali smo slovar in razglednice, kar pomeni, da so jih dejavnosti navdušile. Za učence je pomembno, da so soustvarjalci učnega procesa – predlagajo vsebine ali dejavnosti, učitelj pa jim pomaga pri izvedbi. Menim, da so v vse izdelke vložili veliko truda in so bili na njih ponosni.

Tudi sama sem prišla do novih spoznanj, idej in bila deležna spodbude in podpore s strani koordinatorja. S pisateljem sva bila dober tandem – takšnega soustvarjalca si lahko samo želiš. Vsekakor je bila to izkušnja, ki mi ponuja odskočno desko za nove dejavnosti.

Menim, da izkustveno učenje preko umetnostih del odpira aktualne teme, spodbuja različne poglede na stvari in možnosti za ustvarjalno ter zanimivo delo v razredu. Učenci se veliko naučijo in lahko izrazijo svojo

ustvarjalnost. Otroci krepijo svojo samopodobo in se učijo kritičnega mišljenja.

Projekt ne bi smel biti »samo projekt«, ampak stalnica v praksi učiteljev, profesorjev in vzgojiteljev. Prizadevati bi si morali, da bi sodelovanje z umetnikom postala ustaljena praksa. Res pa je, da za tovrstno sodelovanje vzgojno-izobraževalne ustanove nimajo posebej namenjenih finančnih sredstev, kar zna biti težava. Povsem razumljivo je, da umetniki ne bodo sodelovali brez plačila, od katerega je odvisen njihovo preživetje.

Kljub temu sem si zastavila cilj, da bom vsako leto povabila v razred vsaj enega umetnika in ponudila otrokom še drugačno perspektivo dojemanja umetnosti.

Viri in literatura

- Bodlaj, N. (2021). Kako nastane knjiga. (Power Point). Delovno gradivo.
- Anne Frank, *The Whole Story*, 2001. (18. februar 2020). *Dnevnik Ane Frank* [Video]. Pridobljeno s <https://www.youtube.com/watch?v=tawcy2oJhZl>.
- Fermo, D. (22. januar 2013). *Galegaria: Sen jo vido gore dole*. [Video]. Pridobljeno s <https://www.youtube.com/watch?v=ZHunBg-PB7M>.
- Fran (2014). *Inštitut za slovenski jezik Frana Ramovša*. Pridobljeno s <http://www.fran.si>.
- Kroflič, R., et. al. (2010). *Kulturno zlahtenje najmlajših: razvoj identitete otrok v prostoru in času preko raznovrstnih umetniških dejavnosti*. Ljubljana: Vrtec Vodmat. Pridobljeno s https://www.vrtecvodmat.si/fupld/398/kulturnozlahtenjenajmlajsh_zaiten.pdf.
- Pegan, V. (1999). *Citronček in Giovanin*. Koper: Založba Libris.
- Pegan, V. (2000). *Mesto 2000*. Koper: Založba Libris.
- Pegan, V. (2009). *Tonin*. Piran: Mestna knjižnica Piran.
- Pirc, V. (b.d.). *Kulturna zavest in izražanje*. Pridobljeno s <https://www.skum.si/strokovne-podlage/kulturna-zavest-in-izrazanje/>.
- RTV Slovenija (11. maj 2019). *Razmisli, omeni: Dnevni metulji*. [Video]. Pridobljeno s <https://www.youtube.com/watch?v=BQu0-4n7ovU>.
- SKUM (b.d.). *O projektu*. Pridobljeno s <https://www.skum.si/o-projektu/osebna-izkaznica/>.
- Učni načrt (2011). *Osnovna šola z slovenskim učnim jezikom na narodnostno mešanem območju slovenske Istre. Italijanščina kot drugi jezik*. [Elektronski vir]. Predmetna komisija, Neva Šečerov idr. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport, Zavod RS za šolstvo. Pridobljeno s <https://www.gov.si/assets/ministrstva/MIZS/Dokumenti/Osnovna-sola/Ucni-nacrti/obvezni/Narodno-mesano-obmocje-Slovenske-Istre/S-slovenskim-ucnim-jezikom/Italijanscina-kot-drugi-jezik.pdf>.
- Učni načrt (2011). *Program osnovna šola. Družba*. [Elektronski vir]. Predmetna komisija Meta Budnar idr. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport, Zavod RS za šolstvo. Pridobljeno s https://www.gov.si/assets/ministrstva/MIZS/Dokumenti/Osnovna-sola/Ucni-nacrti/obvezni/UN_druzba_OS.pdf.
- Učni načrt (2011). *Program osnovna šola. Glasbena vzgoja*. [Elektronski vir]. Predmetna komisija Ada Holcar idr. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport, Zavod RS za šolstvo. Pridobljeno s https://www.gov.si/assets/ministrstva/MIZS/Dokumenti/Osnovna-sola/Ucni-nacrti/obvezni/UN_glasbena_vzgoja.pdf.
- Učni načrt (2011). *Program osnovna šola. Likovna vzgoja*. [Elektronski vir]. Predmetna komisija Natalija F. Kocjančič idr. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport, Zavod RS za šolstvo. Pridobljeno s https://www.gov.si/assets/ministrstva/MIZS/Dokumenti/Osnovna-sola/Ucni-nacrti/obvezni/UN_likovna_vzgoja.pdf.
- Učni načrt (2018). *Program osnovna šola. Slovenščina*. [Elektronski vir]. Predmetna komisija Mojca Poznanovič Jezeršek idr. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport, Zavod RS za šolstvo. Pridobljeno s https://www.gov.si/assets/ministrstva/MIZS/Dokumenti/Osnovna-sola/Ucni-nacrti/obvezni/UN_slovenscina.pdf.

Božanje ob počitku.

Nataša Babič,
OŠ Angela Besednjaka
Maribor

Spodbujanje čustvenega, socialnega in gibalnega razvoja z glasbo in gibanjem

IZVLEČEK: Na OŠ Angela Besednjaka Maribor od šolskega leta 2015/16 izvajamo projekt *Z glasbo in gibanjem do boljših odnosov*. Uporabljamo metodo biodanze za otroke, s katero učenci spodbujajo čustveni, socialni in gibalni razvoj ter neverbalno komunikacijo.

Metoda temelji na skrbno izbranih in empirično preverjenih vajah in glasbi ter obsežnem teoretičnem ozadju. Delamo po vzgledu nemške Šole za sočutje – TANZPRO.

Osnovana je na povezovanju in sodelovanju, zato omogoča vključevanje in sprejemanje manj priljubljenih ali socialno šibkejših otrok ter otrok s čustvenimi, vedenjskimi ter učnimi težavami v oddelčno skupnost.

Ure izvajamo razredničarke in specialna pedagoginja.

Sestavljene so iz verbalnega in neverbalnega dela. V času

epidemiološke situacije smo izvajanje prilagodili.

Pri učencih se opazi povečano povezovanje, občutljivost drug do drugega, skrb za drugega, izkazovanje nežnosti, vživljanje v situacije, sodelovalnost in izraznost.

Ključne besede: biodanza za otroke, glasba, gibanje, sočutje, vključevanje

Promoting Emotional, Social and Physical Development Through Music and Movement

Abstract: The project *Strengthening Bonds Through Music and Movement* has been running at the OŠ Angela Besednjaka Maribor Primary School ever since the school year 2015-16. In order to encourage emotional, social, and motor development as well as non-verbal communication among children, the Biodanza method for children has been used. It is based on carefully selected and empirically validated exercises and music with a broad theoretical framework, following the example of the German School of Empathy concept, Tanzpro. By encouraging integration and cooperation in the classroom community, it enables the inclusion and acceptance of children who are less popular, socially disadvantaged and/or they have emotional, behavioural and learning difficulties. Sessions, consisting of a verbal and a non-verbal part, are conducted by class teachers and a special education teacher. During the pandemic, sessions were modified accordingly. Pupils benefit from Biodanza in several ways: they establish stronger relationships, show deeper sensitivity and kindness towards each other, they are able to empathize, cooperate and express themselves better.

Keywords: Biodanza for children, music, movement, empathy, integration

Uvod

Na OŠ Angela Besednjaka Maribor že sedmo leto izvajamo projekt *Z glasbo in gibanjem do boljših odnosov* s pomočjo glasbeno gibalnega sistema biodanze za otroke v obliki medpredmetnega povezovanja glasbene umetnosti, športa in spoznavanja okolja ali družbe. Ure imenujemo Glasba in gibanje.

Projekt ima veliko preventivno vrednost, saj preprečuje nasilje, spodbuja sočutje in razvija samozavest.

Metoda biodanza za otroke omogoča povezovanje in

daje možnost vključevanja otrok v procese izboljšanja čustvenega, socialnega in gibalnega razvoja. Z njo pri učencih spodbujamo integracijo skupine, spostavitev stika z lastno identiteto, okrepitev samospoštovanja, samostojnosti in stika s seboj, razvoj sposobnosti komunikacije in poslušanja, psihomotorični razvoj, zaznavanje lastnega telesa tako statično kot v gibanju, razvoj izraznosti in razvoj etične zavesti. Metoda je v podporo vsem učencem, a še posebej učencem s slabše razvitimi socialnimi spretnostmi, z nižjo samozavestjo, s slabšo zmožnostjo lastne izraznosti, s tesnobo pred bližnjimi stiki, prestrašenim učencem ter učencem, katerih vedenje je nekonstruktivno. Seveda ima metoda pozitivne učinke za vse učence in vsak učenec napreduje na področju čustvenega, socialnega in gibalnega razvoja ter izboljša svoje endogeno počutje. Še posebej je treba poudariti, da je biodanza za otroke povezovalna metoda, kjer ni možnosti izključevanja, temveč prihaja do vključevanja vseh, tako otrok s posebnimi potrebami ne glede na njihove težave, otrok z učnimi, čustvenimi in vedenjskimi težavami ter vseh ostalih v razredu. Gre za vzpostavljanje pozitivnih eko faktorjev, kar pomeni spodbudno in varno učno okolje, v katerem učitelji na izredno konstruktiven in čuten, senzibilen način pripravimo vse učence za sodelovanje, tudi tiste z nekonstruktivnim vedenjem ter prestrašene in nesamozavestne učence. Seveda pa takšna oblika dela od nas zahteva vzpostavitev varnih, a trdnih okvirjev, v katerih se dejavnost izvaja, ter z izredno mero potrpežljivosti, srčnosti, osebne zrelosti, zaupanja in strokovnega znanja. Učinki metode se najhitreje pokažejo pri učencih, ki nimajo težav, katerih čustveni in psihični svetovi niso ranjeni, pri učencih, ki izkazujejo težave, pa se učinki kažejo počasi in v majhnih premikih. Odvisno je od njihovega psihofizičnega stanja.

Kot je omenjeno, je pri izvajanju metode potrebna izredna srčnost in potrpežljivost, varni okvirji in znanje in fleksibilnost izvajalcev, da ima metoda lahko učinke povezovalnosti, vključevanja, izboljšanje počutja in sočutja.

V začetnem pionirskem obdobju smo dobili podporo vodstva šole, ravnateljice, ki je po letu našega izvajanja šla v pokoj, in nato podporo njene naslednice ter dveh izredno srčnih in podpirajočih učiteljic, ena od njih sedaj poučuje v 1. a razredu, druga pa v 4. b razredu. V naslednjih letih so se pridružile prav tako srčne in podpirajoče učiteljice, ki trenutno poučujejo v 2. b in c razredu ter 4. a razredu. V letošnjem šolskem letu pa še učiteljici iz 1. b in 2. a razreda ter učitelj iz 1. b razreda. Z vsako razredničarko sodeluje specialna pedagoginja, ki se je izobrazila za vaditeljico biodanze za odrasle in otroke.

Slika 1: Vlakci.

Teoretična osnova metode biodanze za otroke

Po definiciji je biodanza glasbeno gibalni sistem integracije posameznika s seboj, z drugimi in z okoljem. Je sistem revitalizacije in prenove čustev. Ni terapija, ima pa terapevtske učinke. Temelji na skrbno izbranih in empirično preverjenih vajah in glasbi ter obsežnem teoretičnem ozadju psihologije, biologije, sociologije in nevrologije. Vaje ob izbrani glasbi delujejo povezujoče, učenci razvijajo koordinacijo telesa, čustveno motorično integracijo, ustvarjalnost, čustvenost in sočutje. Vaje delamo individualno, v dvoje in v skupini. Veliko vaj spominja na ples. Z omenjeno metodo razvijamo predvsem neverbalno komunikacijo, gibalni razvoj, čustveni razvoj in socialno integracijo. Neverbalna komunikacija omogoča, da učenci med seboj komunicirajo s pogledi, kretnjami, telesnim izražanjem in dotikom. Na področju gibalnega razvoja razvijamo ritem, sinergijo, moč, fleksibilnost, elastičnost, ravnotežje, ravnovesje, gibčnost in koordinacijo. Na področju čustvenega razvoja razvijamo čustveno inteligenco s poudarkom na sočutju, skrbi za drugega, nežnost, pripravljenost pomagati drugemu, izražanje, spoštovanje drugih, samospoštovanje in samozavest.

Na področju socialne integracije razvijamo vključevanje, sprejemanje in spoštovanje manj priljubljenih otrok v oddelčno skupnost in povezovanje med seboj.

Sistem biodanze za otroke je zasnoval prof. dr. Rolando Toro Araneda, učitelj, psiholog in antropolog iz Čila (1924–2010). Bil je predavatelj na čilski državni univerzi ter docent na Centru za medicinsko antropologijo Medicinske fakultete čilske univerze. Preden je postal psiholog, je v zgodnjih petdesetih letih prejšnjega stoletja poučeval na kmetijski šoli najbolj revne dečke v Čilu. Poučeval jih je preko izkustvenega učenja in asociativnega slikanja. Kar nekaj njegovih učencev je kasneje študiralo likovno umetnost (Toro, 2012). Na

podlagi svojih kliničnih izkušenj v psihiatrični praksi je leta 1965 uredil prve analize učinkov glasbe in plesa na bolnike v psihiatrični bolnišnici v Santiagu de Chile (Stueck, 2013).

Ob razvijanju glasbeno gibalnega sistema s terapevtskimi učinki za odrasle je razvil tudi biodanzo za otroke, katere cilji med drugim so: vzpostavljanje stika z lastno identiteto, krepitev samozavesti in neodvisnosti, spodbujanje pravilnega psihomotoričnega razvoja, spodbujanje dojemanja lastnega telesa, doživljajsko učenje, spodbujanje sposobnosti čustvenega sporazumevanja in poslušanja, spodbujanje povezanosti skupine in spodbujanje razvoja etične zavesti (Toffanello, Panni in Gambri, 2015). Najpomembnejša komponenta, ki jo razvija biodanza za otroke, je čustvenost (Toro, 2015). Rolando Toro (2015) pravi, da je ravno čustvenost ena od psiholoških funkcij, ki je v današnjem racionalnem, socialnem, izobraževalnem in političnem svetu najbolj motena in zatrta. Čustvenost se nanaša na tisto, kar imamo radi, kar se subjektivno kaže kot nežnost, sočutje, prijateljstvo, solidarnost, empatija, altruizem, univerzalna ljubezen, ljubezen do življenja. To je stalna pripravljenost za skrb in empatijo tako do ljudi kot do vsega živega (Toro, 2015).

K uvedbi glasbeno gibalnih delavnic na naši šoli so zraven teoretičnih in pedagoških temeljev ter praktičnih izkušenj z biodanzo za otroke, ki jo izvajajo po šolah in vrtcih v Italiji, botrovali znanstveni dokazi prof. dr. Marcusa Stuecka z Univerze v Leipzigu. V povezavi z ministrstvom za zdravje v Nemčiji sta prof. dr. Marcus Stueck in dr. Alejandra Villegas razvila znanstveno ovrednoten program Biodanza za otroke v šolah in vrtcih pod imenom TANZPRO, ki predstavlja neverbalni del Šole za sočutje (Stueck, 2016). V delavnicah za usposabljanje se učitelji naučijo, kako voditi učence skozi ples in kako aktivirati njihovo ustvarjalnost skozi različna srečanja (Stueck, 2013).

Šola za sočutje predstavlja preventivni program za preprečevanja nasilja (Stueck, 2013).

Slika 2: Srečanja, s pogledom in objemom srečamo tisto najboljše v drugem.

Pri raziskavi učinkov so ugotovili znižanje ravni kortizola, ki se izloča kot odziv na stres. S tem so ugotovili, da TANZPRO - Biodanza pri otrocih znižuje stresni hormon, nizka raven tega hormona pa je osnova za empatično vedenje. Prav tako so ugotovili, da se je pri dečkih znižala raven testosterona. Znižanje testosterona pa je biokemična osnova za nenasilno empatično vedenje. Ugotovili so tudi uravnavanje krvnega pritiska. Tudi otrokom, ki so preobčutljivi (hipersenzibilni), koristi ta program, saj se njihova preobčutljivost zmanjša (Stueck, 2013).

Leta 2007 so pri učiteljih, ki so bili vključeni v neverbalni del Šole za sočutje, biodanzo, ugotovili statistično pomembne spremembe v izboljšanju odnosa učiteljev do otrok. Izboljšalo se je sočutje, odkritosrčnost, očesni stik in komunikacija (Stueck, 2013).

Pričetek projekta *Z glasbo in gibanjem do boljših odnosov*

Z izvajanjem smo pričeli v šolskem letu 2015/16 s takratnimi prvošolčki v vseh oddelkih. Z njimi smo izvajali dejavnost tri leta vse do konca tretjega razreda. V šolskem letu 2018/19 smo projekt izvajali z novo generacijo prvošolcev in enim oddelkom učencev 4. razreda, ki je program nadaljeval. V tem šolskem letu dejavnosti izvajamo v oddelkih prvih in drugih razredov.

Srečanja se izvajajo enkrat tedensko v prvih razredih, v ostalih pa večinoma enkrat mesečno. V šolskem letu 2018/19 smo eno izmed srečanj izvedli skupaj s starši vseh prvošolcev. V času epidemiološke situacije, v šolskem letu 2019/20, smo z izvajanjem ur Glasba in gibanje prenehali. Ob vrnitvi učencev v šolo, proti koncu šolskega leta, pa smo izvedli nekaj prilagojenih srečanj, ki so bila sestavljena iz individualnih vaj.

Ker pa ima biodanza tako močne učinke na celosten razvoj otrok, smo s projektom v naslednjih šolskih letih nadaljevali. Iz nabora vseh vaj smo izbrali individualne

Slika 3: Povezovanje z zibanjem v krogu stoje.

vaje in priredili izvajanje vaj v dvojce in v skupini tako, da smo zadovoljili vsem predpisom in ukrepom. Na tak način je metoda okrnjena, vendar se kljub temu učenci povezujejo s pomočjo glasbe in gibanja s seboj in z drugimi, sicer ne več preko stika, temveč samo s pogledom na primerni razdalji in občutenjem prisotnosti ostalih v razredu ali na prostem.

Potek srečanj

Vsako srečanje je sestavljeno iz petih do šestih gibalnih vaj ob izbrani glasbi. Za vsako srečanje pripravimo temo, vsebino, na katero se bomo gibali ali plesali. Na vseh srečanjih je v izvajanje in povezovanje učencev na neverbalni in čustveni ravni zraven vaditeljice biodanze, v našem primeru specialne pedagoginje, dejavno vključena razredničarka. Dejavno sodelovanje razredničark je zelo pomembno, saj se z učenci pri vajah povezujejo na čustvenem in socialnem nivoju, ob tem predstavljajo učencem steber varnosti, da se pri vajah lažje sprostijo in izrazijo. Razredničarke imajo priložnost opazovati in spoznati svoje učence v čustveno-motorični interakciji ter primerjati, kako delujejo v medosebnih odnosih skozi gibanje in kako v razredu pri učnem delu. Hkrati spremljajo njihov razvoj in napredek ter ugotavljajo, v kakšni meri vaje, ki jih izvajamo, vplivajo na čustven, socialni, gibalni in kognitivni razvoj učencev.

Srečanje je zgrajeno iz dveh delov. Učenci sedejo v krog, kjer predstavimo temo srečanja, povemo, kam bomo šli ali kaj bomo predstavljali v naši domišljiji in to pokazali s telesom preko gibanja.

1. Pogovor v krogu, ustna predstavitev teme, na katero se bomo gibali, plesali in kazali.
2. Praktičen del srečanja, v katerem sledijo vaje, doživljanja v naslednjem vrstnem redu:
 - vaje za razvijanje identitete, vitalnosti, povezovanje skupine,
 - vaje za razvijanje motorične koordinacije, čustveno-motorične integracije, čustvenosti, ustvarjalnosti,
 - sprostitvev telesa, počitek,
 - ponovna aktivacija, povezovanje.

Vsako vajo pokažemo, demonstriramo na sredini kroga. Demonstracija je potrebna za aktivacijo zrcalnih nevronov in predpripravo na doživljanje. Zaradi demonstracije se učenci lažje povežejo s svojim dojetjem telesa in se prepustijo vzgibu, ki ga ustvari glasba. Nato samostojno naredijo vajo.

Za vsako od zgoraj naštetih področjih so predvidene vaje. Vaje in glasba, ki ustreza posamezni vaji, so plod

Slika 4: Počitek ob drugem z naslonjenimi hrbti.

dolgoletnih preverjanj. Vaje temeljijo na naravnih človeških gibanjih, kot so hoja, hoja v dvoje, vaje fluidnosti, vaje za sproščanje telesa, ritmična in melodična sinhronizacija v paru (ritmični in melodični ples v dvoje), vlakci, ples eutonije, ples v krogu, počitek v skupinskem gnezdu, objemi, božanje lastnih rok, občutljivo božanje rok v skupini petih ali v dvoje, božanje las, obraza, hrbta v dvoje, nudenje zavetja v dvoje, osvoboditev gibanja, izrazni plesi (ritmični in melodični), plesi lahkotnega premikanja, plesi živali, ples za drugega, tematska koreografija ... (Toffanello, Panni in Gambri, 2015a).

Pri vsakem plesu v dvoje je veliko menjav, tako da imajo učenci možnost, da naredijo vajo z večjim številom sošolcev. Menjave so hitre, zaradi tega nimajo možnosti izbire po všečnosti, ampak si izberejo prvega sošolca, sošolko, ki ga ali jo vidijo. Pri vsaki menjavi se moramo posloviti z objemom ali s stiskom roke, preden poiščemo drugega sošolca, sošolko.

Glasba zajema opus od izredno ritmične do izredno melodične. Zajema jazz, rock in pop glasbo, klasično glasbo, tropske ritme in etno glasbo. Glasba je izbrana za otroško populacijo.

V razredih smo v času pred epidemijo na splošno opažali povečano ustvarjalnost v gibanju, povezovanje in občutljivost drug do drugega. V ospredju je napredek učencev pri njihovem gibanju, obnašanju in izražanju. Sami začetki srečanj so v začetku šolskega leta v marsikaterem pogledu drugačni kot proti koncu šolskega leta. Na začetku učenci zelo težko poslušajo navodila. Sploh v krogu se radi vlečejo, potiskajo, malo ščipajo, suvajo. V vajah v dvoje radi ponagajajo drug drugemu in svojo pozornost bolj usmerjajo v sošolca ali sošolko iz drugega para. Kljub vsem medsebojnih

razprtijam pa komaj čakajo na skupinsko gnezdo in božanje. Na začetku jih božava z razredničarko, čez čas pa so spontano v vsakem razredu prihajali do naju otroci z željo, da bi tudi oni božali svoje sošolce. In zdi se, da je ta trenutek, ko so učenci v sebi začutili željo, da bi božali ostale, bil kot ena prelomnica oziroma pokazatelj, da se je skupina med seboj povezala tudi na čustveni ravni. Po tistem, ko so bili božani s strani sošolk in sošolcev, so začeli drugače sodelovati. Ta prelomnica se je zgodila približno po treh mesecih rednih tedenskih srečanj. Z namenom, da bi bili med vajami v dvoje bolj usmerjeni drug na drugega, smo nekoliko prilagodili metodologijo. Med izvajanjem smo jih spomnili, naj se pogledajo med seboj, naj si podarijo nasmešek, pred menjavo parov smo jih spomnili, naj se med seboj poslovijo z objemom ali s stiskom rok.

Primer načrtovane ure Glasba in gibanje

V preglednici 1 na str. 52 je predstavljen primer izvedbe ure biodanze za otroke, v katero so vključeni učenci od 1. do 3. razreda.

Razvojno področje: Vitalnost, čustvenost

Namen: Razvijati gibljivost, čustveno motorično integracijo

Tema: Vozila

Glasba po metodologiji biodanze

Glasba se izbere po metodologiji biodanze za otroke. K vsaki vaji ustrezajo določene skladbe, ki so plod dolgoletnih preizkušanj po predpisanih kriterijih. Prof. dr. Rolando Toro je s skupino strokovnjakov za metodologijo glasbe pri biodanzi leta preverjal željene učinke vaj z ustreznimi skladbami. Potrebna je pravilna kombinacija vaje in ustrezne glasbe, da lahko dobimo željene učinke metode. Skupina strokovnjakov še naprej izbira skladbe. Na triinpolletnem študiju biodanze se bodoči vaditelji seznanijo z glasbo za odrasle, na nadaljnji specializaciji biodanze pa še z glasbo za otroke in mladostnike.

Sklep

Ko smo leta 2015/16 začeli z izvajanjem uric Glasbe in gibanja, si nismo niti predstavljali, da bodo razsežnosti našega dela šle v takšno širino. Sprva smo želeli spodbujati gibalni razvoj, socialni razvoj in čustveno inteligenco. Ugotovili smo, da vaje na izkustvenem nivoju potrjujejo teoretično osnovo. Delujejo zelo pomirjajoče, povezujoče, spodbujajo sočutje, skrb za drugega in samozavest. Naše izvajanje predstavlja preventivo pred nasilnim obnašanjem in hkrati izraznost in zaščito čustveno šibkejših učencev.

Preglednica 1: Primer srečanja biodanze za otroke v povezavi z učno snovjo SPO Vozila

Ime vaje:	Navodilo:
1. Fiziološka hoja	Danes bomo šli na obisk k babici. Najprej bomo šli peš do železniške postaje.
2. Igrice vitalnosti	Prišli smo do železniške postaje. Šli bomo na vlak, ki nas bo pripeljal bliže k babici. Naredili bomo 3, 4 skupine (odvisno od števila otrok). Prvi bo strojevodja, ki se bo zamenjal, ko se vlak ustavi (s pritiskom na pavzo) in bo šel na konec vlaka. Strojvodja kaže različne načine vodenja vlakca.
3. Vožnja kolesa v dvoje – v tandemu	Prišli smo na končno postajo, s pomočjo vprašanj ugotovimo, da obstaja na železniških postajah garaža za kolesa. Šli bomo v pare in vozili kolesa v tandemu. Vmes se bomo zamenjali.
4. Lahkotno premikanje	Prišli smo do pristanišča. Tu pa nas čaka ladja, ki nas bo popeljala do babice. Gremo na čudovito lepo ladjo, kot je včasih bil Titanik. Na tej ladji pa imajo plesno predstavo. Priključili se bomo plesalcem in zaplesali z njimi.
5. Počitek z naslonjenimi hrbti	Z ladjo smo se pripeljali čez zaliv (morje, reko, jezero), tu nas je pričakal avtobus. Sedli smo na avtobus, tako da se podpremo s hrbti in se spočijemo drug ob drugem.
6. Počitek v gnezdu	Zelo smo že utrujeni od dolge poti. Avtobus nas je pripeljal do babičine hiše. Babica nas je položila v posteljo, uležemo se z glavami naprej proti sredini kroga. Babica nas bo božala, medtem ko bomo spali.
7. Zaključna ronda	Počasi vstanemo, se primemo za roke in se poslovimo ob glasbi.

Z omenjenim projektom lahko upravičeno uresničujemo enega izmed globalnih ciljev šole, zastavljenega v viziji šole, to je razvijanje čustvene inteligence pri učencih.

V prvih razredih smo ugotovili, da imajo izredno radi vaje, ki so povezane z živalmi. Močno so se poglobili v uprizoritev živali. Zelo so uživali tudi v vitalnih igricah, še posebej pri igrici »kipi«. Pravzaprav jih vse vitalne vaje, ki imajo za spremljavo glasbo s čistim in jasno izraženim ritmom, zelo privlačijo. Opažamo tudi povečano ustvarjalnost v gibanju, povezovanje in občutljivost drug do drugega. Opazila se je skrb za drugega, izkazovanje nežnosti, vživljanje v situacije ali like oz. živali, razumevanje drugega, na splošno so bili prijazni med seboj in tudi do odraslih. Pokazala se je tudi izredna izraznost v gibanju, mimiki, pogledih, izboljšali so koordinacijo telesa. Učenci postajajo bolj sočutni, lažje se med seboj sprejemajo, manj priljubljeni postajajo bolj sprejeti. Ugotavljamo, da učenci napredujejo na socialnem, čustvenem in gibalnem razvoju. Predvidevamo, da podobne procese spodbujamo pri učencih tudi sedaj, ko zaradi epidemiološke situacije delamo samo individualne vaje. Zavedamo pa se, da bi se bilo treba posvetiti sistematičnemu raziskovanju. Do sedaj se sklicujemo na znanstveno raziskovalna dela prof. dr. Marcusa Stuecka z Univerze v Leipzigu in njegovih sodelavcev s področja biodanze za otroke in učitelje na Mednarodni raziskovalni akademiji Bionet.

Učitelji, ki so doživeli metodo biodanze za otroke, sploh tisti, ki so sodelovali na izobraževanju Varno in spodbudno okolje Zavoda RS za šolstvo, so bili nad

metodo navdušeni, saj je poleg vsega že povedanega priznana tudi kot program za preprečevanje nasilja. Naša velika želja je, da bi bilo tako kot v mnogih evropskih državah tudi v Sloveniji omogočeno izobraževanje TANZPRO Šole za sočutje, tako bi lahko večje število učiteljev izvajalo metodo biodanze za otroke. Žal smo z epidemiološko situacijo zaustavili začetna dogovarjanja za izvedbo izobraževanja. Upamo in želimo si, da bomo lahko ta znanja kmalu podali naprej in da bi se Osnovni šoli Angela Besednjaka v Mariboru pridružilo čim več slovenskih šol z izvajanjem metode biodanze za otroke.

Viri in literatura

Stueck, M. (2013). *School of Empathy: Introduction and First Results*. Pridobljeno s <http://www.bildungsgesundheit.de/SchoolofEmpathy.pdf>.

Stueck, M., Villegas, A., Lahn, F., Bauer, K., Tofts, P. in Sack, U. (2016). Biodanza for kindergarten children (TANZPRO-Biodanza): reporting on changes of cortisol levels and emotion recognition. *Body, Movement and Danze in Psychoterapy An International Jurnal for Theory, Reasrch and Practice*, 11, 75–89. Pridobljeno s <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/17432979.2015.1124923?journalCode=tbmd20>.

Toffanello, C., Panni, D. in Gambri, M. (2015). *Predlog za izvedbo tečajev za otroke v osnovni šoli*. Ljubljana: Šola biodanze v Sloveniji po sistemu Rolanda Tora Araneda.

Toffanello, C., Panni, D. in Gambri, M. (2015a). *Metodologija biodanze za otroke*. Ljubljana: Šola biodanze v Sloveniji po sistemu Rolanda Tora Araneda.

Toro, R. (2012). *Rolando Toro Origenes de Biodanza*. Santiago de Chile: Ediciones Corriente Alterna.

Toro, R. (2015). *Biocentrična vzgoja*. Ljubljana: Šola biodanze v Sloveniji po sistemu Rolanda Tora Araneda.

Mag. Vesna Burjak,
OŠ Črna na Koroškem

Medpredmetno povezovanje pri pouku na daljavo

IZVLEČEK: Medpredmetno povezovanje predstavlja celosten didaktični pristop, pri katerem gre za horizontalno in vertikalno povezovanje znanj, ciljev in vsebin ter učnih spretnosti. Medpredmetno povezovanje učnih vsebin predstavlja temelj uspešnega in učinkovitega dela, ki se odraža na predznanju, visoki motivaciji in večji pripravljenosti učencev za delo. Pomembno je, da znotraj samega vzgojno-izobraževalnega procesa uvedemo različne strategije, da je učno okolje spodbudno in učinkovito, da omogočimo otrokom razvoj veščin učenja, jim damo možnost ustvarjanja novih idej in celostno spoznavanje učne stvarnosti.

Pri pouku na daljavo smo na različne načine iskali preplete učnih ciljev in vsebin, didaktične elemente, s katerimi smo lahko poglobljali in razvijali strategije učenja, ki so bile za učence privlačne in zanimive. Medpredmetno povezovanje je tudi pri pouku na daljavo doprineslo k vsebinski racionalnosti, pouk je bil učinkovitejši in zanimiv, krepila se je samozavest, zelo dobro so utrdili znanje, saj smo Slovenijo in njene naravne enote spoznavali iz različnih zornih kotov, v okviru različnih učnih predmetov in vsebin ter na ta način doprinesli k boljši učni uspešnosti.

Ključne besede: pouk na daljavo, medpredmetno povezovanje, učna uspešnost, vseživljenjsko učenje

Cross-Curricular Integration in Distance Learning

Abstract: Cross-curricular integration is a holistic didactic approach that promotes horizontal and vertical integration of knowledge, objectives, content, and learning skills. Cross-curricular integration of learning content contributes to adequate prior knowledge, high motivation and increased eagerness to learn, all of which provide a solid foundation for successful and effective work. It is most important to introduce a variety of strategies within the educational process itself in order to make learning environments stimulating and effective, enable children to develop learning skills, give them opportunities to generate new ideas, and enhance holistic understanding of their learning reality.

Remote learning has necessitated new ways of combining learning objectives with learning content and the search for those didactic elements that enable us to employ attractive and interesting learning strategies. Cross-curricular integration

contributed to the rationalization of learning content during remote learning. Consequently, lessons were more effective and engaging. The students' self-esteem was boosted and their knowledge was reinforced as they learned about Slovenia and its geographical units from multiple perspectives. The students benefitted from discovering connections between different content areas, which in turn improved their learning achievement.

Keywords: distance learning, cross-curricular integration, learning achievement, lifelong learning

Uvod

Učimo se vsak dan in na vsakem koraku, v vseh življenjskih obdobjih in v vsaki situaciji. Prav tega se moramo strokovni delavci zavedati, pa naj gre za učenje v prostorih šole ali pri pouku na daljavo. Okolje, ki nudi učenje, mora biti fizično in psihološko varno, spodbudno, da temelji na medpredmetnem usvajanju in povezovanju učnih vsebin.

Učenje z medpredmetnim povezovanjem je nasprotje učenju na pamet posameznih izoliranih učnih vsebin. Izhodišče za medpredmetno povezovanje so lahko prirejene oz. posnemane učne situacije, ki predstavljajo učencem dober zgled in motivacijo za učenje (Krnal, Hodnik Čadež, Potočnik, Medved Udovič, 2008). Njegova pglavitna smiselnost se je zagotovo pokazala pri učenju na daljavo, kjer je bilo v ospredju vodilo »manj je več«.

Učenci so nemalokrat na enem samem temelju gradili široko znanje s posameznih učnih področij. Vsebine in cilji poučevanja so se skozi učni proces prepletali, dopolnjevali, dograjevali in soustvarjali shemo znanja in veščin. Strmčnik (2001) poudarja, da takšen način dela in načrtovanja pouka prinaša vsebinsko racionalnost in ekonomičnost, boljšo učno uspešnost ter sodobno didaktično in metodično organizacijo pouka.

»Medpredmetno povezovanje je nastalo zaradi težnje po doseganju večje kakovosti pouka in prilagajanja načinov poučevanja sodobnim spoznanjem o naravi učenja, upoštevajoč učenčevo celostno spoznavanje učne stvarnosti« (Žibert, 2007, str. 28).

Uvajanje medpredmetnega povezovanja je nadgraditev predmetnega pristopa in omogoča poglobljeno spoznavanje učne stvarnosti. Zahteva dobro poznavanje področij povezovanja, saj bo povezovanje uspešno le, če ne bo dušilo posebnosti posameznih predmetnih področij. Uresničevanje medpredmetnega povezovanja predpostavlja poglobljeno in sistematično načrtovanje skupnih procesov učenja, ki so v učnih načrtih predvideni na ravni povezovanja vsebin, konceptov in procesnih znanj. Medpredmetne povezave učnih vsebin morajo potekati smiselno in na temelju asociativnih

povezav, ki pa ne zanemarijo posebnosti specialno-didaktičnega načrtovanja posameznih učnih predmetov. (Sicherl-Kafol, 2008).

Že B. Marentič Požarnik (2000) je opozarjala, da če znanja ne povezujemo smiselno, lahko to privede do raztrgane mreže znanja in slabših transfernih učinkov. Sama poudarja, da naj bi otroke učili prenašati pojme, ki bi jih uporabljali pri različnih predmetnih področjih, kakor tudi v življenju. Številne raziskave se opirajo na dejstvo, da imajo učenci relativno nizko raven transfernega znanja, zato bi skozi medpredmetne povezave morali uvideti razsežnosti pojmov posameznih predmetnih področij. Na ta način bi lahko formirali razvejane pojmovne mreže, ki igrajo pomembno vlogo v njihovi kognitivni strukturi.

Načrtovanje procesov učenja je predpogoj za učinkovit učni razvoj, saj predstavlja izhodišče medpredmetnega povezovanja. Tako procesi učenja potekajo v interakciji spoznavnega, čustveno-socialnega in telesno-gibalnega področja razvoja.

Izkušnje kažejo, da učenci zaradi medpredmetnega povezovanja dosegajo boljše učne uspehe, izražajo bolj kakovostne medosebne odnose, večjo zavzetost za učenje, izkazujejo samozavest, imajo boljši priklon in razumevanje učnega gradiva, hkrati pa so zmožni povezovati učne spretnosti s posameznih predmetnih področij (Paulič, 2002, Smith in Johnson, 1993, Drake, 1998; v Sicherl-Kafol, 2008).

Uresničevanje medpredmetnih povezav v šolski praksi

Pri poučevanju se trudim smiselno uvajati medpredmetne povezave, ki učencem omogočajo poglobljeno spoznavanje učne stvarnosti. V okviru medpredmetnih povezav se učenci dobro počutijo, saj vedo, da nekaj že znajo, da so se o tem že učili in si marsikaj zapomnili, zato pokažejo veselje do učenja in krepijo pozitivno samopodobo. Že tretje leto smo vključeni v projekt **Inovativna učna okolja** podprta z IKT, tako da v pouk uvajam različne strategije, sodobno tehnologijo z zanimivimi aplikacijami, ki učne ure naredijo zanimive, učenci so dejavni in motivirani, hkrati pa razvijajo veščine učenja, urijo miselne procese, utrjujejo že naučeno znanje ter krepijo kreativnost in ustvarjalnost.

Medpredmetno povezovanje zahteva dobro poznavanje posameznih medpredmetnih vsebin, še zlasti pa cilje poučevanja. Že z uvajanjem devetletke se je vse bolj poudarjalo ciljno načrtovanje, zato bi morali tudi pri medpredmetnem načrtovanju v ospredje postaviti cilje posameznih učnih predmetov in ne le preplet posameznih učnih vsebin.

Na opisanem primeru bom predstavila pouk na daljavo pri petošolcih, in sicer na primeru medpredmetnih povezav pri spoznavanju Slovenije z vidika družbe, matematike, likovne in glasbene umetnosti ter slovenščine. V petem razredu pri družbi spoznavamo Slovenijo in njene naravne enote, zato je bil osnovni temelj gradnje medpredmetnega dogajanja zasnovan pri predmetu družbe, Slovenijo pa smo obravnavali tudi v okviru ostalih učnih ciljev in vsebin posameznih predmetov.

Pouk na daljavo z učenci 5. razreda naše šole

Meseci šolanja na daljavo so bili tudi na naši šoli drugačni od vseh prejšnjih. Nova realnost je prinesla povsem nove oblike dela, saj je učenje na daljavo zahtevalo drugačno pripravo, načrtovanje, usklajevanje in nenazadnje poučevanje. Na srečo so imeli vsi moji učenci med šolanjem na daljavo doma računalnik s kamero, ki jim je omogočala zajem zvoka in slike. Nekateri učenci iz bolj oddaljenih hribovskih predelov pa so se večkrat srečali s slabimi povezavami, kar se je pokazalo zlasti pri skupinskih videosrečanjih preko Zooma; slika je obstala, govor je bil nerazločen in prekinjen, nemalokrat so poročali o težavah pri vstopu v spletno učilnico.

Učencem sem v spletno učilnico sproti zapisala kratka in jedrnata navodila za vsak učni predmet, naložila posnetke razlag, spletne povezave do poučnih filmčkov in navodila za sprotno opravljanje šolskih obveznosti. Učenci so v spletno učilnico vstopali s svojimi AAI računi.

Zraven uvodnega, jutranjega pozdrava, so imeli povezavo do videokonferenčnih srečanj, ki smo jih izvajali redno, vsak dan po eno uro. Učenci so se srečali preko Zooma radi udeležili, skupaj smo pregledali zadolžitve tekočega dneva, učenci so lahko med seboj komunicirali, načrtovali šolsko delo, preverili svoje domneve, spregovorili o problemih in težavah.

Rešene učne liste, likovne in druge izdelke, odgovore na zastavljena vprašanja, obnove in strnjene zapise, izdelane miselne vzorce, ki sem jih želela pregledati, so oddali v spletno učilnico, kjer sem jih pregledala in zraven zapisala opažanja. Sproti smo se dogovorili tudi o pomembnih datumih oddaje izdelkov. Sprotno preverjanje je bilo obojestransko koristno, saj sem želela videti, kako so učenci naloge opravili, so naleteli kje na nerazumevanje učne snovi in morebitne težave, sami pa so želeli povratno informacijo o uspešnosti opravljenega dela. Sprotno preverjanje znanja je potekalo na različne načine, včasih ustno, spet drugič so pripravili govorne nastope, skupaj reševali naloge v manjših skupinah v konferenčnih sobah, izdelali miselne vzorce, reševali križanke, kvize ipd.

Če so pri učnem procesu nastopile težave, jih je bilo treba pravočasno obravnavati in odpraviti, da so lahko učenci normalno delali naprej. Treba je bilo poiskati smiselno ločnico med tem, kar lahko učenci usvajajo sami, in tem, kar zahteva učiteljevo spremljavo in podporo.

Učenci so bili že pred šolanjem na daljavo večši raznolikih didaktičnih okolij in orodij, z nekaterimi pa so se seznanili šele med delom na daljavo. Obravnavano učno snov sem preverjala s pomočjo spletnih kvizov Kahoot, Quizlet, Nearpod, Thatquiz, ki so učencem dali takojšnjo povratno informacijo o uspešnosti njihovega reševanja, posluževala sem se tudi spletnih interaktivnih in didaktičnih vaj. Učenci so se urili v tipkanju in pisanju obnov v Wordovem dokumentu, posneli so svoje govorne nastope in predstavitve ter jih preko WeTransferja poslali na mojo elektronsko pošto. Likovno so se izražali v Slikarju, likovne izdelke in zapise zgodb pa nalagali na zid Padleta, da so jih lahko videli in brali tudi sošolci. Seveda nismo želeli izpustiti niti pustnih norčij, zato smo preko Triciderja zbirali ideje o skupinski pustni maski in tako na pustni torek izvedli pouk in pustovanje na daljavo.

Tudi sama sem bila pogosto postavljena pred didaktični izziv, redno sem se vključevala v spletna usposabljanja, kjer sem dobila številne praktične nasvete, navdihe in nove zamisli za pripravo in izvedbo pouka na daljavo.

Primer medpredmetnega povezovanja pri pouku na daljavo

Slovenija in njena delitev na naravne enote

Pri medpredmetnem povezovanju sem izhajala iz učencevega predznanja, iz že osvojenih in utrjenih ciljev ter vsebin družbe. Gradila sem na znanju, da se učenci:

- znajo orientirati na zemljevidu Slovenije,
- poznajo naravne enote Slovenije,
- razlikujejo med značilnosti posameznih naravnih enot (alpski in predalpski svet, obpanonski svet, dinarskokraške pokrajine in obsredozemski svet).

Učencevo dobro poznavanje naravnih enot sem uporabila v okviru ciljev in vsebin pri drugih učnih predmetih (matematiki, slovenščini, glasbeni in likovni umetnosti), medpredmetne povezave pa so potekale pri pouku na daljavo v okviru različnih dejavnosti:

a) Miselni problemi in besedilne naloge

Zastavljeni so bili naslednji cilji:

- se orientirajo na zemljevidu Slovenije,

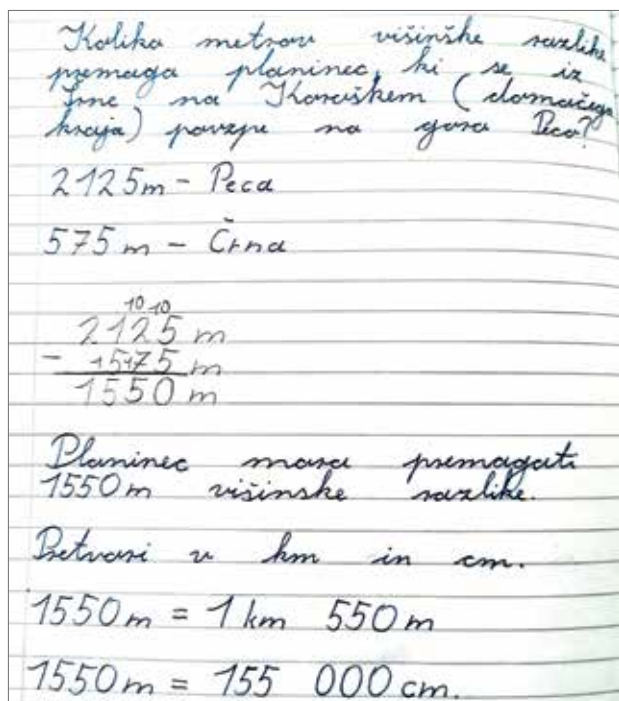

- spoznavajo uporabnost matematike v vsakdanjem življenju,
- uporabijo računske operacije pri reševanju besedilnih nalog,
- pretvarjajo merske enote za dolžino in računajo z njimi,
- rešijo miselne probleme iz vsakdanjega življenja.

Prvi primer problemske naloge je bil:

Koliko metrov višinske razlike premaga planinec, ki se iz Črne na Koroškem (domačega kraja) povzpne na goro Peco?

Učenci so se osredotočili na domačo pokrajino, utrjevali so pojme nadmorska višina domačega kraja, alpski svet, Karavanke, relativna višina. Morali so se orientirati na zemljevidu Slovenije, poiskati nadmorsko višino kraja in gore ter rešiti problemsko nalogo. Rešitev problema je zahteva samostojno iskanje potrebnih podatkov. Pri tem so morali obvladati pisni algoritem odštevanja in upoštevati merske enote za dolžino, ki so jih kasneje tudi ustrezno pretvorili.

Slika 1: Matematični miselni problem.

Drugi primer problemske naloge je bil:

Izračunaj zračno razdalje med Mežico in Dravogradom.

Zastavljeni so bili naslednji cilji:

- se orientirajo na zemljevidu,
- merijo razdalje na zemljevidu,
- uporabljajo trakovno, številsko in opisno merilo,
- spoznavajo uporabnost matematike v vsakdanjem življenju,
- uporabljajo geometrijsko orodje.

Problemski nalogi sta se navezovali na domačo pokrajino, na kraje in gore, ki so v njihovi neposredni bližini in so jih že nemalokrat obiskali. Miselni problemi in tovrstne dejavnosti tako omogočijo učencem premostiti marsikatero vrzel med abstraktnimi pojmi (relativna višina, zračna razdalja) na pomanjšanem zemljevidu in konkretnim, tj. domačim okoljem. Pri opisanih dejavnostih je šlo za preplet učnih vsebin in ciljev matematike in družbe, hkrati so spoznavali uporabnost matematike v vsakdanjem življenju.

b) Likovno ustvarjanje

Povezava z družbo se mi je zdela ustrezna tako pri izbiri likovnih motivov kot ob uporabi različnih likovnih tehnik. Kljub zavedanju, da je branje zemljevidov veliko lažje kot risanje le-teh, sem se v okviru likovne umetnosti odločila za kartografsko opismenjevanje s slikanjem zemljevida Slovenije in delitvijo na naravne enote. Za uresničitev likovne naloge smo načrtovali dve strnjeni uri likovne umetnosti.

Načrtovani so bili naslednji cilji:

- se zna orientirati na zemljevidu Slovenije,
- loči naravne enote Slovenije,
- pozna značilnosti barv, to znanje uporabi pri izvedbi slikarske likovne naloge,
- razvija občutek za odnose med različnimi barvami (barvni kontrast med toplimi in hladnimi barvami),
- razvijajo občutek za razporejanje oblik na ploskvi.

Pri likovnem ustvarjanju smo tako zajeli likovno področje slikanje, kot likovno nalogo (likovni problem) smo opredelili Tople in hladne barve, likovni motiv je bil Delitev Slovenije na naravne enote. Potrebovali smo naslednje likovne pripomočke: suhe barvice, flomastre, vodene ali tempera barve (po izbiri učencev in upoštevanju dejstva, da vseh likovnih pripomočkov učenci nimajo doma).

Učenci so na risalni list najprej skicirali obris naše države Slovenije (državno mejo). Na obrisu pomanjšane Slovenije so nato začrtali ločnice oz. meje med njenimi naravnimi enotami. Posamezne naravne enote so poslikali z eno izmed toplih barv, ozadje Slovenije,

torej naše sosednje države in vse, kar je zunaj naših meja pa s hladnimi barvami. Ozadje je bilo lahko eno ali večbarvno, tu je do izraza prišla zlasti njihova ustvarjalnost, domišljija in kreativnost.

Ta dejavnost je učencem približala našo Slovenijo na konkretnem likovnem motivu, kjer so se orientirali na posamezne naravne enote ter omenjene abstraktne pojme upodobili na manjši likovni ploskvi. Ob samem slikanju naravnih enot so se urili tudi v kartografski pismenosti s področja družbe.

Slika 2: Naravne enote Slovenije (uporaba toplih in hladnih barv).

c) Petje ljudskih in umetnih pesmi ter slovenske himne

Načrtovani so bili naslednji cilji:

- razlikujejo med značilnostmi posameznih naravnih enot,
- zbrano poslušajo slovenske ljudske in umetne skladbe,
- pojejo in poslušajo glasbo slovenskih pokrajin v alpskem, predalpskem, obpanonskem, dinarskokraškem in primorskem svetu,
- pojejo enoglasne in večglasne ljudske in umetne pesmi iz slovenske glasbene zakladnice.

Na začetku naših dopoldanskih srečanj preko Zooma smo ure pogosto pričeli z razigranim petjem ljudskih pesmi, ki so jih učenci že poznali in so značilne za naše slovenske pokrajine (Jaz pa pojdem na Gorenjsko, Izidor ovčice pasel, Pojmo v Prekmurje, Sm Ribnčan Urban ...). Učenci so poslušali še druge narečno zapete slovenske ljudske in umetne skladbe iz posameznih slovenskih pokrajin. Po zapeti ali poslušani pesmi so na zemljevidu Slovenije pokazali naravno enoto, iz katere je zapeta oz. poslušana pesem izhajala.

Čeprav je bilo naše petje preko Zooma zaradi enkrat boljših in drugič slabših povezav večkrat »dvajsetglasno« in razglašeno, njihove ljubezni do petja ni ohromilo, hkrati pa je prispevalo k ohranjanju ljudskega izročila in krepilo njihovo narodno identiteto.

č) Narečja nas povezujejo

Načrtovani so bili cilji:

- razlikujejo med značilnosti posameznih naravnih enot,
- poslušajo dvogovore v različnih narečjih,
- tvorijo dialoška besedila v svojem (koroškem) narečju.

Učenci so tvorili dvogovore v koroškem narečju. Morali so poiskati čim več besed, ki so tipične za našo pokrajino. Dvogovore so si namislili na temo »Šege in navade v predbožičnem času«. V digitalnem okolju Zoom smo izkoristili skupinsko delo in učence razdelili v ločene sobe (breakout room), kjer so sodelovali v dvojicah in se tako v miru pripravili na svoj dvogovor. Eni so se osredotočili na peko piškotov, drugi na strašne parklje, tretji na krašenje smrečic, koline. Ko so se po približno desetih minutah vrnili nazaj v našo »virtualno učilnico«, so v dvojicah svoj koroški dvogovor predstavili ostalim sošolcem.

Na naslednjih srečanjih sem jim tudi sama predvajala nekaj pogovorov v drugih narečjih. Morali so ugotoviti, iz katere naravne enote izvira govor. Nekaj pogovorov so pravilno ugotovili. Povedali so, da imajo tudi sami sorodnike in prijatelje, ki živijo v drugih delih Slovenije in jim je njihov jezik blizu. Učenci so predstavili besede drugih narečij, ki jih poznajo, ostali sošolci pa so ugaibali njihov pomen.

Pri pridobivanju predstav o slovenskih pokrajinah in življenju v njih sem v prvi vrsti sledila predznanju, interesu in učenčevim izkušnjam.

Zaključek in refleksija izvedenega medpredmetnega povezovanja

Zanimalo me je, kako so preplet učnih ciljev in vsebin našega medpredmetnega povezovanja o Sloveniji in njenih naravnih enotah doživljali učenci. Spodnjo izjavo je dala petošolka Neža:

»Med šolo na daljavo smo se pri družbi učili o Sloveniji. Bilo je zanimivo, saj smo spoznali veliko novega o naši državi. Čeprav je bil pouk na daljavo, smo se zabavali. O Sloveniji smo se učili tudi pri likovni. Risali smo našo državo in jo razdelili na naravne enote z uporabo toplih in hladnih barv. S sošolko Laro sem imela dvogovor v koroškem narečju. Pri glasbi smo peli slovenske ljudske pesmi. Najbolj mi je bila všeč pesem, ki je značilna za

območje Ribnice in ima naslov Sem Ribčan Urban. Meni je bilo učenje o Sloveniji zanimivo, čeprav svojih sošolcev skoraj pol leta nisem videla v živo.»

Sklep

Naše medpredmetno povezovanje je preseglo enostransko in v posamezni predmet usmerjeno poučevanje, saj smo Slovenijo in njene naravne enote spoznavali v okviru prepletanja učnih ciljev in vsebin različnih učnih predmetov. Kljub dolgotrajnemu poučevanju na daljavo so učenci ohranjali motivacijo za učenje, poglobljali razumevanje in uporabo znanja. Naravne enote Slovenije so slikali pri likovni umetnosti in se tako kartografsko opismenjevali, reševali so matematične probleme iz vsakdanjega življenja, s poudarkom na pojmi, ki so jih pridobili pri družbi. Veliko smo dali tudi na igro, igrali so dvogovore v koroškem narečju in sproščeno peli slovenske ljudske in umetne pesmi, značilne za posamezne pokrajine. Večkrat so omenili, da se ves čas učimo in pogovarjamo le o Sloveniji, kar pomeni, da so opazili vsebinsko povezanost učnih predmetov. Prednost pouka z vsebinskim povezovanjem je ohranjala rdečo nit skozi celoten potek dejavnosti. Prepričana sem, da bo kljub virtualnemu poučevanju pridobljeno znanje o Sloveniji in njenih naravnih enotah ostalo dolgotrajno, saj je učence medpredmetno povezovanje vodilo k spoznavanju trdnejših povezav med posameznimi pojmi, ki so jih neprestano utrjevali. Učenci so bili dejavni in pri izvedbi pokazali veliko predznanja. Prav dobro predznanje jim je v okviru različnih dejavnosti vlivalo pogum in samozavest, radi in pogumno so sodelovali, uspešno odgovarjali na zastavljena vprašanja, se vključevali v pogovore, delili svoje izkušnje, redno oddajali rešene učne liste in svoje znanje večkrat preverjali s pomočjo kvizov.

Občutili so, da so uspešni in tako krepili svojo pozitivno samopodobo, kar je bilo v težkih časih čustvene in osebne izolacije še kako dobrodošlo. Zagotovo so nam nekatere dejavnosti glede medpredmetnega povezovanja tako vsebinsko kot ciljno dobro uspele, marsikatera bo treba še dodelati in nadgraditi. Sama sem med poučevanjem najbolj pogrešala didaktične pripomočke, didaktične igre, ki učencem pri učenju na daljavo, niso bile na voljo, zabavne orientacijske pohode vrstnikov v manjših skupinah ter okrnjene možnosti izkustvenega učenja z eksperimentiranjem. Drugače pa lahko rečem, da je naše vsakodnevno delo na daljavo teklo tekoče in uspešno. Z medpredmetnim poučevanjem bom tudi v prihodnje spodbujala radovednost in zavzetost učencev ter krepila trajnejše in vseživljenjsko znanje.

Viri in literatura

- Komljanc, N. (2015). *Inovativno učenje; koncept, model in izkušnja*. Pridobljeno s <http://www.zrss.si/pdf/ZbornikStrokovnihPrispevkov2015-16.pdf> (8.11. 2020)
- Krnel, D., Hodnik Čadež, T., Potočnik, N., Medved Udovič, V. (2008): Medpredmetno povezovanje v 1. razredu – večpredmetni delovni učbenik. *Naravoslovna solnica*, 12 (3), str. 6–9.
- Marentič Požarnik, B. (2008). *Psihologija učenja in pouka*. Ljubljana: DZS.
- Sicherl-Kafol, B. (2008). Medpredmetno povezovanje v osnovni šoli. *Didakta*, 18/19, str. 6–9.
- Strmčnik, F. (2001). *Osrednje teoretične teme*. Ljubljana: Znanstveni inštitut Filozofske fakultete.
- Žibert, S. (2007). Medpredmetna povezanost vzgojnih predmetov v prvih treh razredih. *Razredni pouk*, 9(3), str. 27.

 Tatjana Diaci,
OŠ Dobrova

Jutranji krog med prvošolci

IZVLEČEK: Jutranji krog je dejavnost, ki se izvaja ob prihodu otrok v vrtec oziroma šolo. Prej kot v šoli se je ta dejavnost uveljavila v vrtcu. Je dobrodošla rutina ob pričetku šolskega dne, saj dobro vpliva na vzdušje v razredu. V jutranjem krogu se učenci navajajo na pravila vljudnega pogovarjanja, razvijajo strpnost, se socializirajo, premagujejo strah pred nastopanjem. Jutranji krog jih zbližuje, povezuje in ustvarja pozitivno klimo v razredu, ki je ključnega pomena za dobro in varno počutje. V prvi vrsti se mora otrok počutiti varnega in sprejetega, šele potem se lahko z vso svojo energijo posveti učenju.

Ključne besede: jutranji krog, šolska rutina, pogovor, branje, urnik

Morning Circle in the First Grade Classroom

Abstract: A morning circle is a daily gathering that takes place at the beginning of the day in the classroom or the kindergarten, where it first commenced. This rewarding activity provides supportive classroom environment. During circle time, pupils learn conversation skills, build tolerance, socialize, and overcome their fear of public speaking. They develop closer rapport with others, foster relationships and create a positive atmosphere, which is vital for their sense of well-being and security. First and foremost, children need to feel safe and accepted. Only then can they devote their energy to learning.

Keywords: morning circle, school routine, dialogue, reading, timetable

Jutranji krog

Otroci se ob pričetku dne zberejo v krog. Dejavnosti, ki potekajo vsak dan, postanejo dnevna rutina. Rutina omogoča otrokom predvideti, kaj se bo zgodilo in jim omogoča nadzor nad tem, kaj bodo počeli. Dnevna rutina pomaga otrokom odgovoriti na vprašanja, kot so: *Kaj se bo zgodilo sedaj? Kaj bomo počeli potem? Kdaj bomo imeli čas za ...? Deli dnevne rutine so kot kamni, na katere stopamo na naši poti* (Hohmann, Weikart, 2005). Pomembno je, da imamo stalen prostor, kjer poteka jutranji krog. Vzgojitelj/učitelj skrbi, da so vsi otroci vidni, da se dogajanje v krogu odvija v okvirih časovnih omejitev, spodbuja dogajanje med srečanjem, skrbi, da je ton pogovora spoštljiv, da se vsi otroci počutijo dobrodošle in zaželene (Lepičnik Vodopivec, Hmelak, 2020).

S. Rutar (v Lepičnik Vodopivec, Hmelak, 2020) navaja štiri komponente jutranjega kroga:

- *pozdrav:* otroci pozdravijo drug drugega (lahko s stiskom roke, petjem, ploskanjem itd.);
- *deljenje:* delijo novice, svoja nova interesna področja z ostalimi v skupini, se odzivajo drug na drugega, izražajo svoje misli in občutja;

- *skupna dejavnost*: cela skupina izvaja kratko skupno dejavnost, gradi skupinsko povezanost;
- *novice in obvestila*: otroci razvijajo jezikovne, komunikacijske veščine, se učijo o dogodkih v dnevu.

Kljub temu da se komponente med seboj prepletajo, ima vsaka svoj namen. Otrokom zagotavljajo priložnost za vajo pozdravljanja, odzivanja, opažanja, poslušanja, reševanja skupnih problemov, upoštevanja drugih itd.

Jutranji krog v šoli

Walsh Burke, K. in Coughlin, P. (2002) pravita, da ta vsakodnevni dogodek zadovoljuje socialne in akademske potrebe otrok, ki so bistvenega pomena za uspeh otrok v šoli. Formalno sta ga razvili Ruth Charney in Marlynn Clayton. Stalnost teh srečanj omogoča oblikovanje lastnosti ter obnašanj, ki jih želimo od otrok. Med drugim jutranja srečanja:

- Učijo otroke skrbeti zase in za drugega.
- Vzpostavijo živahno, odzivno in prijazno vzdušje dneva.
- Vzpostavijo vsakodnevno rutino.
- Omogočajo individualne in skupinske priložnosti za udeležbo.
- Spoznajo, da je prispevek vsakogar pomemben.
- Omogočajo poučevanje pomembnih veščin za akademski uspeh.

Avtorici menita, da ima otrok do šestega leta že uveljavljeno strukturo jezika in način govorenja. Pri teh letih spoznajo užitek ob družbenih interakcijah. Pojavi se motivacija, da bi bili uspešni pri svojih poskusih sporazumevanje.

Kako poteka naš jutranji krog?

S prvošolčki pouk vedno pričenjamo z jutranjim krogom. Izkazalo se je, da ima ta dejavnost veliko pozitivnih učinkov. Ker jo izvajamo vsak dan, je dejavnost postala rutina. Marjanovič Umek L. in Fekonja Peklaj U. (2008) pravita, da če otroci vedo, kaj praviloma delajo ob določeni uri, v kakšnem zaporedju potekajo dejavnosti in kaj različne dejavnosti »nosijo« s seboj, pomaga, da otroci razvijejo občutek varnosti. V prvi vrsti otroke jutranji krog umiri. Spodbuja pozorno poslušanje, razvija potrpežljivost, govorne spretnosti, socializacijo, strpnost, pripadnost skupini itd.

Z učenci smo dogovorjeni, da me ob zvonjenju pričakajo v krogu. Usedejo se pred tablo na tla, kjer imamo za to namenjen prostor. Preden je to postala rutina, so se nekateri otroci še lovili po razredu ali se še kar igrali in

smo potrebovali več časa, da so se umirili in posedli v jutranji krog. Če me učenci zjutraj tiho čakajo v krogu, si prislužijo »zvezdico«, ki jo nalepimo na tablo. Ko zberejo 10 zvezdic, si lahko izberejo nagrado (daljša igra, en dan sedijo tako kot želijo, prinesejo svojo najljubšo igračo v šolo ...). Zbiranje zvezdic otroke povezuje in jih spodbuja, da se vsi skupaj trudijo za doseg cilja, kar pozitivno vpliva na vzdušje v razredu. Če mora kdo še kaj pospraviti, mu drugi priskočijo na pomoč, da bi bili ob zvonjenju vsi zbrani v krogu. Če je kdo preglasen, drug drugega mirijo. Opažam, da pri tej starosti otroci na začetku potrebujejo zunanjo motivacijo in »zvezdice« temu odlično služijo. Po nekaj mesecih, ko je jutranji krog že tako utečen, da poteka posedanje že hitro in organizirano, zunanja motivacija ni več potrebna. Takrat je dovolj, da otroke pohvalim in jim povem, da sem zelo vesela, ker so se tako hitro usedli in mirno čakajo na začetek. Pogosto se zgodi, da je popolna tišina še preden drugi začnejo.

Pozdrav

Jutranji krog vedno pričnemo s pozdravom. Na začetku šolskega leta, ko se še ne poznamo dobro, pozdrav pogosto poteka tako, da učenca, ki sedi poleg mene, pokličem po imenu in mu voščim dobro jutro (Dobro jutro, XXX), ta pokliče svojega soseda po imenu in ga pozdravi. Pozdrav tako potuje, dokler ne pride spet do mene. Včasih si pošiljamo »elektriko«. Vsi se držimo za roke. Učenca, ki je poleg mene, pozdravim tako, da mu stisnem roko, ta pozdrav pošlje naprej tako, da svojemu sosedu stisne roko, pozdrav je končan, ko pride »elektrika« spet do mene. Včasih si na ta način pošiljamo nasmeh, pomežik, pozdrav zapojemo, zaploskamo, si pomahamo itd.

Preštevanje prisotnosti učencev in razredni koledar

Sledi preštevanje otrok in ugotavljanje, ali kdo manjka. Včasih štejemo skupaj, včasih pa določim otroka, da prešteje svoje sošolke in sošolce. Sledi pogled na razredni koledar, kjer otroci označujejo dneve v tednu.

Dejavnost govorenja in poslušanja

Ko uredimo tehnične zadeve, je na vrsti pogovor. Za to imamo žogico ali cofek (Slika 1), ki potuje po vrsti od otroka do otroka. Kdor ima cofek, lahko govori, ostali poslušajo.

Včasih se zgodi, da se kdo ne more umiriti. Otroka, ki je nemiren, povabim, da sedi v krogu zraven mene ali pa mu med pogovorom z neverbalno komunikacijo sporočim, da se umiri. Če kdaj kdo kljub vsemu ne more tiho sodelovati, ga prosim, da se usede v klop in jutranjemu krogu sledi s svojega mesta. V tem primeru ne more povedati, če kaj želi. Povem mu, da se lahko

Slika 1: Cofeka potuje od otroka do otroka.

vrne v krog, ko se bo umiril. Običajno ni potrebno prav pogosto pošiljati otrok v klop, saj želijo v jutranjem krogu dejavno sodelovati. Prav je, da zagotovimo tišino, da se slišimo, saj le tako lahko pogovor poteka nemoteno. Le če je tišina, lahko ustvarimo prijetno in sproščeno vzdušje. Na otroka, ki je nemiren, sem še posebej pozorna. Kadar mu uspe zbrano sodelovati, ga pohvalim.

Vsak lahko pove, kar želi. Nekateri pripovedujejo, kaj so doživeli prejšnji dan, česa se veselijo oziroma komaj čakajo, včasih kdo pove kakšno šalo, kdo koga pohvali ali pa pove, če ima kakšne težave. Nekaj utrinkov izjav iz jutranjega kroga:

»Meni je pa mamica danes zjutraj, ko sva se peljala v šolo, povedala, kako sta se z očkom zaljubila.«

»Jaz imam pa čez 12 dni rojstni dan.« Naslednji dan isti otrok pove: »Jaz imam pa čez 11 dni rojstni dan.« Spet naslednji dan: »Jaz imam pa čez 10 dni rojstni dan.« In tako smo vsak dan slišali, koliko dni še manjka do njegovega rojstnega dne. Seveda smo na koncu že vsi skupaj nestrpno čakali na veliki dan.

Nekega dne učenka reče: »Jaz imama pa nove ...ate.« Ker sem slabo slišala, sem jo vprašala če ima nove karte. Reče ona: »Ne, nove ... ate.« Pa zopet ponovim: »A nove karte?« Vsi ostali, ki so jo že prvič slišali, v en glas zavpijejo: »NOVE GATE!«

Učenec se pohvali, da je prejšnji dan pomagal staršem pri delu na vrtu in reče: »Jaz sem pa včeraj vozil šajtrgo.« Ker se trudimo uporabljati knjižni jezik, ga vprašam, kako drugače rečemo »šajtrgi«. Nekaj časa razmišlja, potem pa veselo pove: »Karjola!«

Vse izjave, ki jih otroci delijo z drugimi, nam lahko veliko povedo o otroku. Pogosto to vedenje uporabim pri pouku. Včasih na primer kdo pove, da je nekdo od bližnjih odsoten (je v bolnici ali na službenem potovanju). Takrat vem, da moram biti na tega otroka še posebej pozorna; ga potolažim, se z njim pogovarjam ... S svojimi izjavami nam otroci sporočajo česa se veselijo,

kakšni so njihovi interesi, strahovi in podobno. Vse to nam pomaga, da otroka spoznamo in ga razumemo.

Na začetku šolskega leta vsi ne želijo govoriti. Kdor ne želi ničesar povedati, cofek samo preda naprej naslednjemu otroku. Zelo zanimivo je opazovati učence, kako se počasi vedno bolj pogumno vključujejo v jutranji krog. Nekateri so zelo komunikativni in odprti že takoj na začetku in jih je treba usmerjati, da ne govorijo predolgo, spet druge pa je treba z dodatnimi vprašanji spodbuditi, da kaj povedo in da se počasi odprejo. Pogovor v jutranjem krogu je idealna priložnost za socializacijo, navajanje na »nastopanje«, razvoj govora, navajanje na upoštevanje pravil vljudnega pogovarjanja itd. Pri učencih, ki so bolj zaprti, je očiten napredek, če primerjamo začetek šolskega leta in potem kakšen mesec kasneje.

Dejavnost branja

Ko cofek spet pride do mene, je pogovor končan. Sledi branje. Beremo najrazličnejše knjige. Na začetku najraje izbiram slikanice, da otroci lahko spremljajo branje od ilustracijah. Knjigo imam namreč med branjem obrnjeno tako, da otroci ilustracije vidijo. Izbiram predvsem takšne, ki niso preveč dolge. Pogosto zbiram teme, za katere menim, da jih je treba obravnavati. Prve tedne na primer beremo predvsem slikanice, ki obravnavajo temo drugačnosti in prijateljstva. Takšne slikanice so na primer: *Drugačen (Cave)*, *Stanko Peška (Blabey)*, *Pujša imamo za soseda (Fries)*, *Žabec in tujec (Velthuis)*, *Deček in njegova senca (Morrison)* itd. Ko se učimo o higieni zob, prebiramo knjige kot so: *Ah, ti zobki! (Tiourina)*, *Novice z aleje mlečnih zobkov (Russelmann)*. Kasneje pa beremo tudi knjige, v katerih je več krajših zgodb. Vsako leto preberemo knjigo *Mala pošast Mici (Koren)* in vsa njena nadaljevanja (*Mici v mestu*, *Mici iz 2. a*, *Že spet ta Mici iz 2. a*). Knjiga je zabavna in otroci ob njej neizmerno uživajo.

Včasih se o prebranem kaj pogovorimo, včasih pa beremo zgolj iz užitka. Otroci so med branjem zelo tihi. Branju sledijo z velikim zanimanjem. Opažam, da si pogosto knjige, ki jih beremo v jutranjem krogu, sposodijo tudi sami v šolski knjižnici in jih berejo ponovno doma.

Predstavitev urnika

Po končanem branju je čas, da se počasi pripravimo na pouk. Sestavimo urnik. Na daljši trak, ki visi na steni, s kljukicami obesimo sličice za posamezne dejavnosti: učenje, glasbena umetnost, šport, likovna umetnost, angleščina, malica, igra, kosilo (Slika 2). Čez dan učenci po končani dejavnosti sličice odstranjujejo s traku (Slika 3).

Opažam, da slikovni urnik učencem pomaga pri oblikovanju predstave o tem, koliko časa kaj traja. Če je

Slika 2: Slikovni urnik.

Slika 3: Učenci odstranjujejo sličice za dejavnosti, ki so že opravljene.

na primer kdo zelo lačen, lahko z urnika razbere, katere dejavnosti še moramo opraviti, preden gremo na kosilo. Z njega lahko tudi razbere, kdaj bo šel domov oziroma kdaj se bo pričelo podaljšano bivanje. Predstavlja si, kako bo dan potekal in katere dejavnosti so predvidene. Kadar urnik pozabim sestaviti, me učenci vedno spomnijo. Zelo jih moti, če ga nimamo. Kadar imamo na primer športni dan, ga ne sestavljam. Takrat vsaj en otrok reče: »Kaj pa urnik?«

Za jutranji krog porabimo običajno 10 do 15 minut. Kadar smo v stiski s časom, vse poteka nekoliko hitreje, če imamo časa več, pa je malo daljši.

Sklep

Jutranji krog izvajam že vrsto let, saj menim, da zelo dobro vpliva na vzdušje v razredu. Učence med seboj povezuje, zbližuje, odpravlja zavore, navaja jih na strpnost, sodelovanje in še marsikaj. To je rutina, ki jo je vredno umestiti v šolsko delo, saj ima veliko pozitivnih učinkov tako na posameznika kot na razred kot celoto.

Warden in Christie (2001) navajata, da so naše socialne interakcije in medosebni odnosi v veliki meri odvisni od jezikovnih sposobnosti. Z njimi drugim ljudem sporočamo svoja stališča, želje, občutke. Z jezikom izražamo vse, kar mislimo in čutimo. Med drugim v jutranjem krogu razvijamo prav jezikovne spretnosti, ki so izrednega pomena pri socializaciji otrok.

Viri in literatura

Hohmann, M., Weikart, D. P., (2005). *Vzgoja in učenje predšolskih otrok: primeri aktivnega učenja za predšolske otroke iz prakse*. Ljubljana, DZS.

Lepičnik Vodopivec, J., Hmelak, M., (2020). *Dnevna rutina v vrtcu in njen pomen za razvoj predšolskega otroka*. Koper, Založba Univerze na Primorskem.

Marjanovič Umek, L., Fekonja Peklaj, U., (2008). *Sodoben vrtec: možnosti za otrokov razvoj in zgodnje učenje Ljubljana*. Znanstvenoraziskovalni inštitut Filozofske fakultete.

Walsh Burke, K., Coughlin, P., (2002). *Na učence osredotočena metodologija dela v 1. razredu osnovne šole*. Ljubljana, Pedagoški inštitut, Razvojno-raziskovalni center pedagoških iniciativ Korak za korakom.

Warden, D., Christie, D., (2001). *Spodbujanje socialnega vedenja: dejavnosti za spodbujanje prosocialnih medosebnih veščin in vedenj*. Ljubljana, Inštitut za psihologijo osebnosti.

IZ ZALOŽBE ZAVODA RS ZA ŠOLSTVO

Kažipot Vzgoja in izobraževanje za trajnostni razvoj (VITR za 2030) ima pomemben cilj: **povečati prispevek vzgoje in izobraževanja h gradnji pravičnejšega in bolj trajnostnega sveta.**

Pričujoča publikacija opredeljuje

- nujne izzive, s katerimi se sooča naš planet,
- ter predstavi področja delovanja ter priporočila za nadaljnje korake pri odzivanju nanje s pomočjo vzgoje in izobraževanja.

Slovenski prevod publikacije sta založila UNESCO in Slovenska nacionalna komisija za UNESCO, izdal pa Zavod Republike Slovenije za šolstvo.

Publikacijo najdete v digitalni bralnici na spletni strani ZRSŠ.

IZ ZALOŽBE ZAVODA RS ZA ŠOLSTVO

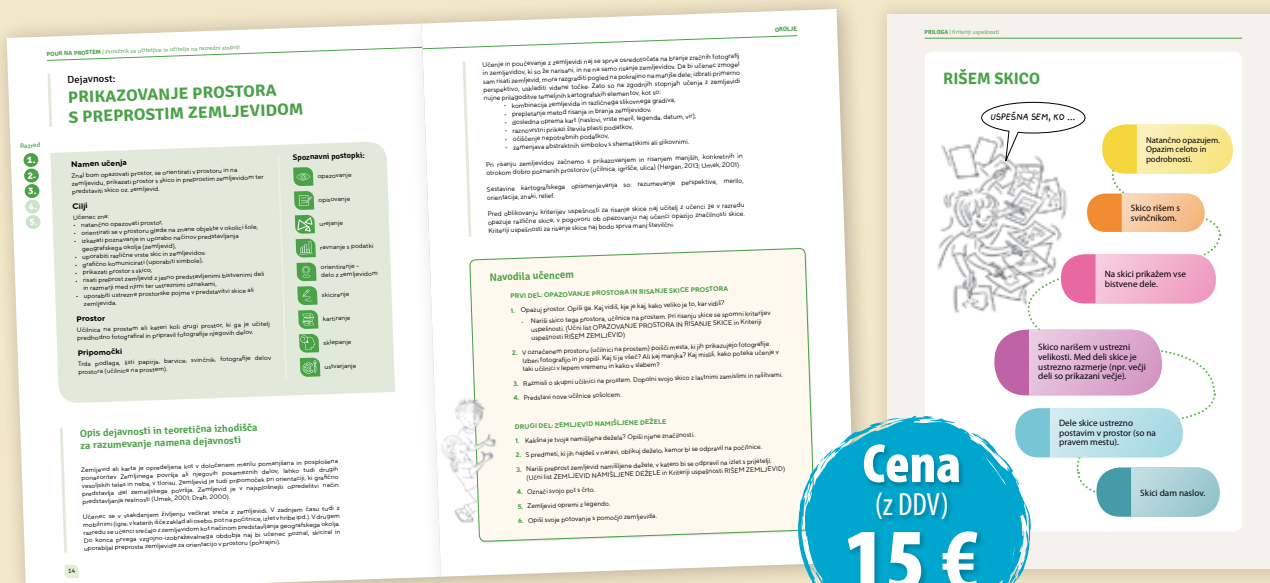
POUK NA PROSTEM

Priročnik za učiteljice in učitelje razrednega pouka

Številne raziskave govorijo o pozitivnih učinkih pouka na prostem na znanje, učenje in počutje učencev, pa tudi na šole kot skupnosti. Pouk na svežem zraku **izboljša učne dosežke, poveča motivacijo, izboljša fizično in mentalno zdravje, poveča koordinacijo, ravnotežje in ročne spretnosti ter omogoča socialni razvoj učencev.** Pri spodbudi za izvajanje in sami izpeljavi pouka na prostem, bo zagotovo v pomoč priročnik Pouk na prostem.

Priročnik je razdeljen v **šest zvezkov, združenih v mapi.** Gradivo vključuje dejavnosti na petih področjih: okolje, sporazumevanje, matematika, umetnost in igra na prostem. Dejavnosti so zasnovane tako, da spodbujajo vrstniško sodelovanje, gibanje in igro. Učenec razvija znanja in veščine z izkušnjami v neposrednem okolju: v dejavnosti je aktivno vključen, saj mu na prostem ponudimo miselne izzive, ki ga pripeljejo do povezovanja znanja, odkrivanja novega in raziskovanja novih vprašanj. Dejavnostim so priloženi učni listi, kartice z izzivi ter orodja za samovrednotenje.

NOVO

Cena
(z DDV)
15 €

Naročanje:
P Zavod RS za šolstvo, Poljanska c. 28, 1000 Ljubljana
T 01 300 51 00
F 01 300 51 99
E zalozba@zrss.si
S www.zrss.si

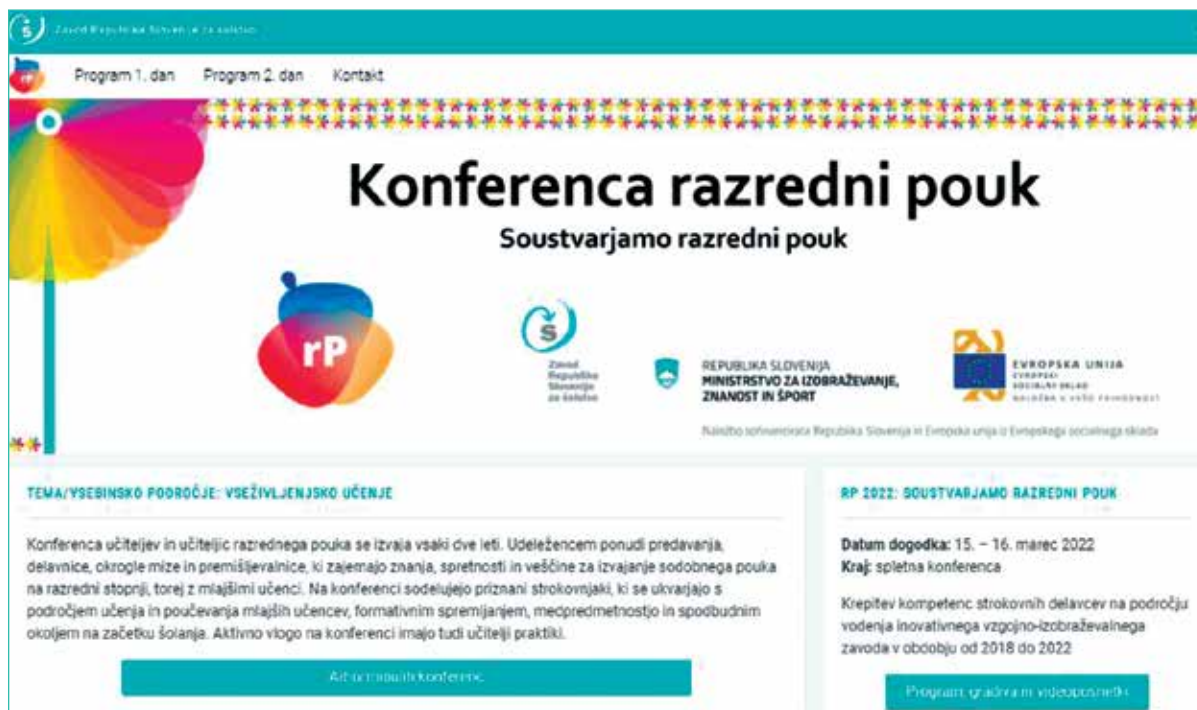
Več o priročniku na [spletni strani ZRSS](http://spletni.strani.zrss.si).

Povabilo na spletno stran konference razredni pouk

Zavod RS za šolstvo je organiziral **2. konferenco razrednega pouka** z naslovom **Soustvarjamo razredni pouk**, ki je potekala **15. in 16. marca 2022**.

Več o konferenci si lahko preberete na spletni strani <https://rp2022.zrss.si/>.

Konferenca razredni pouk
Soustvarjamo razredni pouk

REPUBLICA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA IZOBRAŽEVANJE,
ZNANOST IN ŠPORT

EVROPSKA UNIJA
EVROPSKI SKLAD
RODILNA IN VARNI POMOČNIK

NUMERično sodobnostna Republika Slovenija in Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada

TEMA/VSEBINSKO PODROČJE: VSEŽIVLJENJSKO UČENJE

Konferenca učiteljev in učiteljic razrednega pouka se izvaja vsaki dve leti. Udeležencem ponudi predavanja, delavnice, okrogle mize in premišljevalnice, ki zajemajo znanja, spretnosti in veščine za izvajanje sodobnega pouka na razredni stopnji, torej z mlajšimi učenci. Na konferenci sodelujejo priznani strokovnjaki, ki se ukvarjajo s področjem učenja in poučevanja mlajših učencev, formativnim spremljanjem, medpredmetnostjo in spodbudnim okoljem na začetku šolanja. Aktivno vlogo na konferenci imajo tudi učitelji praktiki.

RP 2022: SOUSTVARJAMO RAZREDNI POUK

Datum dogodka: 15. – 16. marec 2022
Kraj: spletna konferenca

Krepitev kompetenc strokovnih delavcev na področju vodenja inovativnega vzgojno-izobraževalnega zavoda v obdobju od 2018 do 2022

[Ali ste imeli konferenco?](#)

[Program iz gledanim videoposnetki](#)

V zavihku **Program 1. dan** in **Program 2. dan** si lahko ogledate bogat nabor strokovnih tem predavanj in delavnic. S klikom na naslov posameznih predavanj se vam odpre podokno s povzetkom, v oklepaju so aktivirane povezave do PDF datotek predstavitev vsebin predavanj.

10.45 – 12.15: Sekcijska predavanja

1: Skrivnosti motiviranih učencev 2: Razred kot skupnost in personalizirano učenje 3: V šoli se počutim varno 4: Jaz "mali" digitalni državljan 5: Timsko delo učiteljev 6: Imeti možnost biti ustvarjalen 7: Zavzetost in zanos 8: Trajnostna mobilnost

9: Raznolike poti – zmorem

- **Otroci zmorejo, zmoremo tudi mi v vrtcu in šoli?** Petra Štirn Janota, ZRSS (PDF datoteka)
- **Učenci raziskujejo prihodnost skozi poklice,** Tamara Malešević, ZRSS (PDF datoteka)
- **Samomotivirani učenci izginjajo iz naših šol,** Natalija Komljanc, ZRSS (PDF datoteka)

Moderatorica: Nada Nedeljko

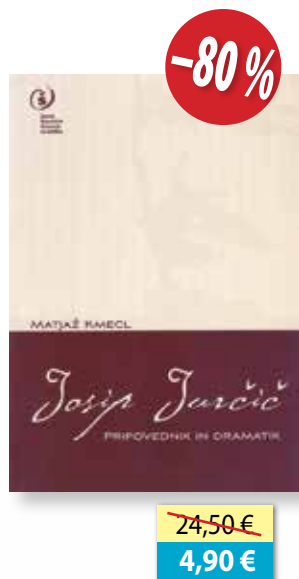
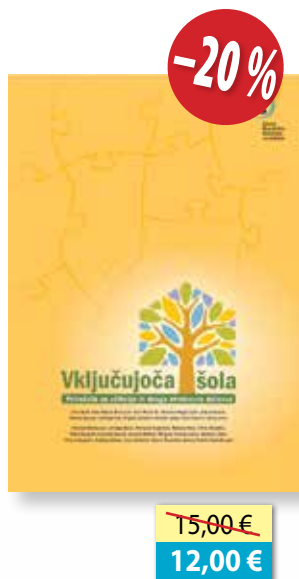
[Video posnetek prve sekcije](#)

Z aktivacijo ikone **Video posnetek** prve sekcije si lahko ogledate predavanje posameznih predavateljev v živo.

Vabimo vas, da obiščete spletno stran konference, se seznanite z bogato ponudbo vsebin in spremljate izbrana predavanja strokovnjakov in učiteljev praktikov.

Vljudno vabljeni.

Razširjajmo znanje

Ugoden
nakup strokovne
literature
v **MARCU**
in **APRILU**

Dopolnite svojo strokovno knjižnico z ugodnim nakupom.
Izbor **prek 50 znižanih publikacij** najdete na spletni strani
www.zrss.si/zalozba/knjigarnica.

Iz knjig
do vaših
učencev

Zavod
Republike
Slovenije
za šolstvo

Naročanje:

P Zavod RS za šolstvo, Poljanska c. 28, 1000 Ljubljana

T 01 300 51 00

F 01 300 51 99

E zalozba@zrss.si

S www.zrss.si

facebook ZRSŠ

twitter ZRSŠ

Seminarji v katalogu KATIS do konca šolskega leta 2021/22

Poti za izboljšanje učnih dosežkov – pouk na prostem na razredni stopnji

Koordinatorica: dr. Nina Novak

Kraj: Maribor

Trajanje: 8 ur (fizična prisotnost v skupini)

Rok prijave: 15. 5. 2022

Predviden čas izpeljave: 3. 6. 2022

PRAVILA ZA
VARNOŠT INTERNETA

1. NA SPLETU NE RASKRIVAJ
OSEBNIH PODATKOV

2. ČE TE KDO ISSILJUJE
STARŠEM!

3. NA INTERNET NE POŠILJAJ